

Suomenkielinen laitos

Tiedonantoja ja ilmoituksia

60. vuosikerta

28. heinäkuuta 2017

Sisältö

I Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot

LAUSUNNOT

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

525. täysistunto 26. ja 27. huhtikuuta 2017

2017/C 246/01	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Naiset ja liikenne – muutosfoorumi" (komission pyytämä valmisteleva lausunto)	1
2017/C 246/02	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Digitalisointi ja innovatiiviset liiketoimintamallit Euroopan rahoituslalla – työllisyyteen ja asiakkaisiin kohdistuvat vaikutukset" (oma-aloitteinen lausunto)	8

III Valmistelevat säädökset

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

525. täysistunto 26. ja 27. huhtikuuta 2017

2017/C 246/03	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetukseksi biopohjaisten teollisuudenalojen yhteisyrityksen perustamisesta 6 päivänä toukokuuta 2014 annetun neuvoston asetuksen (EU) N:o 560/2014 muuttamisesta" (COM(2017) 68 final – 2017/0024 (NLE))	18
2017/C 246/04	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja asetuksen (EY) N:o 1889/2005 kumoamisesta" (COM(2016) 825 final – 2016/0413 (COD))	22
2017/C 246/05	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmän (ETIAS) perustamisesta ja asetusten (EU) No 515/2014, (EU) 2016/399, (EU) 2016/794 ja (EU) 2016/1624 muuttamisesta" [COM(2016) 731 final – 2016–357-COD]	28

2017/C 246/06	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi energiaunionin hallinnosta, direktiivin 94/22/EY, direktiivin 98/70/EY, direktiivin 2009/31/EY, asetuksen (EY) N:o 663/2009, asetuksen (EY) N:o 715/2009, direktiivin 2009/73/EY, neuvoston direktiivin 2009/119/EY, direktiivin 2010/31/EU, direktiivin 2012/27/EU, direktiivin 2013/30/EU ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/652 muuttamisesta sekä asetuksen (EU) N:o 525/2013 kumoamisesta” (COM(2016) 759 final – 2016/0375/(COD))	34
2017/C 246/07	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi energiatehokkuudesta annetun direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta” (COM(2016) 761 final – 2016/0376 (COD))	42
2017/C 246/08	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rakennusten energiatehokkuudesta annetun direktiivin 2010/31/EU muuttamisesta” (COM(2016) 765 final – 2016/0381 (COD))	48
2017/C 246/09	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu)” (COM(2016) 767 final – 2016/0382 (COD))	55
2017/C 246/10	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle, alueiden komitealle ja Euroopan investointipankille – Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille” (COM(2016) 860 final)	64
2017/C 246/11	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus uudeksi kehityspolitiikkaa koskevaksi eurooppalaiseksi konsensukseksi – Meidän maailmamme, meidän ihmisarvomme, meidän tulevaisuutemme” (COM(2016) 740 final)	71

I

(Päätöslauseimat, suositukset ja lausunnot)

LAUSUNNOT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

525. TÄYSISTUNTO 26. JA 27. HUHTIKUUTA 2017

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Naiset ja liikenne – muutosfoorumi”

(komission pyytämä valmistelevala lausunto)

(2017/C 246/01)

Esittelijä: **Madi SHARMA**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 13.10.2016
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava erityisjaosto	”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta”
Hyväksyminen erityisjaostossa	11.4.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	26.4.2017
Täysistunnon numero	525
Äänestystulos	148/0/2
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitealla (ETSK) on huomattavasti kokemusta työskentelystä liikennepolitiikan alalla, ja se on hiljattain käsitellyt sukupuoliulottuvuutta tällä perinteisesti miesvaltaisella alalla (ks. asiakokonaisuuteen TEN/573 kuuluva lausunto ”Naiset ja liikenne”⁽¹⁾). Kansalaisyhteiskuntaa edustavana EU:n toimielimenä sillä on asiantuntemusta sidosryhmävuoropuhelujen toteuttamisesta ja sidosryhmien kuulemisesta lainsäädäntöasioissa.

1.2 ETSK pitää sidosryhmäfoorumeja tehokkaina muutosfoorumeina, jos niissä

- mahdollistetaan parhaiden käytänteiden vaihto samanlaisia haasteita käsittelevien instituutioiden, yritysten ja organisaatioiden välillä
- kannustetaan sidosryhmiä ottamaan vastuuta ja tarttumaan haasteisiin
- käsitellään ongelmien perimmäisiä syitä

⁽¹⁾ EUVL C 383, 17.11.2015, s. 1

- pyritään SMART-tavoitteisiin (täsmällinen, mitattava, saavutettava, realistinen ja aikasidonnainen)
- luodaan näyttöön perustuvaa, levitettäväksi soveltuvaa toimintaa
- kehitetään välineitä ja resursseja muiden käytettäväksi
- toteutetaan Euroopan tason foorumien vastineita valtakunnallisella ja jopa alueellisella tasolla samankaltaisten haasteiden käsittelemiseksi eri jäsenvaltioissa
- saadaan tietoa muilla samanlaisia haasteita käsittelevillä aloilla toteutettavista aloitteista.

1.3 ETSK ehdottaa, että perustetaan EU:n muutosfoorumi käsittelemään **sukupuolten tasa-arvoa liikenteessä**. Sen ensimmäisenä painopisteenä olisi parantaa **naisten työllistettävyyttä liikennealalla**. Tätä ensimmäistä tavoitetta voitaisiin myöhemmin täydentää käsittelemällä aihetta ”naiset käyttäjinä”. Liikenne käsittää ilma-, meri-, maantie-, rautatie- ja sisävesiliikenteen ja logistiikan. Jäsenistöön voisi kuulua muun muassa poliittisten päättäjien edustajia EU-tasolta ja kansalliselta tasolta, liikenneyrityksiä, ammattiliittoja, tiedotusvälineitä, matkustajajärjestöjä ja kansalaisjärjestöjä, jotka haluavat sitoutua konkreettiseen toimintaan sukupuolten tasa-arvossa ilmenevien puutteiden korjaamiseksi liikennealalla.

1.4 ETSK edistäisi sukupuolinäkökohdat huomioon ottavan politiikan täytäntöönpanon tavoitteita selkeiden päämäärien asettamisen kautta: jäsenet määrittäisivät tehtäväkuvauksen ja toiminta-alan sekä indikaattorit foorumin perustamisvaiheessa. Tämä toimisi mallina kumppanuustoiminnasta ja koordinoidusta toiminnasta, jonka pohjalta alan sidosryhmät voivat toteuttaa uusia aloitteita kaikkialla Euroopassa.

1.5 ETSK suositaa, että foorumista tehdään joustava ja mukautuva, jotta se voi ottaa huomioon kaikki toimialan ulottuvuudet ja poliittiset näkökohdat. Olisi korostettava sen toiminnan läpinäkyvyyttä ja jäsenten vastuuvuolisuutta. Foorumin uskottavuuden ja onnistumisen kannalta olennaisia välineitä ovat seuranta, arviointi ja vuotuiset tilannekatsaukset.

1.6 Foorumi voi menestyä vain, jos jäsenet ovat täysin sitoutuneita siihen. ETSK ehdottaakin verkkosivustoa, jolla luetellaan jäsenet ja heidän toimintansa ja johon sijoitetaan tietokanta foorumin toiminnasta, suosituksista, seurantatyöstä ja arvioinneista, jotta muut voivat ottaa siitä mallia tai käyttää sitä tietolähteenä.

2. Taustaa

2.1 Naisten työllistyminen liikennealalle on erityisen vähäistä. Liikennealan työntekijöistä EU:ssa 78 prosenttia oli miehiä vuonna 2013. Naisten houkutteleminen alalle on tärkeää sukupuolten tasa-arvon parantamiseksi, alan käyttäjävälisyyden kehittämiseksi sekä työvoimapulan ja -haasteiden ratkaisemiseksi (kolmannes liikennealan työntekijöistä on yli 50-vuotiaita).

2.2 ETSK antoi 1. heinäkuuta 2015 valmistelevalle lausunnon ”Naiset ja liikenne” ja osallistui komission jäsenten Violeta Bulcin ja Véra Jourován huhtikuussa 2016 järjestämään jatkotapahtumaan. Tämän jälkeen MOVE-pääosasto toteutti useita asiantuntijaryhmäkuulemisia, joissa käsiteltiin ajankohtaisia haasteita ja suosituksia. ETSK:n edustaja esitti ajatuksen nk. muutosfoorumin perustamisesta, ja ajatus sai kannatusta Euroopan komissiolta hyvänä keinona edistää konkreettista ja näkyvää toimintaa sukupuolten tasa-arvon hyväksi liikenteen alalla. Euroopan komission varapuheenjohtaja Frans Timmermans totesi 13. lokakuuta 2016 päivätyssä kirjeessään, että tällainen foorumi voitaisiin käynnistää vuoden 2017 toisella puoliskolla ETSK:n ja komission yhteistapahtumassa.

3. Muutosfoorumi

3.1 Euroopan komission käytössä on monia sidosryhmien kuulemiseen soveltuvia välineitä ja toimintoja. Muutosfoorumi voisi keskittyä vapaaehtoiisiin, konkreettisiin, mitattavissa oleviin toimiin, jotka edistävät sen perustamiseen johtaneita tavoitteita. SANTE-pääosaston perustama ruokavaliota, liikuntaa ja terveyttä käsittelevä foorumi on tällainen foorumi, ja sitä voitaisiin käyttää mallina.

3.2 ETSK voisikin ehdottaa MOVE-pääosastolle EU-tason sidosryhmäfoorumia, joka voi panna täytäntöön **naisten parempia työllistymismahdollisuuksia ja sukupuolten tasa-arvoa liikennealalla** edistäviä, toimintalahtöisiä sitoumuksia, jotta parannettaisiin naisten osallisuutta ja luotaisiin enemmän taloudellista, sosiaalista ja kestävää kasvua. Foorumia koskisivat seuraavat edellytykset:

- Foorumin jäsenet noudattavat määrättyjä nimeämis- ja työskentelyperusteita.
- Foorumin toiminta perustuu tavoitteisiin ja toiminta-alaan, jonka foorumin jäsenet ovat alussa määrittäneet.
- Foorumin sitoumuksia seurataan ja arvioidaan ja ne julkaistaan tiedonvaihdon edistämiseksi.

3.3 ETSK ehdottaa, että MOVE-pääosasto harkitsee alustavasti seuraavia foorumin perustamiseen liittyviä toimenpiteitä ja osatekijöitä (täsmennetään myöhemmin):

- I. Vaihe I – Valmistelu – Määritetään soveltuvat sidosryhmät, jotka ovat kiinnostuneita osallistumaan foorumiin, ja aloitetaan vuoropuhelu intressien, keskeisten tavoitteiden, tehtävänannon ja toiminta-alan määrittämiseksi.
- II. Vaihe II – Kehittely – Laaditaan sidosryhmien kanssa seuraavat tekstiluonnokset hyväksymistä varten: jäsenyysehdot, tehtävänkuvaus, toiminta-ala ja tavoitteet. Määritetään lisäksi aikataulu, mahdollinen rahoitus, sihteeristö ja itukivälineet.
- III. Vaihe III – Toteuttaminen – Järjestetään käynnistystilaisuus, johon osallistuu foorumista vastaava komission jäsen ja jossa jäsenet hyväksyvät määritelmät, ehdot ja toiminta-alan ja ehdottavat konkreettisia toimintasuosituksia. Keskustellaan SMART-tavoitteista, indikaattoreista, sukupuolinäkökohdat huomioon ottavasta viestinnästä, seurannasta, arvioinnista, julkaisemisesta ja tiedon levittämisestä.
- IV. Vaihe IV – Vakiinnuttaminen – Määritetään indikaattorit, tavoitteet, käytössä olevat resurssit, vuotuiset tilannekatsaus- ja palautemekanismit. Määritetään keinot varmistaa sitoumusten jatkuvuus ja muiden kumppaneiden osallistuminen.

4. EU:n toimielinten rooli

4.1 Puheenjohtajavaltio Malta on lisännyt komission puheenjohtajan Jean-Claude Junckerin kasvu- ja työllisyystavoitteiden rinnalle yhdeksi painopisteeksi myös sukupuolten tasa-arvon. Foorumi voisi tarjota perinteistä poliittista päätöksentekoa täydentämään EU-lisäarvomekanismiin, jossa keskitytään erityisesti yhteen EU:n haasteeseen: **sukupuolten tasa-arvon tarjoamiin mahdollisuuksiin Euroopan liikennealalla**. Tämä tarkasti rajattu kohdeala sitouttaa alan sidosryhmiä, jotka eivät ehkä muutoin olisi vuorovaikutuksessa Euroopan komission kanssa. Foorumi voisi näin täydentää EU:n toimielinten työtä.

4.2 On hyvin tärkeää, että MOVE-pääosasto johtaa toimintaa ylhäältä käsin ja että foorumista vastaava komissaari tukee sen toimintaa esimerkiksi osallistumalla henkilökohtaisesti foorumin käynnistämistilaisuuteen ja foorumin kokouksiin yleensä. Foorumin jäsenet, jotka sitoutuvat toimintaan vapaaehtoisuudelta, katsovat näin olevansa etuoikeutettuja saadessaan hoitaa tehtävää. MOVE-pääosaston johtoryhmän tavoitettavuus ja vuorovaikutus sen kanssa onkin siksi ratkaisevan tärkeää. On myös tärkeää, että jos EU:n toimielimet haluavat foorumin jäseniksi, myös ne sitoutuvat ehdottamaan kohdennettuja toimia.

4.3 EU:n toimielimillä ja jäsenvaltioiden liikenneministeriöiden edustajilla on tärkeä rooli keskeisten tulosten levittämisessä jäsenvaltiotasolla. ETSK suosittaakin, että perustetaan korkean tason asiantuntijaryhmä, joka esittää yleiskatsauksen hallituksille ja poliittisille päättäjille, luo mekanismin hyvien käytänteiden levittämistä varten, lujittaa kumppanuustoimintaa ja parantaa yhteyksiä poliittisten päättäjien ja foorumin välillä. Jos nämä sidosryhmät haluavat olla myös foorumin jäseniä, myös niiden tulisi sitoutua toteuttamaan konkreettista toimintaa.

4.4 ETSK katsoo, että MOVE-pääosaston tulisi vastata foorumin toiminnasta. MOVE-pääosasto osoittaisi foorumille määrärahat, sihteeristön ja jonkin verran muita resursseja. Muut EU:n toimielimet voisivat välittää sidosryhmien suosituksia omilta verkostoiltaan, ja ne voisivat myös tarjota kokoustiljoja sekä käännös- ja tulkkauspalveluja. Mahdollisia vaihtoehtoisia rahoituslähteitä voisivat olla foorumin jäsenten omat resurssit.

4.5 Merkittäviä kustannuksia aiheutuu keskusviestintävälineestä, verkkosivustosta ja tietokannasta ja sen ylläpidosta. Monet EU:n elimet ovat kehittäneet tällaisia verkkoresursseja, ja vaikuttaa mahdolliselta, että MOVE-pääosasto voisi mukauttaa olemassa olevaa pohjaa tähän tarkoitukseen.

5. Jäsenyys

5.1 Foorumin ei pitäisi olla "keskustelukerho", vaan prosessi, jossa sidosryhmät tapaavat ja keskustelevat naisiin kohdistuvista haasteista ja mahdollisuuksista liikennealalla ja sitoutuvat sen jälkeen toimintaan, jonka edistymistä voidaan valvoa. Jäsenten potentiaalista kiinnostuksen tasoa ja vaikutusvaltaa on helpompi arvioida, jos hahmotetaan, minkälaista sidosryhmää he edustavat. Kiinnostuneimpia ovat ne tahot, jotka ovat suoraan kosketuksissa alan tämänhetkisten haasteiden kanssa.

5.2 Foorumin jäsenistössä voisi olla seuraavia EU-tason ja kansallisen tason sidosryhmiä: alan yritykset, pk-yritysorganisaatiot, ammattiliitot (työmarkkinaosapuolet) – myös erityisesti naisia edustavat järjestöt –, julkishallinnon edustajat – myös julkisiin hankintoihin ja tarjouksiin vaikuttavat tahot, kuten Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki –, kansalaisjärjestöt ja myös naisten oikeuksia ja tasa-arvoa ajavat kattojärjestöt, tiedotusvälineet, ajatuspajat, tiedeyhteisö ja tutkimuslaitokset.

5.3 Lisäksi voitaisiin harkita seuraavien tahojen tapauskohtaista mukanaoloa: 1) sitoumusten suunnitteluun osallistuneet henkilöt, jotka eivät ehkä ole foorumin jäseniä, 2) päätöksentekijät ja vaikuttajat, kuten EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden edustajat/viranomaiset.

5.4 Foorumin jäsenyyden pitäisi olla ilmaista, ja siinä tulisi noudattaa jäsenyysehtoja ja tehtäväkuvausta. Jäsenten hoitamista tehtävistä tai heille foorumin jäsenyydestä aiheutuvien kulujen korvaaminen ei alustavasti tulisi kyseeseen.

5.5 Jäsenyyden periaatteita olisivat seuraavat:

- osallistavuus
- avoimuus, läpinäkyvyys ja vastuuvollisuus
- eroavaisuuksien hyväksyminen ja suhteellisuusperiaatteen kunnioittaminen
- SMART-tavoitteiden käyttäminen johdonmukaisuuden vuoksi.

6. Foorumin alustava tavoite ja toiminta-ala

6.1 Foorumin yleisenä tavoitteena voisi olla naisten osallisuuden lisääminen ja sukupuolten tasa-arvon parantaminen liikennealalla lisäämällä naisille tarjolla olevia mahdollisuuksia, naisten omistamien yritysten ja naisjohtajien määrää sekä parantamalla kaikkien työoloja liikennealalla ja tehostamalla niiden käden vaikutusta työllisyyteen, osallistavuuteen, innovointiin, kestäväan kehitykseen ja kasvuun. Keskeisenä aiheena tulisi olla sukupuolten tasa-arvo ja sitä kautta työllisyyden edistäminen ja alalla ilmenevien puutteiden poistaminen. Tähän tavoitteeseen voidaan päästä muun muassa parantamalla työpaikkojen laatua ja kaikkien työoloja, puuttamalla työpaikkahäirintään ja sukupuoleen perustuvaan väkivaltaan, parantamalla työn sekä yksityis- ja perhe-elämän yhteensovittamista, lisäämällä naisten määrää päätöksentekoaikavälillä ja parantamalla alan imagoa naispuolisten työntekijöiden, yrittäjien, tutkijoiden ja innovoijien houkuttelemiseksi. Foorumin toiminta-ala voidaan myöhemmin laajentaa kattamaan muun muassa käyttäjäkokemusten kehittäminen ja toimet, jotka kohdistuvat naisiin käyttäjinä.

6.2 ETSK suosittaa sukupuolinäkökohdat huomioon ottavan politiikan ja budjetoinnin käyttämistä keskeisenä välineenä edellä mainittuihin tavoitteisiin pääsemiseksi. Tämä uusi käsite ymmärretään usein väärin: se ei tarkoita lisäämistä kokonaisuutena vaan asettaa uusia painopisteitä ja kohdentaa menoja uudelleen ohjelmien, osastojen ja yksiköiden sisällä. Sukupuolittainen budjetointi parantaa selkeyttä ja luo mekanismeja, joiden ansiosta voidaan soveltaa yleistä, monialaista lähestymistapaa sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

6.3 ETSK suosittaa, että toiminta-ala ja toiminnan painopisteet ovat EU:n poliittisten linjausten ja lainsäädännön mukaisia ja niissä kunnioitetaan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua. Foorumilla tulisi yhdistää alhaalta ylös ja ylhäältä alas suuntautuvia toimintatapoja yksityisen sektorin ja julkisen politiikan tukemiseksi ilman tarvetta lainsäädäntömuutoksille. Foorumin pitäisi olla kaikkien mielestä myönteinen ja tarpeellinen investointi.

6.4 ETSK korostaa, että sidosryhmien osallistumisen etuja ovat seuraavat:

- Annetaan sidosryhmille tilaisuuksia vaihtaa näkemyksiä ja jakaa tarpeita ja osaamista.
- Etsitään yhteisiä tavoitteita yhteisiin päämääriin pääsemiseksi.
- Annetaan osallistujille mahdollisuus vaikuttaa lopputulokseen ottamalla ne mukaan suunnitteluun, kehittelyyn, määrittelyyn ja täytäntöönpanoon.
- Parannetaan sidosryhmien välistä ymmärtämystä ja vähennetään näin mahdollisia konflikteja tai eriäviä näkemyksiä ja edistetään tehokasta yhteistyötä.
- Rakennetaan sidosryhmien luottamusta sekä vastuuntuntoa ja omistajuutta.
- Varmistetaan suunnitelmien ja niihin liittyvien päätösten kestäväpohjaisuus.
- Tehdään päätöksenteosta ja täytäntöönpanosta itsenäisempää ja joustavampaa.

6.5 ETSK katsoo, että foorumi voisi määrittää keskeiset toimet seuraavilla aloilla:

- Kerätään tietoa ja määritetään keskeiset indikaattorit esteiden ja stereotyyppien havaitsemiseksi ja purkamiseksi.
- Varmistetaan naisten näkyminen ja aktiivisuus politiikassa, päätöksenteossa ja suunnittelussa, laajemmin kuin vain hallinnollisissa tehtävissä.
- Osallistetaan tietoisesti molemmat sukupuolet luomaan parempaa työympäristöä: työoloja, samaa palkkaa samasta työstä, koulutusta, työn ja yksityis- ja perhe-elämän yhteensovittamista jne.
- Houkutellaan naisia alan työllistymiskohteisiin toimenpitein, joilla parannetaan työpaikkojen laatua ja määrää, erityisesti uudistamalla rekrytointiprosesseja.
- Tarkastellaan oikeudellisia esteitä, joiden vuoksi naisilla ei ehkä ole pääsyä kaikenlaisiin työtehtäviin.
- Sitoutetaan yliopistot ja uraohjaajat tuomaan paremmin esiin alan koko laajuutta, myös teknologiaa, t&k-toimintaa ja teknistä suunnittelua, ja ottamaan huomioon myös heikoiten menestyvät heidän koulutusvaihtoehtojensa parantamiseksi.
- Edistetään aktiivisesti naisten roolia liike-elämässä.
- Annetaan naisille vaikutusvaltaa ja tehdään alasta osallistavampi.
- Painotetaan naisten mahdollisuuksia elinikäiseen yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen.
- Torjutaan väkivaltaa, häirintää ja syrjintää työpaikoilla.

6.6 Foorumin laajentuessa osa jäsenistöstä voi pyrkiä keskittymään tiettyihin keskeisiin aloihin. Syynä tähän voi olla kuljetusalan monimuotoisuus. Tällöin voitaisiin perustaa alakomiteita eri aihealoja varten.

7. Suuntaviivoja painopisteiden asettamiseksi ja toiminnan sovittamiseksi niihin

7.1 ETSK toteaa, että foorumin jäsenten tulee itse asettaa foorumin painopisteet. Sidosryhmillä saattaa olla omia intressejä, joten kaikkien on pidettävä mielessä, että tärkeintä on saada ne sitoutumaan kollektiivisesti yhteisten haasteiden ratkaisemiseen. Sitoutuminen toimintaan muutoksen tukemiseksi ja edistämiseksi on vastuutehtävä, joka kannustaa sidosryhmiä antaumuksellisuuteen omissa organisaatioissaan ja foorumissa.

7.2 ETSK:n mielestä sitoumusten tulisi olla kunnianhimoisia ja niillä tulisi kyseenalaistaa vallitseva tilanne. Niiden tulisi edellyttää jäsenten omien resurssien investoimista. Selkeä viestintä ja tiedottaminen toiminnasta avoimesti verkkosivuilla tuo sitoumuksille tunnustusta ja antaa asiasta kiinnostuneille osapuolille mahdollisuuden valvoa toimintaa. Hyvä viestintä ja vuoropuhelu foorumin jäsenten kesken onkin keskeisen tärkeää jatkuvan sitoutumisen varmistamiseksi ja ristiriitaisten odotusten välttämiseksi. Myös yhteistä toimintaa tulisi kannustaa.

7.3 ETSK suosittaa, että foorumin toiminnan täydentämiseksi voitaisiin asettaa tavoitteita ja indikaattoreita. Tavoitteet ja indikaattorit auttaisivat panemaan täytäntöön ja arvioimaan edistystä kohti työllistymismahdollisuuksia, tasa-arvoa ja naisten voimaannuttamista, mihin kuuluu myös keinot asettaa miehet ja naiset samoihin lähtökohtiin käytetystä teknologiasta riippumatta. Arviointivälineinä käytettävät kehitysindikaattorit, joilla tehostetaan vaikutuksia ja tulosten sisällyttämistä etenemisraporttiin, auttavat vaikuttamaan poliittiseen ja strategiseen suunnitteluun edistyksen kartoittamisen avulla.

7.4 Yleistä tilastotietoa on saatavilla Eurostatista. MOVE-pääosasto voisi tehdä työtä Eurostatin ja foorumin jäsenten kanssa sukupuolittain jaotellun tiedon keruun parantamiseksi, jotta saataisiin kattavampi käsitys.

7.5 Tietojen, tavoitteiden ja indikaattoreiden tulisi parantaa käsitystä sukupuolten tasa-arvosta, stereotyyppioista ja syrjinnästä. Tavoitteena on ilman normatiivista luonnetta kannustaa organisaatioita tiedottamaan sukupuolinäkökohdista avoimesti ja ymmärrettävästi organisaatiolleen ja yleisölle suunnatussa viestinnässä sekä analysoimaan sisäisesti omia linjauksia ja käytänteitään.

7.6 Vertailuindikaattoreita voitaisiin kehittää seuraaville aloille:

- Foorumi voi asettaa kohdennetut tavoitteet saavutettavissa oleviin päämääriin pääsemiseksi.
- Naisten prosentiosuus erilaisissa työtehtävissä kulkuvälineissä, omistajina, johtajina, ammattiliittojen jäseninä, hallinnossa, teknisellä puolella jne.
- Säännöllinen arviointi ja raportointi toimenpiteistä, joihin on ryhdytty tasapainoisen sukupuolijakauman hyväksi päätöksentekotasolla.
- Tehokkaat toimintapolitiikat, joiden tavoitteena on samapalkkaisuus ja miesten ja naisten palkka- ja eläke-erojen asteittainen vähentäminen.
- Toimintapolitiikat ja toimenpiteet, joita on otettu käyttöön yhtäläisten mahdollisuuksien esteiden poistamiseksi ja naisten työllisyyden edistämiseksi (lastenhoitopalvelut, työn ja yksityis- ja perhe-elämän yhteensovittaminen, avoimet puitteet jne.):
- Yhtäläisten mahdollisuuksien tukemiseen nimenomaisesti osoitetut määrärahat.
- Säännöllinen arviointi rekrytoinnista: ehdoista (myös rekrytointitoimistoissa tai oppilaitoksissa), avoimuudesta, saavutettavuudesta, sukupuolinäkökohdat huomioon ottavasta viestinnästä.
- Kehitetään indikaattoreita, jotka liittyvät väkivallan, häirinnän ja syrjinnän laajuuteen, yleisyyteen ja toistuvuuteen työpaikoilla.
- Vuosikatsaus sukupuolitietoisen budjetoinnin tavoitteista.

8. Seuranta ja arviointi

8.1 ETSK ehdottaa, että kumppanuustoiminnan kehittämiseksi jäsenet voisivat laatia sitoumuksia ja toimia, joista keskusteltaisiin muiden foorumin jäsenten kanssa ennen niiden täytäntöönpanoa. Toiminnan lopuksi laadittaisiin seurantaraportti, jossa luetellaan toiminnot, aikataulu, saadut tiedot ja keskeiset tulokset, jotta foorumi voi analysoida ja arvioida niitä. Arviot olisi esitettävä objektiivisesti ja puolueettomasti tarjoamalla näyttöä ja laadullisia arvioita ja tarkastellen toiminnan merkitystä foorumin tavoitteiden kannalta. Tähän tarkoitukseen voitaisiin resurssien salliessa käyttää ulkopuolisia konsultteja samaan tapaan kuin SANTE-pääosaston foorumilla (ks. vuotuinen seurantaraportti 2016, *Annual Monitoring Report 2016*).

8.2 ETSK ehdottaa, että sitoumukset suunnitellaan alusta alkaen huolella ja että ne ovat merkittäviä asetettujen tavoitteiden kannalta. Jäsenten tulisi harkita SMART-periaatteen mukaisia sitoumuksia, jotka on valmisteltu perusteellisesti aikataulun, tavoitteiden ja päämäärien, tehokkaan raportoinnin, helpon seurannan ja toteutumista käsittelevän viestinnän näkökulmasta.

8.3 Sitoumukset edellyttäisivät jäseniltä työtä ja asialle omistautumista tavanomaisten työtehtävien lisäksi. Tämän investoinnin pitäisi tuoda lisäarvoa niiden sisäiseen työskentelyyn yritysten yhteiskuntavastuuta laajemmin, ja se voidaan esitellä ulkomaailmalle panoksena työhön sukupuolten tasa-arvon parantamiseksi työpaikoilla. Toimenpiteiden tulisi olla muiden tutustuttavissa ja toistettavissa.

8.4 Foorumin toiminnan arvioinnin tulisi tarjota tilaisuus tehokkaampaan verkottumiseen ja yhteistyöhön tavoitteiden hyväksi. Se auttaisi lisäämään yhteisten sitoumusten määrää seuraavasti:

- Lisätään yhteistyötä poliittisten päättäjien, korkean tason asiantuntijaryhmän ja foorumin jäsenten ja niiden järjestöjen välillä, mikä parantaa synergiaa pitkäkestoisia yhteyksiä ja toimia ajatellen ja voi tarvittaessa johtaa uusien toimintapolitiikkojen kehittelyyn ja edistämiseen.
- Toimintaa voidaan lisätä epävirallisemmin foorumirakenteen ulkopuolella myös sellaisten osapuolten kanssa, jotka eivät täytä jäsenyyserusteita.
- Lisätään tietoisuutta alasta ja sen ponnisteluista tasa-arvon hyväksi ja olosuhteiden parantamiseksi kaikille.
- Järjestetään ulkopuolisia tilaisuuksia toiminnan esittelemiseksi ja uusien työntekijöiden, innovaatioiden tai tuen houkuttelemiseksi liikennealalle.
- Otetaan opiksi jatkuvasta kehittämisestä kollektiivina ja otetaan käyttöön uusia tapoja työskennellä ja edistää toimialaa.

Bryssel 26. huhtikuuta 2017.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Digitalisointi ja innovatiiviset liiketoimintamallit Euroopan rahoitusosalalla – työllisyyteen ja asiakkaisiin kohdistuvat vaikutukset”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2017/C 246/02)

Esittelijä: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Toinen esittelijä: **Pierre GENDRE**

Komitean täysistunnon päätös	22.9.2016
Oikeusperusta	työjärjestyksen 29 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava elin	neuvoo-antava valiokunta ”teollisuuden muutokset” (CCMI)
Hyväksyminen CCMI:ssä	7.4.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	26.4.2017
Täysistunnon numero	525
Äänestystulos	150/1/3
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Pankki- ja vakuutusosalalle ovat viime vuosikymmenten aikana olleet ominaisia jatkuvat teknologiset ja sääntelylliset muuttokset sekä asiakkaiden tarpeiden ja odotusten muuttuminen. Uudet sijoitus-, säästö-, vakuutus- ja varainsiirtomallit mahdollistavat hyvin monille ihmisille osallistumisen erikokoisiin hankkeisiin.

1.2 FinTech- ja InsurTech-yritykset toimivat **katalysaattoreina** ja usein rahoituspalvelulaitosten **kumppaneina** palvelujen uudistamisessa, vahvuuksien ja heikkouksien yhteensovittamisessa ja keskinäisen synergian luomisessa. ETSK:n mielestä on olemassa huomattavia mahdollisuuksia luoda lisäarvoa vaalimalla yhteistoiminnalliseen kilpailuun⁽¹⁾ perustuvaa innovatiivista ekosysteemiä.

1.3 Luottamuksen palauttaminen rahoitusalaan ja alan vakauttaminen on ehdottomasti tarpeen, ja tässä onnistunut siirtyminen vanhasta (perinteisestä pankkijärjestelmästä) uuteen järjestelmään on ratkaisevan tärkeä asia. ETSK vaatii, että annetaan EU-tasolla tarvittava lainsäädäntö **pankkiunionin** ja **digitaalisten sisämarkkinoiden** integrointiprosessia varten, jotta mahdollistetaan samaan aikaan kasvu ja innovointi sekä kuluttajien ja rahoitusalan työntekijöiden suojeleminen.

1.4 Todellisten yhteisten **eurooppalaisten rahoitusmarkkinoiden** luomiseksi Euroopan komission politiikalla olisi tuettava tasapuolisten innovointiedellytysten luomista. Yleisenä periaatteena on, että perinteiselle rahoitusosalalle ja FinTech-yrityksille tarvitaan pitkälti samanlaiset sääntelyedellytykset ja kuluttajien oikeutta, työoloja ja -ehtoja sekä valvontaa koskevat vaatimukset. Tämä perustuu sääntöön, jonka mukaan samaa toimintaa tulee säännellä ja valvoa samalla tavalla. Yksityiskohtaisemmin voidaan todeta seuraavaa:

1.4.1 Riskiperusteisen sääntelytavan tulisi olla johdonmukainen kaikissa innovointielinkaaren vaiheissa, ja sen tulisi tarjota oikeasuhtainen ja yksinkertaistettu sääntelykehys sekä vakiintuneille että uusille toimijoille, jotta nämä voisivat kokeilla uusia teknologiaratkaisuja ja liiketoimintamalleja vuorovaikutuksessa sääntelyviranomaisten kanssa. EU-tason

⁽¹⁾ Ei pelkästään kilpailua vaan myös yhteistoimintaa ja kumppanuutta.

kokeilukehyksen perustaminen yhdessä toimialan ja laajempien sidosryhmien (myös kuluttajien ja työntekijöiden edustajien) kanssa tarjoaisi välineitä, joilla voitaisiin tukea innovointia tehokkaammin kaikissa toiminnoissa (rahoitusteknologiainnovoinnin sandbox-malli) ⁽²⁾.

1.4.2 Jotta edellytykset olisivat vastaavat kuin kolmansilla osapuolilla, on tarpeen harkita ohjelmistojen kohtelemista aineettomana käyttöomaisuutena, jotta ydinpääomasta ei vähennettäisi EU:hun sijoittautuneiden oikeushenkilöiden jo tekemiä mittavia tietotekniikkainvestointeja (Yhdysvaltain ja Sveitsin pankkijärjestelmien tai vakuutusalan esimerkin mukaan ⁽³⁾).

1.4.3 Euroopan komission, Euroopan pankkiviranomaisen ja jäsenvaltioiden täytyy sitoutua ehdottomasti tarkistetun maksupalveludirektiivin (PSD2) yhdenmukaiseen ja tehokkaaseen täytäntöönpanoon. Kyseisessä direktiivissä asetetaan tiukat turvallisuusvaatimukset sähköisten maksujen käyttöönnotolle ja käsittelylle sekä kuluttajien rahoitustietojen suojalle kiinnittäen erityistä huomiota teknologiseen sosiaaliseen mediaan ja kaupan alan jätteihin.

1.4.4 Kuluttajille rahoituspalvelujen digitalisoinnista aiheutuvia haasteita ja riskejä olisi tarkasteltava huolellisesti finanssialan vähittäispalveluja koskevassa toimintasuunnitelmassa ⁽⁴⁾ ja rahoitusteknologiaa käsittelevässä työryhmässä. Tätä toimintaa olisi koordinoitava tiiviisti JUST- ja FISMA-pääosastojen kanssa erityisesti kuluttajansuoja-asioissa eli määritettäessä, minkälaisia tietoja pitäisi käyttää luotokelpoisuuden arvioimiseen, miten varmistaa ennen sopimuksentekoa annettavien tietojen ymmärtäminen ja miten tarkistaa henkilöllisyys tehokkaasti seulontaprosessin avulla.

1.4.5 Rahanpesunvastaisen direktiivin tarkistusehdotukseen sisältyvät toimenpiteet ja erityisesti ne, joilla puututaan virtuaalirahaan liittyviin terrorismin rahoittamisriskeihin ja nimettömänä käytettäviin ennalta maksettuihin maksuvälineisiin liittyviin riskeihin, olisi saatettava välittömästi voimaan ⁽⁵⁾.

1.4.6 Joukkorahoitusta ja muita yhteistyötalouden ratkaisuja olisi edistettävä tutkimalla mahdollisuutta luoda laatumerkki, jolla rakennetaan käyttäjien luottamusta virtuaalilyhteisöjen kehittämiseksi paremmin ja yhteistoiminnallisten asiakkaiden välisen vuorovaikutuksen helpottamiseksi.

1.4.7 Avoimen lähdekoodin ohjelmistojen käyttöönottoa rahoitusallalla olisi tuettava terveen markkinakilpailun lisäämiseksi, kustannusten vähentämiseksi ja jotta alalla ei syntyisi toimittajariippuvuutta.

1.4.8 Samalla on pohdittava yksityishenkilöiden välisen lainanannon sääntöjä pienempiin taseisiin kannustamiseksi.

1.4.9 Euroopan komission tulee tukea hybridilainojen myöntämistä (Basel 3 -pääomavaatimusten mukaisesti).

1.5 ETSK korostaa, että digitalisaatio ei saa koskaan korvata hyvää henkilökohtaista neuvontaa, jota antaa pätevä ihmisneuvonantaja (lähipankkipalvelut, jotka perustuvat soveltuvaan konttoriverkostoon, eivät saisi kadota!).

1.6 Rahoitusteknologian ymmärtäminen edellyttää uusia taitoja kaikilta: sääntelyviranomaisilta, valvoilta, rahoitusalan ekosysteemin sidosryhmiltä ja koko väestöltä. Hyödyntääkseen yhden rahoitusteknologia-alan suurimmista potentiaalisista eduista finanssialan osallisuuden edistäjänä EU:n jäsenvaltioiden täytyy lisätä rahoitusalan koulutusta ja parantaa digitaalista lukutaitoa, jonka avulla voidaan ennakoita uusia skenaarioita. Kasvatuksen on alettava kouluissa, ja siihen olisi sisällyttävä tietoa rahoitustuotteista sellaisina kuin ne esitetään verkkoympäristössä sekä niiden suhteesta esineiden internetin kehitykseen.

⁽²⁾ Komissio harkitsee parhaillaan yhtä EU:n laajuista lupaa, jonka nojalla rahoituspalveluallalla toimivat korkean teknologian yritykset voisivat toimia kaikkialla Euroopan unionissa, sekä Euroopan laajuisen sandbox-mallin tai erityisen sääntelykehyksen luomista koko unionia varten.

⁽³⁾ Ks. Solvenssi II -direktiivin vaatimukset.

⁽⁴⁾ COM (2017) 139 final, Kuluttajille tarkoitettuja rahoituspalveluja koskeva toimintasuunnitelma, julkaistu 23. maaliskuuta, ja julkinen kuuleminen rahoitusteknologiasta.

⁽⁵⁾ EUVL C 34, 2.2.2017, s. 121.

1.7 Rahoitusalan digitalisaatio uhkaa monia työpaikkoja, ja tämä pakottaa työntekijät saattamaan osaamisensa ja taitonsa ajan tasalle. ETSK kehottaa varmistamaan, että taitoja opetetaan ja jatkokoulutusta annetaan kahdella tasolla: sisäisesti antamalla työntekijöille mahdollisuus hoitaa uusia tehtäviä ja mahdollistamalla ”perinteisten laitosten” nykyisten rahoitusalan työntekijöiden siirtyminen FinTech/InsurTech-yrityksiin ja ulkoisesti valmentamalla työntekijöitä, jotka eivät voi jäädä alalle, siirtymään muiden alojen työpaikkoihin.

1.8 ETSK kehottaa Euroopan sosiaalirahastoa tarjoamaan erityisiä koulutusohjelmia uuden ”Digitaalitaitoja ja työpaikkoja edistävä koalitio” -lippulaivahankkeen⁽⁶⁾ puitteissa rahoitusalan työvoiman täydennyskoulutuksen ja uudelleen koulutuksen tukemiseksi, jotta he voivat valmistautua uuden digitaaliteknologian tuloon.

1.9 ETSK kehottaa yrityksiä ottamaan mallia käytännesäännöistä ja sisäisiin sääntöihin liittyvistä parhaista käytänteistä, joilla rajoitetaan työntekijöille asetettuja vaatimuksia olla verkossa kaikkina vuorokaudenaikoina, ja antamaan suuntaviivoja, joilla kannustetaan työntekijöitä välttämään työskentelyä viikonloppuisin ja loma-aikoina. Jos vapaaehtoiset lähestymistavat eivät toimi, ETSK kehottaa laatimaan sitovat säännöt asiasta.

1.10 Keskeistä kaikkiin näihin haasteisiin vastaamisessa on oikea-aikainen tiedottaminen työntekijöille ja työntekijöiden kuuleminen asiaa käsittelevien EU:n direktiivien mukaisesti. Euroopan komission ja jäsenvaltioiden tulee varmistaa voimassa olevan lainsäädännön noudattaminen ja erityisesti se, että kunnioitetaan työntekijöiden edustajien oikeuksia olla osallisena yrityksen sisäisissä muutoksissa.

1.11 ETSK kehottaa vahvistamaan ja täydentämään direktiiviehdotusta ennaltaehkäisevistä uudelleenjärjestelyistä ja uudesta mahdollisuudesta, sillä sen avulla on helpompaa päästä velkasaneerausmenettelyyn ennen yrityksen julistamista maksukyvyttömäksi.

2. Keskittynyt ja monipuolinen ala nopean murroksen vaiheessa

2.1 Euroopan pankki- ja vakuutusala on monimuotoinen. Alalla toimii sekä suuria Euroopan laajuisia ja jopa maailmanlaajuisia tahoja sekä paikallisia ja alueellisia rakenteita, joiden riippumattomuuden aste vaihtelee. Tietyissä maissa on lisäksi omat erityispiirteensä. Vaikka useimmissa jäsenvaltioissa suuntana on keskittäminen, Euroopan tasolla ala on vielä hajanainen. Vanhat jakolinjat pankkiryhmittymien ja suurten vakuutusyhtiöiden välillä ovat käytännössä kadonneet *de facto* -finanssiryhmittymien perustamisen tuloksena.

2.2 Uudessa tilanteessa, jolle on ominaista ailahtelevat markkinat ja alhaiset korot, vahva sääntelypaine, valvonta ja tarkkailu – sovelletaan pankkijärjestelmään finanssikriisin seurauksena – yhdistettyinä digitaalimurrokseen ja lisääntyvään kilpailuun (uudet FinTech-yritykset) sekä uusiin kulutussuuntauksiin, pankkialan tulokset heikkenevät heikkenemistään. Uusien digitaalitalouden mukaisten muihin kuin pankkitoimintaan perustuvien toimintamallien yleistymisen myötä on tarpeen analysoida seuraavien neljän tekijän vuorovaikutusta: perinteiset pankit, uudet digitaaliset toimijat, sääntelyviranomaiset ja kuluttajat.

2.3 Internetin käytön lisääntyessä pankit luovat verkossa toimivia sivuliikkeitä ja virtuaalikonttoreita, joiden kautta asiakkaat voivat hoitaa yksinkertaisia rahoitustapahtumia ja ottaa yhteyttä neuvoantajaan. Yritysten strategiat vähentää jyrkästi henkilöresursseihin kohdistuvia investointeja sekä heikentää asiakaspalveluedellytyksiä ovat johtaneet siihen, että yhä harvemmat käyvät pankkikonttoreissa ja monia konttoreita suljetaan Euroopassa.

2.4 Vakuutusosalalla on olemassa useita rinnakkaisia jakelutapoja: palkatut vakuutusedustajat, välittäjät, valtuutetut asiamiehet, pankkivakuuttajat sekä itsenäiset ammatinharjoittajat, jotka työskentelevät vain yhdelle yritykselle. Vakuutuksia myydään nyt verkossa ja älypuhelinien kautta. Se, mikä näistä monikanavaisista jakeluverkostoista on hallitseva, riippuu EU:n jäsenvaltiosta ja tuotteesta. Esimerkiksi henkivakuutuksia jaetaan pääasiassa pankkiverkoston kautta (pankkivakuuttaminen).

⁽⁶⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>

2.5 Maksutavat kehittyvät koko ajan ja kiihtyvää tahtia. Sekkien ja käteisen käyttö on vähentynyt merkittävästi 1990-luvun alusta. Samaan aikaan on siirrytty yhä enemmän käyttämään korttimaksuja, suoraveloituksia ja pankkisiirtoja, jotka ovat helpommin jäljitettävissä, valvottavissa ja suojattavissa ja jotka heikentävät epävirallisen talouden asemaa. Sähköisillä maksuilla soveltamisalaa voidaan laajentaa vieläkin laajemmaksi, esimerkiksi yksityishenkilöiden välisiin rahansiirtoihin ja sosiaalietuusmaksuihin. Uudet sähköiseen rahaan liittyvät toimijat yhdistävät voimansa sähköisen kaupankäynnin kanssa, ja uudet tekniikat, kuten kontaktittomat lähimaksut, kehittyvät ja yleistyvät pankkikorttien myötä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää kryptovaluuttamarkkinoiden (bitcoin ja muut) kehityksen seuraamiseen.

3. Teknologinen edistys Euroopan rahoitusallalla ja uudet toimijat

3.1 Rahoitusalan innovaatioita luodaan internetissä verkkopankkipalvelujen, massadatan, tekoälyn, lohkoketjun, kyberturvallisuuden ym. alalla. Tietoa vaihdetaan suurella nopeudella, ja tämä mahdollistaa riskiarvioinnit ja rahoituspäätösten tekemisen algoritmien ja massadatan pohjalta.

3.2 Tämä teknologinen murros ja perinteisten pankkien kokemat rahoitusvajeongelmat ja tilapäiset maksuvalmiusvaikeudet sekä sellaisten vaihtoehtoisten myyntikanavien kehitys, joita pankkialan sääntelyvelvoitteet eivät koske, ovat raivanneet tietä FinTech- ja InsurTech-yrityksille ja lohkoketjulle ja samalla avanneet uusia mahdollisuuksia ja luoneet uusia riskejä kuluttajille.

3.3 FinTech- ja InsurTech-yrityksissä, joiden määrä kasvaa koko ajan, yhdistyvät rahoituksen, vakuuttamisen ja teknologian käsitteet. Nämä yritykset käyttävät teknologiaa rahoitustuotteiden myymiseen innovatiivisella tavalla. Ne kasvavat etenkin säästöjen hallinnoinnin, henkilökohtaisten lainojen, yritysrahoituksen ja verkkomaksujen aloilla. Niillä on yhä suurempi rooli osallistavassa rahoituksessa (joukkorahoitus ja vertaislainat) erityisten alustojen kautta sekä mobiilisovellusten, virtuaalivaluuttojen ja internetin tai älypuhelinien välityksellä tehtävien sähköisten maksujen alalla. Ne asettavat huomattavia paineita pankeille ja vakuutusyhtiöille kilpailemalla niiden perinteisillä markkinoilla. Suurimmat internetiyhtiöt, etenkin nk. GAFA (Google, Apple, Facebook, Amazon), kehittävät myös rahoitusalaan liittyviä hankkeita hallitsemansa massadatan pohjalta.

3.4 Hajautetun tilikirjan teknologiaan perustuvat sovellukset saattavat osoittautua kykeneviksi tarjoamaan uudenlaista luottoa monenlaisia palveluja varten. Lohkoketju toimii ilman keskushallintoelintä läpinäkyvästi ja turvallisesti. Sekä yritykset että yksityishenkilöt voivat käyttää tätä järjestelmää tietynlaisten rahoitustapahtumien hoitamiseen ohi rahoitussektorin, etenkin käyttämällä kryptovaluutta.

Myös PayPal tarjoaa mahdollisuuden maksaa tuotteita ulkomaisella valuutalla ilmoittamatta pankkiyhdistystietoja.

3.5 Rahoitusteknologian avulla yritykset ja yksityishenkilöt voivat osallistua yksittäisten hankkeiden joukkorahoitukseen käyttämällä erityisiä alustoja, joilla rahoitusta kerätään lahjoitusten, lainojen tai jopa pääomasijoitusten muodossa. Alustat mahdollistavat vertaislainojen antamisen sekä kulutusluottoihin että henkilökohtaisiin luottoihin ilman pankkien väliintuloa, ja yksityishenkilöt voivat niiden kautta rahoittaa suoraan erittäin pieniä yrityksiä tai pk-yrityksiä. Alustat täydentävät tai edistävät riskipääoman saantia etenkin innovatiivisille yrityksille, ja ne tarjoavat asiakkaille menojen tai sijoituskohteiden hallinnointiin tarvittavaa reaaliaikaista taloudellista tietoa mobiilisovellusten kautta.

3.6 Nämä uudet toimijat kilpailevat perinteisten pankki- ja vakuutusalan liiketoimintamallien kanssa, mutta sekä pankit että vakuutusyhtiöt ovat alkaneet löytää paikkansa niiden rinnalla. Osa on jo ryhtynyt yhteistyöhön FinTech- tai InsurTech-yritysten kanssa, ja osalla on omat sivuorganisaationsa. Investoinnit FinTech-yrityksiin ovat myös lisääntyneet nopeasti viime vuosina, ja kiinnostus on levinnyt myös InsurTech-alalle.

4. Ovatko asiakkaat voittajia?

4.1 Mukautuminen rahoituspalvelujen digitalisaatioon tuo mukanaan muutoksia, jotka suuret yritykset pystyvät sisällyttämään osaksi päivittäistä hallintoaan. Tilanne on erilainen monissa perinteisissä pk-yrityksissä ja erityisesti hyvin pienissä yrityksissä, joilla ei ole tarvittavaa osaamista ja resursseja yrityksen sisällä nopeasti muuttuvaan rahoitusmaailmaan sopeutumista varten.

4.2 Internetin ja älypuhelinajan aikana asiakasprofiilit ovat muuttuneet, mutta kiinnostus digitaalisiin pankkipalveluihin ja vakuutuksiin riippuu monista tekijöistä, kuten iästä, koulutustasosta ja ammatista. Rahoitusneuvonnassa tarvitaan kuitenkin edelleen asiakaskokemukseen perustuvia ihmiskontakteja, myös kun on kyse nuorista.

4.3 Virtuaalikontrorit eli pankki- ja vakuutusyhtiöiden verkkopalvelupisteet tarjoavat asiakkaille luottoa, lainoja ja vakuutuksia internetin ja älypuhelinajan kautta käyttäen uusia sovelluksia. Palveluja tarjotaan aiempaa edullisemmin ehdoin: näitä ovat ilmainen pankkikortti, korkotuki, tilinavausbonus ja alennus useiden kuukausien vakuutusmaksuista. Nämä asiakasedut kuuluvat siirtymäkauteen, jona pankkien, vakuutusyhtiöiden ja keskinäisten yhtiöiden perinteisistä liiketoimintamalleista siirrytään digitalisaation seurauksena syntyvään toimintatapaan.

4.4 Tämä uusi skenaario sisältää kuluttajille sekä riskejä että mahdollisuuksia:

- Tuotteet ovat helpommin saatavilla, valikoima on runsaampi/parempi, hintoja voidaan vertailla verkkosivuilla, tarjoukset ovat henkilökohtaisempia ja räätälöityjä, rahoitustapahtumakustannukset ovat pienemmät (ajallisesti ja rahallisesti) ja turvallisuus on parempi uusien biometristen tunnistusjärjestelmien ansiosta.
- Tarjolla on uusia hyödyllisiä tuotteita (esim. joukkorahoitus) mutta myös sellaisia uusia tuotteita, jotka ovat monimutkaisia, läpinäkymättömiä, vaikeasti ymmärrettävissä ja riskialttiita (esim. pikalainat).
- Sopimusta edeltävien tietojen antamiseen/julkaisemiseen uusien myyntikanavien kautta voi liittyä haasteita (esim. älypuhelimissa pienen näytön vuoksi).
- Rahoitustuotteisiin liittyvistä riskeistä ei ole tarpeeksi tietoa.
- Uusien rahoituspalvelualan toimijoiden toimintaa ja lainsäädännön noudattamista ei valvota riittävästi.
- Tietyissä tapauksissa ei ole oikeudellista varmuutta siitä, mitä lainsäädäntöä sovelletaan uusiin toimijoihin.
- On olemassa sääntelemättömiä alueita (esim. automaattineuvonta).
- Massadatan käyttöön ja digitaalisten taitojen puutteeseen saattaa liittyä perusteetonta syrjintää/syrjäytymistä.
- Kyberturvallisuus.

4.5 Digitalisaation tulisi tehdä rahoitustuotteiden levittämisestä avoimempaa, mutta tarjolla olevien tuotteiden näennäisen yksinkertaistamisen taakse voi kätkeytyä mahdollinen epätasapaino taloudellisessa kokonaissuhteessa. Algoritmien käyttö ei takaa, että piilevät puutteet ovat poissuljettuja tai että tuotteet ovat eurooppalaisten vaatimusten mukaisia. Rahoituskasvatukseen tulisi siksi sisällyttää tietoa rahoitustuotteista sellaisina kuin ne esitetään verkkoympäristössä.

5. Muita rahoituksen lähteitä ja eettisen ja vastuullisen rahoitusalan asema

5.1 Yritysten tämänhetkinen suuri riippuvuus pankkirahoituksesta (yli 75 % Euroopassa verrattuna 20 %:iin Yhdysvalloissa) ja pääomakulttuurin puuttuminen Euroopasta asettavat pk-yritykset (joita on yli 98 % kaikista Euroopan yrityksistä, jotka tarjoavat kaksi kolmesta työpaikasta ja jotka luovat 58 % kaikesta lisäarvosta) potentiaalisesti alttiiksi luottolamaa koskeville riskeille samaan tapaan kuin maailmanlaajuisen finanssikriisin vuosina. Siksi olisikin tutkittava mahdollisuuksia käyttää täydentävää, muuta kuin pankkien myöntämää rahoitusta, ja riskejä, jotka niihin liittyvät etenkin kriisitilanteessa.

5.2 Pk-yrityksien rahoittamiseen on olemassa muutamia vaihtoehtoisia lähteitä, jotka voivat auttaa yrityksen kehittämisessä ja riskien vähentämisessä ja jotka täydentävät tukea, jota voidaan saada EU:n rahastoista työpaikkojen luomiseen ja yritysten kilpailukykyyn parantamiseen tavanomaisia rahoituskustannuksia alemmin kustannuksin Junckerin ohjelman mukaisesti.

5.3 Yhteiskunnallisesti vastuullista, avointa ja kestäväpohjaista pankkitoimintamallia ja rahoitusjärjestelmää, joka on kytköksissä reaalielämään, tulee vahvistaa, sillä tämä luo vakautta ja sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta. Kestäväpohjaiset pankit soveltavat tietoisesti kolmoishyödyn periaatetta liiketoiminnassaan (taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen suorituskyvyn mittaaminen sellaisten hankkeiden rahoittamiseksi, joista ei aiheudu kielteisiä ulkoisvaikutuksia) keskittymällä vahvojen suhteiden luomiseen asiakkaisiinsa ja laajempaan sidosryhmäyhteisöön.

5.4 Pankit ja vakuutusalan osuuskunnat ja keskinäiset yhtiöt ovat jo pitkään painottaneet arvon luomista kaikille sidosryhmille – ns. sidosryhmäarvoon perustuva malli – liiketoimintansa kehittämiseksi. Ne ovat kuitenkin myös omaksuneet perinteisten kaupallisten tahojen toimintatavat eivätkä ole välttyneet finanssikriisin aiheuttamilta vaikeuksilta. Toistaiseksi digitalisaatio ei vaikuta edistävän merkittävästi paluuta eettisempiin liiketoimintakäytänteisiin, jotka vastaisivat yhteiskunnan todellisiin tarpeisiin.

6. Vaikutukset työllisyyteen ja työoloihin

6.1 Bloombergin mukaan pankit ovat leikanneet noin 600 000 työpaikkaa eri puolilta maailmaa vuoden 2008 talouskriisin jälkeen. Nämä mittavat henkilöstövähennykset johtuvat pääasiassa kriisistä, mutta niiden taustalla on myös digitalisaatioprosessi.

6.2 Euroopassa pankkien ja vakuutusyhtiöiden arvioidaan tarjoavan lähes neljä miljoonaa työpaikkaa, joista kolme miljoonaa pankkialalla ja lähes miljoona vakuutusosalalla. Citigroup ennakoii, että pankkialalta katoaa noin 1,8 miljoonaa työpaikkaa Euroopassa ja Yhdysvalloissa seuraavien kymmenen vuoden kuluessa. Eurooppaan, jossa pankkien palveluksessa työskentelee lähes 2,9 miljoonaa työntekijää kokopäivätyönä laskettuna, jäisi vain 1,82 miljoonaa työpaikkaa vuonna 2025. Tätä suuntausta heijastelevat useiden suurten eurooppalaisten pankkiryhmittymien äskettäin ilmoittamat mittavat työpaikkaleikkaukset. Useiden maiden rahoitusosalalla on havaittavissa osa-aikatyön ja muiden työllisyyden muotojen yleistymiskehitys.

6.3 Aktiiviseen työmarkkinapolitiikkaan perustuvat toimenpiteet ovat tarpeen asianomaisten työntekijöiden valmistamiseksi käynnissä oleviin ja tuleviin muutoksiin. Työmarkkinaosapuolilla on kaikilla tasoilla ratkaiseva rooli soveltuviin ratkaisujen löytämisessä. Esimerkki tähän liittyvästä hyvästä käytänteestä on Itävallassa kaikille työnsä menettäneille pankkien työntekijöille suunnattu yleinen uudelleen koulutusrahasto, joka on perustettu toimialakohtaisten kollektiivisten neuvottelujen tuloksena ja jonka rahoittavat sekä toimiala että yleisö.

6.4 Pankkien konttoriverkoston jatkuvan harventumisen rinnalla konttorikäsitettä on uudistettu asiakkaiden luonteen perusteella. Henkilöstömäärät olivat jo ennen konttorien sulkemista supistuneet rahoitustapahtumien automatisaation seurauksena. Vakuutusosalalla valtuutettujen asiamiesten ja välittäjien verkosto on vankka huolimatta supistuvasta markkinakehityksestä. Palkattujen vakuutusedustajien määrä tulee vähenemään.

6.5 Kaupankäyntipaikoissa tietokoneet hoitavat yhä suuremman osa yritysten osakkeiden ostosta ja myynnistä sekä valuutta- ja luottoriskinvaihtosopimuksista (rahoitusjohdannaisia, joissa myyjä hyvittää ostajalle kolmannesta osapuolesta aiheutuneen tappion).

6.6 Massadataan perustuva uusi kognitiivinen alusta, jota eräs suuri pankkiryhmittymä on testannut, pystyy vastaamaan luonnollisella kielellä esitettyihin kysymyksiin erittäin monilla aloilla ja ehdottamaan etukäteen koottuja vastauksia asiakasneuvojille. Tätä teknologiaa voidaan käyttää virtuaaliassistenttina sekä pankki- että vakuutusosalalla. Vaikutukset saattavat kohdistua ensimmäiseksi myyntihenkilöstöön.

6.7 Työolot ovat muuttuneet epävakaisiksi. Koulutusvaatimukset ovat lisääntyneet huomattavasti sitä varten, että työntekijöillä olisi tarvittavat digitaaliset taidot ja jotta he voisivat vaihtaa työtehtäviä, jos ilmenee tarvetta ammatilliseen liikkuvuuteen.

6.8 Digitaalinen edistys edellyttää suurta muutosta työntekijöiden tarvitsemassa työvälineissä, taidoissa ja pätevydessä, joten yritysten täytyy valmistautua investoimaan osaamisen ja pätevyden jatkuvaan kehittämiseen. Työehtosopimusneuvotteluissa ja työmarkkinavuoropuhelussa täytyy keskittyä tulevaisuuden tarpeiden ottamiseen huomioon ammatillisessa koulutuksessa ja tällaisen koulutuksen mahdollistamiseen sekä yksityiskohtaisen tiedon antamiseen siitä, miten teknologiaa käytetään alalla jo nyt. Olisi tutkittava tapauskohtaisesti, mitä taitoja nykyiset rahoitusalan työntekijät tarvitsevat tulevaisuutta varten ja miten näitä taitoja voidaan opettaa.

6.9 Työajat herättävät yhä enemmän huolta verkossa tapahtuvan työskentelyn ja lukuisien työpaikkojen leikkausten seurauksena. Jo nyt on nähtävissä, että yhä useammat rahoitusalan toiminnot siirtyvät EU:n sisällä ja Euroopan ulkopuolelle maihin, joissa työvoimakustannukset ovat alhaiset ja sosiaalisen suojelun taso matala.

6.10 On tärkeää, että digitaaliset ratkaisut palvelevat aina ihmistä ja auttavat nostamaan sosiaalista vaatimustasoa ja parantamaan työoloja. Alakohtaista työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua tulee tehostaa kaikilla tasoilla, myös unionin

tasolla, jotta havaitaan parhaat ratkaisut ja estetään näin yhteiskunnalliset mullistukset. Työnantajien täytyy pyrkiä alakohtaisesti ja jokaisessa yrityksessä luomaan neuvottelusuhteet ammattiliittojen edustajiin, jotta voidaan varmistaa, että tehokkaita toimenpiteitä toteutetaan tulojen, työolojen ja -ehtojen, sosiaalisen suojelun ja koulutuksen suhteen ja sisäisen maantieteellisen ja ammatillisen liikkuvuuden ja uudelleensijoittautumisen tukemiseksi. Toimenpiteisiin on ryhdyttävä mahdollisimman pian, hyvissä ajoin ennen rakenneuudistusprosesseja, eikä vasta silloin kun työpaikkoja alkaa jo kadota.

6.11 Rahoitusalan hallitussa digitalisaatiossa olisi säilytettävä laadukkaat työpaikat ja parannettava asiakassuhteita. Lisäksi olisi säilytettävä riittävät mahdollisuudet henkilökohtaiseen rahoitusneuvontaan. Siinä olisi huolehdittava rahoitustapahtumien turvaamisesta tehokkaasti ja sekä asiakkaiden että työntekijöiden henkilötietojen tosiasiallisesta suojasta. Työntekijät ja rahoituspalvelujen asiakkaat olisi otettava toimintaan mukaan edustusorganisaatioidensa kautta, jotta heidän käytännön kokemuksensa kentätasosta voidaan ottaa huomioon.

7. Sääntely ja valvonta

7.1 Rahoitustuotteiden monimutkaistuminen ja tiedonkäsittelyn nopeus – yhdessä anonyymien, automaattisten markkinointi-, neuvonta- ja opastuspalvelujen kanssa – luo korkean riskin tilanteita, joita talletettävien tai sijoitettävien varojen omistaja ei useinkaan osaa arvioida tai hallita. ETSK toteaa huolestuneena, että riskimallit eivät ole riittäviä eikä niillä pystytä asianmukaisesti arvioimaan erilaisten suojaamattomien investointiluokkien riskiprofiileja.

7.2 Ranskan keskuspankin pääjohtajan mukaan rahoitusalan digitalisaatioprosessin rinnalla on mukautettava sääntelyä siten, että se ei tukahduta innovointia mutta turvaa edelleen rahoitustapahtumien korkeatasoisen turvallisuuden ja kuluttajansuojan. ETSK katsoo, että perinteiseen rahoitusalaan ja uusiin FinTech-yrityksiin ja -liiketoimintamalleihin on sovellettava yhtä tiukkoja vaatimuksia.

7.3 Toinen rahoitusmarkkinadirektiivi (MiFID II) on yksi keskeisistä sääntelyaloitteista, joka muuttaa markkinarakennetta ja liiketoimintamalleja. Yritysten tulisi hallinnoida sääntelyvaatimuksia strategisena tilaisuutena.

7.4 Digitaalimaksuja koskevilla uusilla säännöksillä (PSD2) pyritään parantamaan verkossa tehtävien rahoitustapahtumien turvallisuutta ja vähentämään näin petoksia, joita kyseisessä kanavassa tällä hetkellä ilmenee.

7.5 Uudella EU:n rahanpesudirektiivillä saatetaan voimaan uudet asiakkaan tuntemisvelvollisuuteen liittyvät tarkastusvaatimukset sekä velvoitteet raportoida epäilyttävistä rahoitustapahtumista ja pitää kirjaa maksusuorituksista.

7.6 Ajan tasalle saatetut kuluttajansuojayhteistyön puitteet antavat enemmän valtaa kansallisille viranomaisille kuluttajansuojalainsäädännön noudattamisen valvontaa varten ja parantavat jäsenvaltioiden välillä tarvittavaa koordinaatiota.

7.7 Vakuutusyhtiöihin sovellettavan Solvenssi II -lainsäädännön ja pankkeihin sovellettavien Basel 3-/vakavaraisuusjärjestelyjen yhteydessä nousee esiin kysymys siitä, miten täydentävässä sääntelylähestymistavassa voidaan ottaa huomioon rahoitusjärjestelmään osallistuvien uusien tulokkaiden kantamat riskit ja näiden vaikutus alaan kokonaisuudessaan.

7.8 Komissio on esittänyt Euroopan pankkiviranomaisen vuonna 2016 tekemien stressitestien seurauksena ehdotuksia, joissa heijastuu Baselin komitean parhaillaan johtama keskustelu pääomavaatimusten kiristämisestä. Hyväksytyjen yleismaailmallisten standardien tulisi olla oikeasuhtaisia luottolaitosten ja rahoitusalan startup-yritysten kokoon ja luonteeseen nähden. ETSK suhtautuu myönteisesti komission uusimpaan ehdotuspakettiin ⁽⁷⁾.

7.9 Finanssikriisi on merkinnyt suuria liiketoimintamahdollisuuksia investointirahastoille – varjopankkitoiminnalle – viime vuosina. Digitalisaatio ei saisi vaikuttaa näihin rahastoihin siten, että syntyy sääntelyllisiä puutteita, jotka haittaavat rahoitusjärjestelmän vakautta.

⁽⁷⁾ ETSK:n lausunto (ECO/424) aiheesta "Vakavaraisuusasetuksen muuttaminen Basel-kehukseen tehtyjen muutosten huomioon ottamiseksi" (ei vielä julkaistu virallisessa lehdessä).

7.10 Kun otetaan huomioon perinteisten riskiarviointimallien puutteet ja kykenemättömyys arvioida asianmukaisesti muita kuin vakuusperusteisia rahoitusmalleja, Euroopan valvontaviranomaisen tulisi tiivistää yhteyksiä rahoitusteknologia-alan startup-yrityksiin ottaen huomioon, että rahoitusteknologia edellyttää valvojilta uusia taitoja.

Bryssel 26. huhtikuuta 2017.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS*

Sanasto

Tekoäly. Kone, joka kykenee oppimaan. ”Robottineuvonantaja” on ihmisaivojen tapaan toimiva kone, joka osaa antaa rahoitusneuvontaa.

Pankkivakuuttaminen. Vakuutustuotteiden myynti pankkien konttoriverkoston kautta. Tällainen strateginen kumppanuus tuo verkostoja yhteen ja luo liiketoimintasynergiaa.

Massadata. Suurella nopeudella välitettyjen valtaviin tietomäärien varastointi ja käsittely. ”Data-analyysilla” tarkoitetaan datan muuntamista matemaattisten ja tilastollisten menetelmien avulla finanssialan päätöksenteossa hyödynnettäväksi tiedoksi.

Bigtech-yritykset. Teknologijättejä, mm. Google, Apple, Facebook ja Amazon (GAFA), jotka ovat alkaneet laajentaa jo ennustettua huomattavan laajaa toimintaansa myös pankkialalle.

Bitcoin. Kokeiluvaiheessa oleva virtuaalivaluutta, joka kelpaa markkinoilla yhä useammin.

Lohkoketju. Teknologia-alusta, jossa bitcoineja käytetään. Se on erittäin tehokas tietokanta, jota voidaan käyttää finanssialalla tai monenlaisissa sovelluksissa.

Pilvipalvelu. Internetpohjaisten palvelujen tarjontamalli.

Liitettävyyys. Teknologian edistyksen tuloksena voimme liittyä verkkoon milloin tahansa ja missä tahansa. Tämän ansiosta työntekijät voivat työskennellä joustavammin, sillä he voivat tehdä työtä kotona tai muualla (etätyö, älytyö) tai osa-aikaisesti. Nuoret ovat jo tottuneet tällaiseen työntekotapaan. Tarjolla olevien erilaisten vaihtoehtojen tuoma lisäarvo voidaan hyödyntää.

Joukkorahoitus. Rahoitus kerätään internetfoorumeilta, joissa yrittäjät ja sijoittajat kohtaavat. Tietyillä foorumeilla yrittäjät ovat velvollisia tarjoamaan osuuden yrityksestään sijoituksen vastineeksi (oman pääoman joukkorahoitus).

Joukkolainaaminen. Rahoitusta hakeva yrittäjä saa internetin kautta ihmisjoukolta lainan, jonka takaisinmaksuun sovelletaan määrättyä korkoa.

Asiakaskokemus. Kunkin yksittäisen asiakkaan syvälinen tuntemus ja yksilöllisen kokemuksen tarjoaminen kaikessa vuorovaikutuksessa pankin kanssa. Sosiaaliset verkostot ja verkkoalustat ovat tässä olennaisia osatekijöitä.

Kyberturvallisuus. Kyberhyökkäys- ja tietovarkausriskien kattaminen ja samalla asiakkaan luottamuksen lujittaminen ja takaaminen.

Digitalisaatio. Koskee teknologiaa kokonaisuudessaan (internet, mobiiliteknologia, massadata, lohkoketjut, tekoäly, pilvipalvelut, robotiikka, kyberturvallisuus), kun sitä sovelletaan uusiin asiakassuhdemalleihin ja pankkien ja vakuutusyhtiöiden vuorovaikutuksen hallinnointiin. Teknologia on keino saavuttaa digitalisaatio eikä päämäärä sinänsä.

Digitaalimurros. Digitalisaatiokehitys ei ole mahdollinen ilman uutta organisaatio- ja kulttuurimallia. Innovointi on keskeisen tärkeää kilpailukyvyllä tässä kattavassa pankkialan prosessissa. Muutos alkaa ihmisistä.

Eksponentiaalinen pankkitoiminta. Eksponentiaalitekniikoiden (jotka ovat syntyneet digitaalisen vallankumouksen tuloksena) käyttäminen finanssipalvelujen laajuuden ja laadun kasvattamiseksi ja kustannusten alentamiseksi.

FinTech/InsurTech-yritykset. Innovatiivisia startup-yrityksiä, jotka tarjoavat uudenlaisia pankki- tai vakuutusratkaisuja alhaiseen hintaan.

Hybridilaina. Pankkilainan ja yksityisten pankkiasiakkaiden antaman lainan yhdistelmä. Pankit voivat näin säilyttää enemmän yritysasiakkaita kasvattamatta merkittävästi tasettaan ja samalla tarjota tyydyttäviä ratkaisuja asiakkaille ja sijoituskumppaneille.

Knowmad-ammattilaiset. Uusia ammattilaisia, jotka katsovat antinaan olevan oman osaamisensa ja jotka siksi haluavat säilyttää vapautensa hallita itse työtään ja ajankäyttöään.

Millenniaalit. Ensimmäinen syntymästään saakka digitaalinen sukupolvi (1980–2000-luvulla syntyneet), joiden osuus työvoimasta vuonna 2025 on 75 prosenttia. He eivät yleensä asioi pankkien konttoreissa.

Monikanavajärjestelmä. Digitaalisen pankkikanavan ja kasvokkain tapahtuvan pankkitoiminnan tehokas käytettävyyshdistelmä. Asiakas on liiketoiminnan ytimessä.

Uuspankit. Pankkeja, jotka eivät tarvitse finanssitoimilupaa: ne kehittävät ohjelmistoja olemassa olevan pankin infrastruktuurin pohjalle.

Maksutavat. Sähköisen kaupan POS-päätemaksu on laajin mobiili maksutapa maailmanlaajuisesti. Tähän ekosysteemiin kuuluvat myös PayPal-vaihtoehto ja teknologiaoperaattorit Samsung Pay, Apple Pay jne. Yksityishenkilöiden väliset maksupalvelut (P2P-maksut) ovat todellinen vaihtoehto maissa, joissa pankkijärjestelmä ei ole kovin kehittynyt. Mobiilipankkisovellukset ovat jo täysin nykypäivää.

Sääntelyteknologia. Innovatiivinen teknologia, jota käytetään helpottamaan säännösten noudattamista ja joka alentaa tähän tarvittavia kustannuksia ja resursseja. Digitaalinen sääntely ja valvonta ovat haaste finanssialalle (on turvattava tasapuoliset toimintaedellytykset).

STEM-tieteet. Luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan opiskelu. Näiden alojen ammattilaisten kysyntä kasvaa tällä hetkellä, ja digitaalisia taitoja tarvitaan kaikilla aloilla. Koulutus on siksi ensisijainen painopiste.

III

(Valmistavat säädökset)

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

525. TÄYSISTUNTO 26. JA 27. HUHTIKUUTA 2017

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston asetukseksi biopohjaisten teollisuudenalojen yhteisyrityksen perustamisesta 6 päivänä toukokuuta 2014 annetun neuvoston asetuksen (EU) N:o 560/2014 muuttamisesta”

(COM(2017) 68 final – 2017/0024 (NLE))

(2017/C 246/03)

Yleisesittelijä: **Mihai MANOLIU**

Lausuntopyyntö	neuvosto, 21.3.2017
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 187 ja 188 artikla
Vastaava erityisjaosto	”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus”
Työvaliokunnan päätös	28.3.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	27.4.2017
Täysistunnon nro	525
Äänestystulos	160/0/4
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK katsoo, että tarkasteltavana olevalla asetuksen muuttamista koskevalla ehdotuksella pyritään parantamaan neuvoston asetuksen säännöksiä ja linjaamaan ne sellaisiksi, että ne edistävät paremmin biopohjaisten teollisuudenalojen yhteisyrityksen (BBI-yhteisyritys) tavoitteita. Ehdotus on asetettujen tavoitteiden ja nykyisten toimintapolitiikkojen mukainen.

1.2 ETSK:n näkemyksen mukaan BBI-yhteisyrityksen avulla pyritään luomaan yhteisvaikutuksia esimerkiksi koheesiopolitiikkaan, koulutukseen, ympäristöasioihin, pk-yrityksiin, kilpailukykyyn ja maaseudun kehittämispolitiikkaan liittyvien unionin muiden ohjelmien kanssa vahvistamalla alue- ja valtiotason tutkimus- ja innovointikykyä älykkään erikoistumisen strategioiden ja politiikkojen yhteydessä.

1.3 Euroopan komissio pitää jatkuvasti yhteyttä biopohjaisten teollisuudenalojen yhteenliittymään (BIC) muun muassa käsittelemällä kuulemisissa ja keskusteluissa BBI-yhteisyrityksen jäsenten rahoitusosuuden suorittamismenettelyä. Tarkasteltavana olevalla asetusmuutoksella ei ole muita vaikutuksia kuin se, jota alkuperäiseltä neuvoston asetukselta odotettiin. Kaavaillut muutokset ovat luonteeltaan puhtaasti teknisiä, minkä johdosta aloite ei edellytä vaikutustenarviointia.

1.4 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että ehdotuksella pyritään keventämään BIC:lle aiheutuvaa hallinnollista raskautta siltä osin kuin on kyse sen toimimisesta välittäjänä **niiden BIC:n jäsenten, joilla on velvollisuus osallistua rahoitukseen, ja hankkeiden osallistujien** välillä. BIC vastaa kuitenkin jatkossakin viime kädessä jäsentensä suorittamien rahoitusosuuksien kokonaismäärän ilmoittamisesta.

1.5 ETSK kannattaa uudessa asetuksessa seuraaviin asioihin tehtäviä keskeisiä selvennyksiä:

- Rahoitusosuudet voidaan suorittaa kahdella tavalla: ne voidaan siirtää BIC:stä BBI-yhteisyritykselle (kuten ennenkin) ja/ tai suoraan BIC:n jäseneltä toiselle hankkeen edunsaajalle.
- Rahoitusosuuden suorittamiseen oikeutettujen osapuolten määrää lisätään (mukaan tulevat myös biopohjaisten teollisuudenalojen yhteenliittymään kuuluvat oikeussubjektit).
- Sitoutuminen kokonaisrahoitustavoitteeseen säilytetään.
- BIC:n jäsenille annetaan mahdollisuus ilmoittaa hanketasolla suorittamansa rahoitusosuudet.

2. Yleistä

2.1 ETSK mieltää biopohjaisen teollisuuden osaksi laajempaa biotalousalaa, jolla tarkoitetaan uusiutuvien biologisten luonnonvarojen tuottamista ja hyödyntämistä sekä niiden jalostamista biopohjaisiksi tuotteiksi, kuten elintarvikkeiksi, rehuksi tai bioenergiaksi. Kolme neljäsosaa EU:n viljelymaasta on tällaisessa käytössä, ja ala, jonka liikevaihto ylittää 2 000 miljardiin euroon, tarjoaa työpaikan 17–19 miljoonalle eurooppalaiselle. Biotalousosaamisen alalla toimivien yritysten liikevaihto on 57 miljardia euroa, ja ne työllistävät noin 305 000 henkeä (2009).

2.2 Biotalous voi edistää Euroopan kehitystä, tuottaa lisäarvoa sekä uusia varmoja ja ihmisarvoisia työpaikkoja, vähentää merkittävästi tuontiriippuvuutta, edistää parhaalla mahdollisella tavalla rajallisten mutta uusiutuvien biologisten luonnonvarojen järkevää käyttöä ja antaa mittavan panoksen maailmankaupan kehitykseen.

2.3 Eri tasoilla on usein havaittavissa kilpailua erilaisten teknologioiden ja biologisten luonnonvarojen käyttötarkoitusten välillä. Ongelmaa pahentaa näiden luonnonvarojen rajallinen saatavuus. Vaikka biotalous voi edistää merkittävästi hiilidioksidipäästöjen aiheuttaman kasvihuonevaikutuksen vähentämistavoitteen saavuttamista, joka olisi hyödyksi kansanterveydelle, nähtävissä on myös kasvihuonekaasupäästöjen lisääntymiseen liittyvä haittavaikutus, jonka merkitystä ympäristölle ei voida sivuuttaa.

2.4 Biotaloutta koskeva EU:n toimintapoliittinen kehys koostuu useista tiettyä alaa koskevista paloista: muiden muassa maatalous-, kalastus-, metsä-, ilmasto-, kiertotalous- ja tutkimusalan sääädöksistä ja politiikoista ⁽¹⁾.

2.5 Vuonna 2012 käynnistettiin kuitenkin kattava biotalousstrategia, jonka avulla on tarkoitus varmistaa jonkinlainen politiikan johdonmukaisuus. Tiettyä epäjohtamukaisuutta esiintyy silti edelleen. EU tarjoaa rahoitusta biotalousalan innovointitoimiin tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmasta "Horisontti 2020" ja useista muista rahoitusvälineistä. ETSK:n mielestä alan toimintalinjojen jatkuvuus ja johdonmukaisuus olisi taattava.

2.6 Useissa komission tiedonannoissa korostetaan, että on tärkeää perustaa **biopohjaisten teollisuudenalojen julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus** teknologia-aloitteen muodossa ⁽²⁾.

2.7 Nyt ehdotetun asetusmuutoksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 187 ja 188 artikla. Jäsenvaltiot eivät voi omin toimin muuttaa yhteisyritykseen sovellettavaa oikeudellista kehystä, vaan siihen tarvitaan EU:ta. Tarkasteltavana olevan ehdotuksen tavoitteena on mukauttaa neuvoston asetuksen säännöksiä siten, että BIC:n jäsenillä on käytännössä mahdollisuus täyttää velvollisuutensa suorittamalla rahoitusosuus. Ehdotus on suhteellisuusperiaatteen mukainen. Muutos oli pakko tehdä myös siitä syystä, että neuvoston asetusta ei voitu millään muotoa tulkita siten, että se sallisi rahoitusosuuden suorittamisen **hanketasolla**.

⁽¹⁾ YMP (yhteinen maatalouspolitiikka), EU:n metsästrategia, YKP (yhteinen kalastuspolitiikka), Eurooppa 2020 -strategia, kiertotaloutta koskeva EU:n toimintasuunnitelma, eurooppalaisen tutkimusalueen 50 verkostoa ja kolme yhteistä ohjelma-aloitetta.

⁽²⁾ COM(2012) 60 final: Innovointistrategia kestävästä kasvusta varten: biotalousstrategia Euroopalle; COM(2014) 14 final: Kohti Euroopan teollista renessanssia; COM(2013) 494 final: Julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuudet Horisontti 2020 -puiteohjelmassa: tehokas keino innovointiin ja kasvuun Euroopassa; COM(2012) 79 final: Eurooppalainen innovaatiokumppanuus "Maatalouden tuottavuus ja kestävyys".

3. Erityistä

3.1 Euroopan komissio hyväksyi vuonna 2012 tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaan perustuvan biotalousstrategian, jonka avulla on tarkoitus varmistaa asiaan liittyvien eri toiminta-alojen ja tavoitteiden poliittinen johdonmukaisuus sekä jäsenvaltioiden että unionin tasolla. Nämä toimet olivat tarpeen biotalouteen suunnattavien julkisen rahoituksen ja yksityisten investointien lisäämiseksi. Samassa yhteydessä kehiteltiin osallistavia hallintomalleja. Strategialla luotiin pohja toimintaohjelmalle, johon sisältyy kaksitoista seuraavien kolmen keskeisen teeman ympärille rakentuvaa toimea:

- investoiminen tutkimukseen, innovaatioihin ja taitojen kehittämiseen
- politiikanalojen vuorovaikutuksen lisääminen ja sidosryhmien osallistuminen
- markkinoiden ja kilpailukyvn kannalta otollisten olosuhteiden luominen biotalouden alalla.

3.2 Toteutetuilla toimilla on pyritty edistämään biotalouden alan sidosryhmien osallistumista ja biotalouden observatorion perustamista. Ne ovat auttaneet luomaan uusia markkinoita mm. kestävyysperiaatteiden mukaisuutta koskevien normien määrittelyn avulla, ja näin on luotu tarvittava tietopohja alkutuotannon kestävää tehostamista varten. Strategiaa on tarkoitus tarkastella uudelleen ja päivittää vuonna 2017.

3.3 Komission ehdotus sisältää teknisen muutoksen voimassa olevaan säädökseen eli biopohjaisten teollisuudenalojen yhteisyrityksen perustamisesta annettuun neuvoston asetukseen (EU) N:o 560/2014.

3.3.1 BBI-yhteisyrityksen tehtävänä on panna täytäntöön julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus, jonka osakkaina ovat Euroopan unioni komission edustamana sekä BIC. Yhteisyrityksen päämääränä on toteuttaa biopohjaisten teollisuudenalojen yhteistä teknologia-aloitetta 31. joulukuuta 2024 saakka.

3.3.2 Koska BIC:llä on vaikeuksia suorittaa rahoitusosuutensa neuvoston voimassa olevan asetuksen mukaisesti, komissio ehdottaa sellaista muutosta, että rahoitusosuuksia voidaan suorittaa nykyisen, ohjelmason menettelyn lisäksi myös hanketasolla. Tällä ratkaisulla puututaan tilanteeseen tehokkaasti, ja se edesauttaa neuvoston asetuksen alkuperäisten tavoitteiden saavuttamista, kun BIC:n jäsenet voivat noudattaa alkuperäistä sitoumustaan. Ratkaisu on samanlainen kuin IMI 2 -yhteisyrityksen (toinen innovatiiviset lääkkeet -aloitetta toteuttava yhteisyritys) kohdalla sovellettava menettely, jossa muut osakkaat kuin unioni voivat maksaa rahoitusosuutensa joko ohjelmatasolla, kuten erityisrahastot ja hyväntekeväisyysjärjestöt yleensä tekevät, tai hanketasolla, kuten kaupalliset toimijat. Ehdotettu muutos ei kuulu REFIT-ohjelmaan.

3.4 BBI-yhteisyrityksen tavoitteena on panna täytäntöön julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus, jonka osapuolina ovat Euroopan unioni komission edustamana sekä neuvoston asetuksella (EU) N:o 560/2014 perustettu biopohjaisten teollisuudenalojen yhteenliittymä (BIC). Kumppanuuden avulla on tarkoitus toteuttaa biopohjaisten teollisuudenalojen yhteistä teknologia-aloitetta BBI-yhteisyrityksen yhtiöjärjestyksen mukaisesti 31. joulukuuta 2024 saakka.

3.5 Neuvoston asetuksen 3 artiklassa määritellään konkreettisesti yhteisyrityksen osapuolten rahoitusosuudet sekä jaettavat hallinto- ja toimintakustannukset, joiden lisäksi tulevat vielä suuruudeltaan määrittelemättömät luontoissuoritukset epäsuorien toimien ja täydentävien toimien toteuttamiseen. Perussäännön tulkinnan mukaan BIC:n rahoitusosuus on suoritettava BBI-yhteisyrityksen talousarvioon **ohjelmatasolla**. Muihin osakkaisiin kuin unioniin kuuluvien oikeussubjektien, jotka osallistuvat epäsuorien rahoitustoimien toteuttamiseen, olisi suoritettava rahoitusosuutensa tällaisiin epäsuoriin toimiin suoraan **hanketasolla**.

3.6 Monilla BIC:n jäsenillä on rahoitusosuuden suorittamismenettelyyn liittyviä vaikeuksia. Ne pitävät taloudellisesti kannattamattomana maksaa rahoitusosuutensa ohjelmatasolla, koska ne eivät saa siitä taattua etuutta esimerkiksi hankkeiden tuloksina ja niihin liittyvinä teollis- ja tekijänoikeuksina ja koska rahoitusosuuksien maksaminen ohjelmatasolla voisi johtaa siihen, että BIC:n jäsen maksaa osuutensa omille kilpailijoilleen. Vaihtoehtoiseksi järjestelyksi ehdotetaan sitä, että **rahoitusosuus voidaan suorittaa hanketasolla**, jolloin hankkeen tulokset hyödyttävät niitä osallistujia, jotka ovat rahoittaneet hanketta. Tällainen menettely ei loukkaa unionin etuja. Biopohjaisten teollisuudenalojen arvoketjuihin liittyvät edut on suotavaa turvata, myös pk-yritysten, tutkimus- ja teknologiakeskusten sekä korkeakoulujen osalta.

3.7 Muiden osakkaiden kuin unionin rahoitusosuuksien on täytettävä seuraavat vaatimukset:

- Rahoitusosuus suoritetaan ohjelmatasolla vain BBI-yhteisyrityksen tapauksessa.
- Yrityksen nykyinen malli riittää tehostamaan yhteistyötä erityisrahastojen ja hyväntekeväisyysjärjestöjen kanssa.
- BBI-yhteisyrityksen oikeudellista kehystä on muokattava yritysten kanssa tehtävän yhteistyön helpottamiseksi.

3.8 BIC:n jäsenet voivat tarkasteltavana olevan ehdotuksen mukaisesti jatkossakin suorittaa maksuosuutensa **ohjelmatasolla**. Lisäksi niillä on vastaisuudessa mahdollisuus siirtää rahoitusosuus suoraan **hankkeen** toiselle osallistujalle noudattaen yhdessä sovittuja sääntöjä (konsortiosopimus) ja sovellettavaa lainsäädäntöä (rahoitussiirto BIC:n jäseniltä BIC:lle ja rahoitussiirrot BIC:n jäseniltä hankkeiden edunsaajille) sekä maansa lainsäädäntöä ja tavanomaisia kirjanpitokäytäntöjään. BIC vastaa jatkossakin saatujen rahoitusosuuksien kokonaismäärän ilmoittamisesta.

3.9 BBI-yhteisyrityksen avustussopimusmalliin tehdään tarvittavat muutokset. On syytä huomata, että tarkasteltavana olevalla asetusmuutoksella ei ole vaikutuksia perusoikeuksien suojeluun eikä myöskään talousarvioon. Määrärahojen leikkaamisen arvioidaan vaikuttavan lähinnä korkeakouluihin ja asianomaisiin pk-yrityksiin, koska unionin rahoitusosuus on varattu ensisijaisesti tutkimus- ja innovointitoimiin.

3.10 Muutosasetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Selittäviä asiakirjoja ei vaadita.

Bryssel 27. huhtikuuta 2017.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja asetuksen (EY) N:o 1889/2005 kumoamisesta”

(COM(2016) 825 final – 2016/0413 (COD))

(2017/C 246/04)

Esittelijä: **Javier DOZ ORRIT**

Toinen esittelijä: **Mihai IVAȘCU**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 19.1.2017 Euroopan unionin neuvosto, 19.1.2017
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 114 ja 304 artikla
Vastaava erityisjaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus”
Hyväksyminen erityisjaostossa	6.4.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	27.4.2017
Täysistunnon nro	525
Äänestystulos	154/4/4
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK katsoo, että terrorismin ja sen rahoituksen sekä rahanpesun ja muiden tähän liittyvien talousrikollisuuden muotojen torjumisen on oltava yksi EU:n politiikan pysyvistä painopistealoista.

1.2 ETSK kannattaa toimenpiteitä, jotka sisältyvät komission ehdotukseen asetukseksi, jolla kumotaan aiempi asetus vuodelta 2005 sääntelykehiksen mukauttamiseksi nykytilanteeseen ja sen täytäntöönpanosta tehdyissä eri tutkimuksissa havaittujen puutteiden korjaamiseksi.

1.3 ETSK katsoo, että laajentamalla valvonnan soveltamisalaa sekä viranomaisten toimivaltaa suorittaa tarkastuksia ja takavarikointeja aina, kun on aiheellista epäillä laitonta toimintaa, helpotetaan entistä useampien petostapausten havaitsemista ja mahdollistetaan nykyistä kattavampien tietojen kerääminen.

1.4 ETSK katsoo, että on tarpeen parantaa toimivaltaisten viranomaisten ja jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä, jotta uusi asetus kyetään panemaan mahdollisimman tehokkaasti täytäntöön. ETSK kehottaa kaikkia jäsenvaltioita asettamaan terrorismin torjuntaa koskevat tietokantansa Europolin käyttöön. Komission olisi myös edistettävä yhteistyötoimia, jotta kaikilla jäsenvaltioilla on tarvittavat välineet valvoa tehokkaasti erityyppisiä käteisvaroja ja niiden siirtoon käytettäviä välineitä.

1.5 ETSK ehdottaa, että laajojen kuulemisten ja tutkimuksen päätteeksi komissio laatii toimintasuunnitelman käteisrahan käytön vähentämiseksi EU:ssa. Tässä yhteydessä on arvioitava, onko ilmoitusvelvollisuutta koskeva 10 000 euron kynnyksiarvo asianmukainen.

1.6 ETSK katsoo, että komission on mentävä pidemmälle ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin seuraamusten määrittelyssä. Seuraamukset on yhdenmukaistettava jäsenvaltioiden välillä ja niistä on ilmoitettava komissiolle johdonmukaisella tavalla, jotta vältetään luomasta porsaanreikiä petoksentehtäville.

1.7 ETSK toistaa jo asiakokonaisuuteen ECO/408 kuuluvassa lausunnossaan⁽¹⁾ esille tuomansa huolen siitä, että useat tekijät voivat rajoittaa vakavasti asetuksen tehokkuutta. Suurin ongelma on se, että veroparatiisit, joissa huomattavimmat rahanpesuoperaatiot suoritetaan – ja joiden käteisrahavirtoja EU:n kanssa tulisi erityisesti valvoa –, eivät sisälly niiden maiden ja alueiden luetteloon, joita komissio pitää 14. heinäkuuta 2016 antamassaan asetusehdotuksessa suuririskisinä.

1.8 Rikollisten käteisrahavirtojen tutkimus liittyy muiden rikosten, erityisesti verorikosten, tutkimukseen. ETSK ehdottaakin, että myös veroviranomaisilla on pääsy käteisrahavirtojen valvonnan yhteydessä kerättyihin tietoihin.

1.9 ETSK katsoo, että kullan ohella muutkin ”erittäin likvidit hyödykkeet” olisi sisällytettävä käteisvarojen määritelmään heti uuden asetuksen hyväksymisestä lähtien.

1.10 Vaikka ETSK on tietoinen ennalta maksettujen korttien yhteiskunnallisesta merkityksestä koko EU:ssa, se kiinnittää huomiota vaaraan, että rikolliset ja terroristit käyttävät niitä jatkossakin rahoittaakseen toimintaansa peitellysti.

1.11 Koska kerättävien ja viranomaisten välillä vaihdettavien tietojen määrä lisääntyy, ETSK suosittaa, että näiden tietojen suojaamista vahvistetaan ja että tutkitaan nykyistä tiukempien hallinnollisten ja rikosoikeudellisten seuraamusten soveltamista virkamiehiin ja henkilöihin, jotka käyttävät tietoja epäasianmukaisella tai laittomalla tavalla.

1.12 Ongelmalla on maailmanlaajuiset mittasuhteet, minkä johdosta EU:n toimielinten on osallistuttava täysipainoisesti tällä alalla toimivien kansainvälisten organisaatioiden työskentelyyn.

1.13 ETSK suhtautuu myönteisesti 500 euron setelien poistamiseen liikkeestä vuodesta 2018 alkaen, koska on laajasti todettu, että niitä käytetään käteismaksuvälineinä laittomassa kaupassa, sillä niitä on helppo kuljettaa ja niiden avulla voidaan säilyttää suuria rahasummia pienessä tilassa.

1.14 ETSK muistuttaa komissiota siitä, että EU:n kansalaisten suojelun tulee jatkossakin olla ensisijainen tavoite kustannuksista ja tarvittavista ponnisteluista riippumatta.

2. Tausta ja komission ehdotus

2.1 Terrorismin rahoituksen torjunnan tehostamiseen tähtäävän toimintasuunnitelman⁽²⁾ mukaisesti komissio ehdottaa uutta asetusta kolmansista maista unioniin saapuvien tai unionista kolmansiin maihin poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja vuonna 2005 annetun nykyisen asetuksen⁽³⁾ kumoamisesta.

2.2 Toukokuussa 2015 hyväksyttiin rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan neljäs paketti, johon muiden aloitteiden ohella sisältyi neljäs direktiivi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä tällaisiin rikollisiin tarkoituksiin (4. rahanpesudirektiivi) sekä varainsiirtojen mukana toimitettavia tietoja koskeva asetusta⁽⁴⁾, jota saatetaan parhaillaan osaksi kansallista lainsäädäntöä. ETSK on ilmaissut kantansa lainsäädäntöpaketista aiheesta ”Rahanpesun torjuntapaketti” antamassaan lausunnossa⁽⁵⁾.

2.3 Helmikuussa 2016 komissio julkisti terrorismin rahoituksen torjunnan vahvistamista koskevan toimintasuunnitelman⁽⁶⁾, joka on pantu täytäntöön kahdessa lainsäädäntövaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa (heinäkuu 2016) komissio laati ehdotukset kahdeksi direktiiviksi – viides rahanpesudirektiivi, jolla muutetaan neljännen rahanpesudirektiivin eräitä näkökohtia, ja direktiivi veroviranomaisten pääsystä rahanpesun torjuntaa koskeviin tietoihin⁽⁷⁾ – sekä komission delegoiduksi asetukseksi⁽⁸⁾ suuririskisten kolmansien maiden (veroparatiisien) yksilöimisestä neljännen ja viidennen rahanpesudirektiivin säännösten soveltamiseksi⁽⁹⁾. ETSK on antanut lausunnot viidennestä rahanpesudirektiivistä ja asetuksesta sekä lausunnon toisesta direktiivistä⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ EUVL C 34, 2.2. 2017, s. 121

⁽²⁾ COM(2016) 50 final

⁽³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1889/2005 (EUVL L 309, 25.11.2005, s. 9).

⁽⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849 (EUVL L 141, 5.6.2015, s. 73) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2015/847 (EUVL L 141, 5.6.2015, s. 1).

⁽⁵⁾ EUVL C 271, 19.9.2013, s. 31

⁽⁶⁾ COM(2016) 50 final

⁽⁷⁾ COM(2016) 450 final, 2016/0208 (COD) ja COM(2016) 452 final, 2016/0209 (CNS)

⁽⁸⁾ Delegoitu asetusta (EU) 2016/1675 (EUVL L 254, 20.9.2016, s. 1).

⁽⁹⁾ EUVL C 34, 2.2. 2017, s. 121

⁽¹⁰⁾ EUVL C 34, 2.2. 2017, s. 127

2.4 Toisessa vaiheessa (joulukuu 2016) komissio ehdotti tässä lausunnossa tarkasteltavan asetusehdotuksen ohella direktiiviä rahanpesun torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin⁽¹¹⁾ sekä asetusta jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta⁽¹²⁾.

2.5 Vuoden 2005 asetuksella täydennetään rahanpesunvastaista direktiiviä ottamalla käyttöön valvontajärjestelmä vähintään 10 000 euron suuruisia käteisrahamaaria varten. Komission nykyisellä ehdotuksella⁽¹³⁾ pyritään korjaamaan voimassa olevan lainsäädännön puutteet ottamalla huomioon tulli-, poliisi- ja oikeusviranomaisten toteuttamat tutkimukset, kehittämään ja täydentämään neljättä rahanpesudirektiiviä⁽¹⁴⁾ ja viidettä rahanpesudirektiiviä⁽¹⁵⁾ rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi sekä mukauttamaan EU:n lainsäädäntöä kansainvälisiin standardeihin ja suosituksiin ja erityisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän (FATF) suosituksen 32.

2.6 Tarkasteltavana olevassa ehdotuksessa puututaan seuraaviin seikkoihin: rajat ylittävän käteisrahaliikenteen riittämätön valvonta, viranomaisten väliseen tietojenvaihtoon liittyvät vaikeudet, raja-arvon (10 000 euroa) alittavien määrien takavarikoimisen mahdottomuus, ”käteisvarojen” puutteellinen määritelmä, ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä määrättävien seuraamusten vaihtelu jäsenvaltioiden välillä sekä täytäntöönpanon asteen vaihtelu.

2.7 Ehdotuksessa uudeksi asetukseksi, jolla kumotaan voimassa oleva asetus, laajennetaan ja täsmennetään **käteisvarojen määritelmää** jakamalla se neljään kategoriaan: valuutta, siirtokelpoiset haltijamaksuvälineet (sekit, matkasekit, velkakirjat ja maksumääräykset), erittäin likvidit arvon säilyttäjinä käytettävät hyödykkeet (kultakolikot ja harkot) ja ennalta maksetut kortit.

2.8 Ehdotetulla asetuksella otetaan käyttöön ilmoitusvelvoite, joka koskee erillään kulkevia, vähintään 10 000 euron suuruisia käteisvaroja, jotka toisin sanoen kulkevat **postitse, kuriirilähetyksinä tai rahtina**. Eräät jäsenvaltiot harjoittavat myös EU:n sisäistä käteisvarojen valvontaa.

2.9 Asetuksessa annetaan toimivaltaisille viranomaisille valtuudet alle 10 000 euron suuruisen käteisrahälähetysten tarkastamiseen, niistä raportointiin ja niiden tutkimiseen aina kun yhteydestä rikolliseen toimintaan on vakavasti otettavia viitteitä.

2.10 Asetus sallii **käteisvarojen takavarikoimisen** silloin, kun **ilmoittamatta jätetyn** käteisvaralähetysten suuruus on vähintään 10 000 euroa tai kun minkä tahansa suuruisen rahamäärän lähetyksessä on **viitteitä rikollisesta toiminnasta**.

2.11 Ehdotetulla asetuksella parannetaan **tietojenvaihtoa**, sillä siinä vaaditaan toimittamaan saadut tiedot aktiivisesti rahanpesun selvittelykeskuksille; tähän mennessä toimivaltaisilta viranomaisilta on vaadittu ainoastaan tietojen asettamista saataville. Sääntöjenvastaisia toimia koskevat tiedot on myös annettava muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten ja komission käyttöön, mikäli rikollisesta toiminnasta on viitteitä. Ehdotetun asetuksen mukaan nämä tiedot voidaan myös ilmoittaa kolmansille maille tietyin edellytyksin.

2.12 Ehdotuksessa kannustetaan ottamaan kaikissa jäsenvaltioissa käyttöön ilmoitusvelvollisuuden noudattamatta jättämisen seuraamuksia, joilla täydennetään rikollisesta toiminnasta määrättäviä oikeudellisia seuraamuksia. Kussakin jäsenvaltiossa sovellettavista seuraamuksista on ilmoitettava komissiolle.

3. Yleistä

3.1 ETSK kannattaa komission jatkuvia toimia rahanpesun ja terrorismin torjumiseksi globaalilla tasolla. Se on myös samaa mieltä tässä tarkasteltavaan ehdotukseen sisältyvistä muutoksista, joilla pyritään parantamaan nykyistä lainsäädäntöä.

3.2 Komission ja muiden EU:n toimielinten on ponnisteltava varmistaakseen, että EU:n kansalaiset ovat täysin tietoisia niiden halusta torjua rahanpesua ja terrorismin rahoittamista kaikin lainsäädännöllisin keinoin ja kaikin tarvittavin poliisi-, tiedustelu- ja oikeudellisin toimin. Tieto siitä, että toimielinten toimia tällä alalla toteutetaan yhteistyössä kaikkien jäsenvaltioiden kanssa, vahvistaa niiden uskottavuutta ja legitimiyyttä. On jo otettu käyttöön joukko rahanpesua ja terrorismin rahoitusta koskevia indikaattoreita, mutta niitä kaikkia ei voida tuoda julki.

⁽¹¹⁾ COM(2016) 826 – 2016/0414 (COD)

⁽¹²⁾ COM(2016) 819 – 2016/0412 (COD)

⁽¹³⁾ COM(2016) 825 final – 2016/0413 (COD)

⁽¹⁴⁾ Direktiivi (EU) 2015/849 (EUVL L 141, 5.6.2015, s. 73).

⁽¹⁵⁾ Ehdotus viidenneksi rahanpesudirektiiviksi.

3.3 Komitea kehottaa EU:ta ja jäsenvaltioita jatkamaan yhteistyötä kansainvälisellä tasolla terrorismin, rahanpesun ja niihin liittyvien vakavien rikosten torjumiseksi. Kaikkien EU:n toimielinten on pyrittävä varmistamaan, että komission ehdottamat toimenpiteet otetaan käyttöön myös kansainvälisellä tasolla. Tämä on yksi keino lisätä niiden tehokkuutta.

3.4 Ehdotetun uuden asetuksen tavoitteena on torjua laittomia käteisrahavirtoja EU:n ja kolmansien maiden välillä. Jotta asetus olisi tehokas, Euroopan komission on tehtävä yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa varmistaa, että niiden toimivaltaisilla viranomaisilla on käytettävissään tätä tarkoitusta varten mahdollisimman tehokkaat tekniset ja henkilöresurssit sekä muunlaiset tarvittavat resurssit (esim. koulutettuja vainukoiria).

3.5 Terrorismin rahoitusjärjestelyt voivat olla hyvin monenlaisia vaihdellen laillisten liiketoimien tai laillisesti toimivien voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden väärinkäytöstä rikolliseen toimintaan tai kansainvälisen kauppajärjestelmän väärinkäyttöön. Terroristijärjestöt kehrittelevät jatkuvasti rahoitustapojaan kiertääkseen lainsäädännön voimassa olevat säännökset, joten on selvää, että oikeudellista kehystä on ajantasaistettava jatkuvasti. Rikolliset ja terroristit käyttävät usein hyväkseen eri jäsenvaltioiden lainsäädännön eroavaisuuksia ja valitsevat rahoitustoimiensa toteuttamista varten maat, joiden lainsäädäntö on muita löyhempi.

3.6 Euroopan turvallisuusagendan⁽¹⁶⁾ kehittäminen, reaktio Euroopassa ja muualla maailmassa tehtyihin terrori-iskuihin sekä veroparatiisien kautta tehtyjen huomattavien rahanpesuoperaatioiden, petosten ja veronkiertojen julkitulo ovat johtaneet siihen, että Euroopan komissio on tehnyt lukuisia lainsäädäntöaloitteita kahden viime vuoden aikana.

3.7 FATF:n laatiman raportin⁽¹⁷⁾ mukaan käteisrahaa käytetään laajasti rikollisessa taloudessa, ja se on edelleen tärkein resurssi terrorismin rahoittamiseksi. On vaikeaa laskea tällä tavoin "pestyn" rahan määrää, mutta FATF:n raportissa sen arvioidaan olevan sadoista miljardeista biljoonaan Yhdysvaltain dollariin vuodessa.

3.8 Voimassa olevan asetuksen tehokkuudesta tehdystä analyysistä käy ilmi, että EU:hun saapuvia ja sieltä poistuvia käteisrahalahetyksiä on lukumääräisesti edelleen paljon. Käteisrahan valvonta on kuitenkin vähäistä (noin 100 000 tarkastustapausta vuodessa koko unionissa) ja vaihtelee maittäin, ja tutkittujen epäilyttävien tapausten lukumäärä vaihtelee suuresti. Viimeisimpään aiheesta toteutettuun kuulemiseen osallistui vain yhdeksän maata, ja annetut tiedot tapausten lukumäärästä ja niiden analyysistä olivat niukkoja ja toisistaan poikkeavia.

3.9 Nykyisen asetuksen puutteet mahdollistavat käteisrahan liikkeen esimerkiksi postitse, kuriirilähetyksinä tai rahtina ilman riittävää erityisvalvontaa. Monissa tapauksissa toimivaltaisilta viranomaisilta ovat puuttuneet tarvittavat välineet asianmukaisen valvonnan toteuttamiseksi.

3.10 Valvonnan soveltamisalaa laajentamalla ja myöntämällä toimivaltaisille viranomaisille valtuudet suorittaa tarkastuksia ja takavarikoita silloin, kun on epäilyjä rikollisesta toiminnasta, myös 10 000 euron raja-arvon alle jäävien rahamäärien ollessa kyseessä, on mahdollista paljastaa entistä useampia petostapauksia ja kerätä aiempaa kattavampia tietoja. Saatuja tietoja ei hyödynnetä nykyisin asianmukaisella tavalla. Lähtökohtana on, että tiedot asetetaan eräissä jäsenvaltioissa passiivisesti saataville, eikä käytössä ole toimenpiteitä, joilla varmistetaan niiden asianmukainen käsittely. On tarpeen tehostaa viestintää toimivaltaisten viranomaisten välillä: tulliviranomaisten (jotka useimmiten vastaavat valvonnesta) ja rahanpesun selvittelykeskusten (joille tiedot tulee toimittaa ja jotka vastaavat niiden analysoimisesta) välillä; rahanpesun selvittelykeskusten ja vero- ja oikeusviranomaisten välillä; jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten ja kolmansien maiden vastaavien viranomaisten välillä etenkin, kun kyse on EU:sta poistuvien ja sinne saapuvien laittomien käteisrahavirtojen lisääntymisestä vastuussa olevista kolmansista maista, joita ovat esimerkiksi veroparatiisit.

3.11 Nykyisen asetuksen mukaisia seuraamuksia käteisvarojen ilmoittamatta jättämisestä ei ole yhdenmukaistettu, ja toteutetut arvioinnit näyttävät osoittavan, ettei niillä ei ole tavoiteltua pelotevaikutusta. Uudessa asetuksessa jäsenvaltioita vaaditaan määräämään seuraamuksia ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä ilman että rikollisesta toiminnasta tarvitsee olla viitteitä ja ilman että käteisvaroilla on yhteyttä muuntuyppisen rikkomuksen tai rikoksen johdosta tehtävään mahdolliseen tutkimukseen. Lisäksi siinä säädetään velvollisuudesta ilmoittaa nämä seuraamukset komissiolle. ETSK ehdottaa, että otetaan käyttöön kaikille jäsenvaltioille yhteinen ilmoitusmenettely. Kukin jäsenvaltio on kuitenkin vapaa päättämään omista seuraamuksistaan. Seuraamukset, joista säädetään 13 artiklassa, on yhdenmukaistettava, jotta ei luotaisi uusia mahdollisuuksia tiettyjen maiden kautta toimiville rikollisille.

⁽¹⁶⁾ COM(2015) 185 final

⁽¹⁷⁾ FATF:n raportti *Money Laundering: Through the Physical Transportation of Cash* (käteisvarojen fyysiseen siirtoon perustuva rahanpesu), 2015.

3.12 Asetuksen sekä muiden edellä mainittujen rahanpesun torjuntaan tähtäävien toimenpiteiden täytäntöönpano lisää merkittävästi kerättävien, säilytettävien ja rahanpesun ja terrorismin torjunnan alalla toimivaltaisten viranomaisten ja elinten käyttöön asetettavien henkilötietojen määrää. Kansalaisten perusoikeuksien kunnioittamiseksi erityisesti henkilötietojen suojaamisen alalla on tärkeää arvioida uusien suojausmekanismien tarvetta ja tarvittaessa ottaa ne käyttöön sekä edistää entistä tiukempien rikosoikeudellisten seuraamusten soveltamista tällaisia tietoja lainvastaisesti käyttäviin henkilöihin ja virkamiehiin.

3.13 Rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen käytetyt kanavat ja menettelyt, laittomat käteisrahälähetykset mukaan luettuina, ovat saaneet komission ryhtymään aiheellisesti lainsäädäntötoimiin, joiden soveltamisala ulottuu näihin kumpaankin rikokseen. Kummatkin rikokset ovat yhteydessä muihin yhtä vakaviin tai vielä vakavampiin rikoksiin. Tiivis koordinointi kaikkien asianomaisten kansallisten viranomaisten ja elinten sekä jäsenvaltioiden välillä asianmukaisten mekanismien kautta on olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa asetuksen sekä muiden asiaankuuluvien lainsäädäntötoimien tehokas täytäntöönpano. Todettakoon, että jäsenvaltioiden – poliisi-, tiedustelu-, oikeus-, tulli- ja veroalalla toimivien – eri viranomaisten ja elinten välinen yhteistyö on hyvin kaukana optimaalisesta tasosta. ETSK on huolissaan erityisesti kansallisten poliisiviranomaisten ja Europolin välisen yhteistyön puuttumisesta, mistä osoituksena on se, että suurin osa jäsenvaltioista ei ole asettanut terrorismin torjuntaa koskevia tietokantojaan Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston käyttöön. ETSK kehottaa EU:n viranomaisia ja jäsenvaltioita korjaamaan tämän tilanteen.

3.14 Toinen merkittävä este asetuksen ja muiden asiaankuuluvien säädösten tehokkaalle täytäntöönpanolle pyrittäessä torjumaan rahanpesua ja terrorismin rahoitusta on se, että todellinen poliittinen tahto hävittää veroparatiisit puuttuu. Merkittävien osoitus tästä on neljättä ja viidettä rahanpesudirektiiviä täydentävän asetuksen (EU) 2016/1675 liitteeseen sisältyvä luettelo suuririkisistä kolmansista maista, joilla on strategisia puutteita. Luettelossa ei mainita yhtäkään veroparatiiseista, joihin keskittyy valtaosa laittomasta toiminnasta, erityisesti ehdotetun asetuksen aiheena olevat käteisrahavirrat. ETSK on pakotettu toistamaan asiakokonaisuuteen ECO/408 kuuluvassa lausunnossaan esittämänsä kehottus: komission on ehdotettava uutta luetteloa veroparatiiseista ja sisällytettävä se yhteen ainoaan luetteloon kolmansista maista ja alueista, jotka eivät tee yhteistyötä talousrikoksia ja terrorismin rahoitusta koskevissa syytöissä.

4. Erityistä

4.1 Terrorismin rahoituksella on selkeästi maailmanlaajuinen ulottuvuus, mikä tarkoittaa sitä, että terroritoimintaa yhdessä maassa rahoitetaan usein rikollisin toimin toisessa valtiossa. Käteisrahan valvonta ja perusteelliset lainsäädännölliset muutokset ovat välttämättömiä, jotta voidaan estää käteisrahan liikkeitä, seurata ja rajoittaa rahoitustoimia sekä helpottaa merkittävän tiedon keräämistä terroristeista ja heidän rahoittajistaan. ETSK on täysin tietoinen terrorismin rahoituksen ulkoisesta ulottuvuudesta ja suosittaa, että kaikki EU:n toimielimet osallistuvat täysipainoisesti kaikkiin asiaankuuluviin kansainvälisiin organisaatioihin, joissa ne ovat edustettuina, jotta samankaltaisia toimenpiteitä voidaan soveltaa koko maailmassa.

4.2 Käteisraha on edelleen yleisin rahanpesussa ja muussa rikollisessa taloudellisessa toiminnassa käytetty väline⁽¹⁸⁾. ETSK suosittaa, että sen jälkeen kun komissio on tehnyt perusteellisen tutkimuksen asiasta, kuullut kaikkia sidosryhmiä ja luonut tiiviit työskentelysuhteet jäsenvaltioihin, EKP:hen ja kunkin maan keskuspankkiin, se laatii suunnitelman käteisrahan käytön vähentämiseksi EU:ssa. 500 euron setelien poistaminen käytöstä on askel oikeaan suuntaan. Tutkimuksessa olisi arvioitava sitä, onko ilmoitusvelvollisuutta koskeva 10 000 euron raja-arvo asianmukainen.

4.3 ETSK kehottaa Euroopan komissiota tehostamaan toimiaan varmistaakseen, että Varsovan yleissopimus⁽¹⁹⁾ ratifioidaan koko unionissa johdonmukaisella tavalla. Tähän mennessä yleissopimuksen on allekirjoittanut 26 jäsenvaltiota mutta vain 17 on ratifioinut sen.

4.4 ETSK toteaa, että ehdotettu asetustoimi merkittäviä parannuksia välineisiin, joita käytetään terrorismin rahoittamisen torjumiseen, ja vaikuttaisi samalla minimaalisesti eurooppalaisiin pk-yrityksiin.

⁽¹⁸⁾ *Why is cash still king? – A strategic report on the use of cash by criminal groups as a facilitator for money laundering* (Miksi käteinen on edelleen kuningas? – Strateginen selonteko rikollisryhmien käteisrahan käytöstä rahanpesun mahdollistajana), Financial Intelligence Group, Europol, 2015.

⁽¹⁹⁾ Rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista ja terrorismin rahoittamista koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus, 2005.

4.5 ETSK katsoo, että on tärkeää kehittää rahoitusyhteistyöpolitiikkoja naapurimaiden ja muiden maiden kanssa, joista suuntautuu merkittäviä muuttovirtoja Euroopan unioniin, jotta helpotetaan rahasiirtoja, joihin ei liity epäselvyyksiä, ja alennetaan niiden kustannuksia. Näiden maiden ja EU:n välisten rahasiirtojen esteet ja korkeat kustannukset kannustavat käyttämään käteisrahalahetyksiä ja läpinäkymättömiä transaktioita, ja sen myötä helpotetaan näiden menetelmien käyttöä rikollisiin tarkoituksiin.

4.6 EU:n alueella hiljattain tehdyt iskut osoittavat, että terroristit ovat käyttäneet ennalta maksettuja kortteja esimerkiksi hotellihuoneidensa maksamiseen (esimerkiksi Pariisin iskuissa 13. marraskuuta 2015). Vaikka näiden välineiden yhteiskunnallinen merkitys on ilmeinen, sillä niiden avulla heikossa asemassa olevat tai syrjäytyneet henkilöt voivat suorittaa maksuja verkossa ja sen ulkopuolella, ETSK kiinnittää huomiota uhkaan, joka liittyy siihen, että rikolliset tai terroristit käyttävät näitä välineitä jatkossakin.

4.7 Laittomat käteissiirrot ovat yhteydessä muuntotyypisiin rikoksiin: verorikoksiin, rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen. Komission ehdotus asetukseksi ei mahdollista käteisrahailmoituksiin sisältyvien tietojen vaihtoa verotustarkoituksiin. ETSK katsoo, että näihin rikoksiin liittyvät syytetoimet on toteutettava kokonaisvaltaisella tavalla. Komitea katsoo erityisesti, että olisi mahdollistettava tällainen tietojen vaihto, kun otetaan huomioon veropetosten ja rahanpesutoiminnan – joihin usein liittyy käteisvarojen siirtoja – välillä vallitseva selkeä yhteys.

4.8 Vaikka ehdotetun asetuksen 2 artiklan 2 kohdan ja 14 artiklan mukaan komissiolla on valtuudet antaa delegoituja säädöksiä muuttaakseen liitettä ja erityisesti kohtaa, jossa täsmennetään, mitkä ovat käteisvaroina pidettäviä ”erittäin likvidejä arvon säilyttäjinä käytettäviä hyödykkeitä”, ETSK katsoo, ettei ole mitään syytä rajata tätä käteisvarojen kategoriaa heti alusta lähtien pelkästään kultaan. Parlamentin ja neuvoston hyväksymään ensimmäiseen luetteloon voitaisiin sisällyttää myös muita erityisen arvokkaita raaka-aineita, kuten jalometalleja tai hiomattomia tai hiottuja puolijalokiviä.

4.9 ETSK toteaa jälleen, että kansalaisten turvallisuuden varmistamisen on oltava jatkossakin yksi Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden tärkeimmistä huolenaiheista riippumatta sen edellyttämistä ponnisteluista.

Bryssel 27. huhtikuuta 2017.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmän (ETIAS) perustamisesta ja asetusten (EU) No 515/2014, (EU) 2016/399, (EU) 2016/794 ja (EU) 2016/1624 muuttamisesta”

[COM(2016) 731 final – 2016–357-COD]

(2017/C 246/05)

Esittelijä: **Jan SIMONS (NL-I)**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 17.2.2017 Euroopan parlamentti, 19.1.2017
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava erityisjaosto	”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen erityisjaostossa	3.4.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	27.4.2017
Täysistunnon numero	525
Äänestystulos	184/0/4
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on sitä mieltä, että aikomus perustaa EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmä (ETIAS), jotta voidaan kartoittaa Schengen-alueelle matkustaviin, viisumivaatimuksesta vapautettuihin henkilöihin liittyviä riskejä, on tätä nykyä välttämätön toimenpide, joka vastaa ulkoisista ja sisäisistä olosuhteista johtuvia riskejä.

1.2 Komitea on tyytyväinen siihen, että ETIAS-järjestelmä nivoutuu komission vuonna 2011 Älykkäät rajat -ohjelmassaan määrittelemään yleiseen strategiaan muuttoliikkeen ja turvallisuuden alalla ja että järjestelmän avulla kootut tiedot mahdollistavat turvallisuuden tai sääntöjenvastaiseen muuttoliikkeeseen liittyvien potentiaalisten riskien vaatiman etukäteisvalvonnan. Näin voidaan suojella EU:n kansalaisia henkilöiltä, jotka ovat tulossa unioniin pahoissa aikeissa.

1.3 Komitea painottaa voimakkaasti, että ETIAS-järjestelmässä olisi kunnioitettava täysin hakijoiden perusoikeuksia ja vältettävä kaikkea syrjintää. Kaikki järjestelmässä kerätyt tiedot, ja etenkin terveyteen, koulutukseen, rikollisuuteen jne. liittyvät arkaluonteiset tiedot, on suojattava, ja niiden käyttöoikeus olisi rajattava tiukasti vain rikollista toimintaa, terrorismia, laitonta maahanmuuttoa ja muita uhkia tutkiville viranomaisille. ETIAS-järjestelmässä on myös kunnioitettava hakijan oikeutta muutoksenhakuun, jos tältä evätään matkustuslupa tai se peruutetaan.

1.4 Komitea on tietoinen siitä, että on ratkaistava monia ETIAS-järjestelmään liittyviä teknisiä kysymyksiä, jotka liittyvät etenkin yhteentoimivuuteen ja yhteenliitettävyyteen muiden tiedonkeruu- ja tiedonhallintajärjestelmien kanssa. ETIAS-järjestelmän olisi perustuttava riskien ja turvallisuuden väliseen asianmukaiseen tasapainoon, ja samalla olisi vältettävä EU:hun liiketoiminnan, opiskelun, lääketieteellisen hoidon jne. vuoksi usein tuleville matkustajille koituvien hallinnollisten rasitteiden ja esteiden lisääntyminen.

1.5 Komission ja neuvoston olisi myös kiinnitettävä huomiota ETIAS-järjestelmän perustamisen poliittisiin näkökohtiin. Asianomaisille maille olisi ilmoitettava syyt siihen, miksi matkustuslupa on hankittava viisumivapaudesta huolimatta, ja niille on kerrottava matkustusluvan saaneiden henkilöiden sujuvan ja nopean rajanylittämisen tuomista eduista. Komission olisi myös huolehdittava siitä, että jos asianomaiset maat ryhtyvät vastaaviin toimiin EU:n kansalaisten suhteen, ne ovat oikeasuhtaisia EU:n toimiin nähden.

1.6 ETIAS-järjestelmässä olisi otettava huomioon henkilöt, jotka eivät kykene tekemään hakemusta sähköisesti. Suurimpien lentoasemien lähtöhalleissa, suurimmissa lähtösatamissa ja myös keskeisissä maarajojen ylityspaikoissa tulisi hakijoiden käyttöön asettaa ”suojia” hakemusten tekemistä varten. Kaikkien hakijoiden olisi sallittava käyttää välittäjiä, kuten matkatoimistojen tai liikenteen harjoittajien, palveluja. Kolmansissa maissa sijaitsevien EU:n edustustojen olisi kuitenkin seurattava ja arvioitava näiden välittäjien palveluistaan perimiä maksuja.

1.7 Lisäksi on määriteltävä asianmukaisesti kriteerit niitä kolmansien maiden kansalaisista koostuvia ehdotettuja ryhmiä varten, joihin ei sovelleta matkustuslupavelvoitetta, ottaen huomioon muuttoliikkeeseen sekä turvallisuuteen tai terveyteen liittyvät riskit.

1.8 Komitea kehottaa etsimään ratkaisuja niitä jäsenvaltioita varten, jotka eivät ole vielä panneet Schengenin säännöstöä täysimääräisesti täytäntöön (Bulgaria, Kroatia, Kypros ja Romania) ja joissa SIS, VIS ja EES eivät näin ollen ole käytettävissä.

2. Taustaa

2.1 Euroopan unionin kansalaiset odottavat viranomaisten varmistavan heidän turvallisuutensa avoimessa Euroopassa. He edellyttävät, että Schengen-alueen ulkorajoja hallitaan tehokkaasti, jotta voidaan estää sääntöjenvastainen muuttoliike, varmistaa entistä suurempi sisäinen turvallisuus ja vapaa liikkuvuus Schengen-alueella sekä helpottaa EU:n ulkorajojen ylittämistä maailmassa, johon liikkuvuus kuuluu olennaisena osana.

2.2 Nykyisin noin 1,4 miljardia ihmistä noin 60 maasta ympäri maailman⁽¹⁾ voi matkustaa Euroopan unioniin ilman viisumia ja hyötyä vastavuoroisuusperiaatteesta, jonka ansiosta myös EU:n kansalaiset voivat matkustaa ulkomaille ilman viisumia. Schengen-alueelle tulevien viisumipakosta vapautettujen kolmansien maiden kansalaisten määrän odotetaan kasvavan Schengen-alueen rajan vuonna 2014 ylittäneistä 30 miljoonasta vuoteen 2020 mennessä yli 30 prosenttia eli 39 tai 40 miljoonaan⁽²⁾.

2.3 Nämä luvut osoittavat, että on tarpeen perustaa eräissä maissa jo olemassa olevien järjestelmien (Yhdysvallat⁽³⁾ vuodesta 2009, Australia⁽⁴⁾ vuodesta 1996 ja Kanada⁽⁵⁾ vuodesta 2016) kaltainen lupajärjestelmä, jotta voidaan arvioida ja hallita EU:ssa vieraileviin kolmannen maan kansalaisiin liittyviä mahdollisia sääntöjenvastaista muuttoliikettä ja turvallisuutta koskevia riskejä, mutta kevyemmin ja vieraailijaystävällisemmin kuin tavanomaisissa viisumijärjestelyissä EU:n viisumivapauspolitiikan tavoitteiden mukaisesti.

2.4 Verrattuna kolmannen maan kansalaisiin, joilta vaaditaan viisumi, toimivaltaisilla raja- ja lainvalvontaviranomaisilla on hyvin vähän tietoa viisumipakosta vapautetuista kolmannen maan kansalaisista ja heidän mahdollisesti aiheuttamistaan riskeistä ennen heidän saapumistaan Schengen-rajalle. Tämän tiedoissa olevan puutteen korjaaminen ja viisumivapauden piiriin kuuluviin vierailijoihin kohdistuvan riskinarvioinnin käyttöön ottaminen toisi merkittävää lisäarvoa nykyisille toimenpiteille, joita toteutetaan Schengen-alueen turvallisuuden säilyttämiseksi ja lisäämiseksi, ja sen ansiosta nämä kävijät voisivat nauttia viisumivapaudestaan.

2.5 Komissio totesi vuonna 2011 käynnistämässään Älykkäät rajat -ohjelmassa, että jotta matkustajavirtoja EU:n ulkorajoilla voitaisiin hallita ajanmukaisemmin ja tehokkaammin, on hyödynnettävä uusia teknologioita, jotta helpotetaan EU:hun usein matkustavien ulkomaalaisten elämää ja seurataan rajat ylittäviä kolmansien maiden kansalaisia paremmin.

⁽¹⁾ Albania, Andorra, Antigua ja Barbuda, Argentiina, Australia, Bahama, Barbados, Bosnia ja Hertsegovina, Brasilia, Brunei, Kanada, Chile, Kolumbia, Costa Rica, Dominica, El Salvador, Grenada, Guatemala, Honduras, Hongkong, Israel, Japani, Kiribati, Macao, Makedonia, Malesia, Marshallinsaaret, Mauritius, Meksiko, Mikronesia, Moldova, Monaco, Montenegro, Uusi-Seelanti, Nicaragua, Palau, Panama, Paraguay, Peru, Saint Kitts ja Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent ja Grenadiinit, Samoa, San Marino, Serbia, Seychellit, Singapore, Salomonsaaret, Etelä-Korea, Taiwan, Itä-Timor, Tonga, Trinidad ja Tobago, Tuvalu, Yhdistyneet arabiemiirikunnat, Yhdysvallat, Uruguay, Vanuatu, Vatikaani, Venezuela, Yhdistyneen kuningaskunnan brittiläiset kansalaiset, jotka eivät unionin oikeuden mukaan ole Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisia.

⁽²⁾ Viisumivapaudesta ollaan parhaillaan sopimassa tai siitä neuvotellaan Ukrainan, Georgian, Kosovon ja Turkin kanssa.

⁽³⁾ 30 miljoonaa hakemusta vuosittain.

⁽⁴⁾ Miljoona hakemusta vuosittain.

⁽⁵⁾ Kolme miljoonaa hakemusta vuosittain.

2.6 Ohjelman käynnistämisen jälkeisinä vuosina ilmaantuneiden uusien uhkien ja haasteiden vuoksi alkuperäistä Älykkäät rajat -ohjelmaa oli tarkistettava, ja teknisten tutkimusten ja kuulemismenettelyn jälkeen vuonna 2016 julkaistiin uusi lainsäädäntöehdotus eli rajanylitystietojärjestelmästä annettu asetus. ETSK antoi rajanylitystietojärjestelmästä lausunnon syyskuussa 2016⁽⁶⁾. Äskettäin ehdotetulla muutoksella Schengenin rajasäännöstöön⁽⁷⁾ on asianomaisten tietokantojen (SIS, Interpolin varastettujen ja kadonneiden matkustusasiakirjojen tietokanta ja muut eurooppalaiset tietokannat) käyttöön perustuvien tarkastusten vahvistamiseksi ulkorajoilla tarkoitusta ottaa käyttöön kaikkien kolmansien maiden kansalaisten sekä EU:n kansalaisten pakollinen tarkastus heidän saapuessaan Euroopan unioniin ja poistuessaan unionista.

2.7 Tämän tarkistusprosessin loppuun saattamiseksi komissio on julkaissut ehdotuksen EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmän (ETIAS) perustamisesta viisumivaatimuksesta vapautettujen matkustajien turvatarkastusten tehostamiseksi⁽⁸⁾. Kyseessä on automatisoitu tietojärjestelmä, jonka avulla havaitaan Schengen-alueelle saapuviin viisumipakosta vapautettuihin matkustajiin liittyvät riskit. Vuoden 2021 alusta hakemusten määrän odotetaan olevan 40 miljoonaa⁽⁹⁾.

2.8 Järjestelmän kautta kerätyt tiedot mahdollistavat sen, että mahdolliset turvallisuusriskit tai sääntöjenvastaisen muuttoliikkeen riskit voidaan tarkistaa etukäteen kunnioittaen täysin perusoikeuksia ja tietosuojaa.

2.9 ETIAS-lupa ei ole viisumi. Viisumivapaiden maiden kansalaiset voivat edelleen matkustaa ilman viisumia, mutta heiltä edellytetään Schengenin alueelle ilmaitse, meritse tai maitse tulon pakollisena edellytyksenä ennen matkan aloittamista saatua maksullista matkustuslupaa (ehdotettu maksu on viisi euroa). Jotta voidaan päättää EU:hun tuloa varten tarvittavan matkustuslupan myöntämisestä tai epäämisestä, järjestelmä tekee automaattisia tarkastuksia (tulosten odotetaan olevan myönteisiä 95 prosentissa tapauksista). Tarvittaessa tehdään ennakkoon manuaalisia lisätarkastuksia, ja sen jälkeen matkustuslupa joko myönnetään tai evätään. Menettelyn tulos ilmoitetaan hakijalle erittäin lyhyessä määräajassa (muutamassa minuutissa tai korkeintaan 72 tunnin kuluttua, jos tarvitaan lisätarkastuksia). Lopullisen päätöksen luvan myöntämisestä tai epäämisestä tekevät aina kansalliset rajavartijat, jotka suorittavat rajatarkastuksia Schengenin rajasäännöston mukaisesti.

2.10 Viisumivapaiden kolmansien maiden kansalaisten ennakkotarkistus helpottaa kuitenkin rajatarkastuksia ja varmistaa kolmansien maiden kansalaisten osalta koordinoitun ja yhdenmukaistetun riskiarvioinnin sekä vähentää huomattavasti maahantulon epäämisten määrää rajanylityspaikoilla. Vaikka matkustuslupa on voimassa viisi vuotta – tai matkustusasiakirjan voimassaoloajan päättymiseen asti –, se voidaan peruuttaa tai kumota, jos edellytykset matkustuslupan antamiseen eivät enää täyty.

2.11 Ehdotettuun asetukseen sisältyy peruseriaate, jonka mukaan ETIAS-järjestelmän perustana on yhteentoimivuus hakujen kohteena olevien tietojärjestelmien kanssa ja niitä, erityisesti EU:n rajanylitystietojärjestelmää (EES), varten kehitettyjen komponenttien uudelleenkäyttö. Tällä lähestymistavalla saadaan myös aikaan merkittäviä säästöjä ETIAS-järjestelmän käyttöönotossa ja toiminnassa. ETIAS-järjestelmällä ja rajanylitystietojärjestelmällä olisi yhteinen kolmansien maiden kansalaisten henkilötietorekisteri, ja lisätietoja saataisiin ETIAS-hakemuksesta (kuten tiedot asuinpaikasta, vastaukset taustakysymyksiin, IP-osoite jne.) ja rajanylitystietojärjestelmän rajanylitystiedoista, jotka talletettaisiin erikseen mutta joista olisi linkki tähän yhteiseen tunnistustiedostoon. Tällainen lähestymistapa vastaa täysin yhteentoimivuusstrategiaa ja sisältäisi kaikki asianmukaiset tietosuojatakeet.

2.12 Europol on mukana ETIAS-tarkastussääntöjen laatimisessa, ja ETIAS-seurantalista muodostuu sellaisiin henkilöihin liittyvistä tiedoista, joiden epäillään tehneen rikoksen tai osallistuneen rikokseen tai joiden osalta on tosiasioihin perustuvaa näyttöä tai perusteltuja syyt, joiden nojalla voidaan olettaa, että he saattaisivat tehdä vakavia rikoksia tai että heistä aiheutuu muulla tavoin turvallisuus- ja terveystarpeita.

⁽⁶⁾ Lausunto rajanylitystietojärjestelmästä – esittelijä Cristian Pîrvulescu (EUVL C 487, 28.12.2016, s. 66).

⁽⁷⁾ COM(2015) 670

⁽⁸⁾ Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmän (ETIAS) perustamisesta ja asetusten (EU) No 515/2014, (EU) 2016/399, (EU) 2016/794 ja (EU) 2016/1624 muuttamisesta, COM(2016) 731 final, 16.11.2016.

⁽⁹⁾ Euroopan komission arvioiden mukaan odotettavissa oleva päivittäinen määrä on noin 107 000, joista 5 prosenttia on käsiteltävä manuaalisesti. Näistä tapauksista 3–5 prosenttia voitaisiin ratkaista keskusyksikössä, kun taas loput osoitettaisiin kansallisille yksiköille.

2.13 Eu-LISA, vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaava eurooppalainen virasto, kehittää ETIAS-tietojärjestelmän ja vastaa sen teknisestä hallinnoinnista. ETIAS-järjestelmän kehittämiskustannukset ovat arviolta 212,1 miljoonaa euroa ja keskimääräiset vuosittaiset käyttökustannukset 85 miljoonaa euroa. Järjestelmän odotetaan olevan toiminnassa jo vuonna 2020.

3. Yleistä

3.1 ETSK katsoo, että aikomus perustaa ETIAS on tätä nykyä väistämätön askel, joka vastaa ulkoisista ja sisäisistä olosuhteista aiheutuvia uhkia. Viisumivapaista kolmansista maista tulevat matkustajat eivät ehkä ole tyytyväisiä kyseiseen toimenpiteeseen, mutta se vastaa EU:n yleistä strategiaa muuttoliikkeen ja turvallisuuden alalla komission vuonna 2011 Älykkäät rajat -ohjelmassaan määrittelemällä tavalla.

3.2 Komitea panee merkille, että ETIAS-ehdotuksen tarkoituksena on täyttää EU:n ulkorajojen hallinnassa oleva aukko, joka mahdollistaa sen, että viisumivapaiden maiden kansalaiset voivat ylittää EU:n rajat ilman, että kyseisiin kolmansien maiden kansalaisiin liittyvistä mahdollisista riskeistä on olemassa asianmukaista tietoa ennen heidän saapumistaan Schengen-alueen rajalle.

3.3 ETIAS-ehdotuksessa keskitytään järjestelmän teknisiin näkökohtiin, sen hallinnointiin, tarvittavaan tietotekniikkaan sekä yhteentoimivuuteen ja yhteenliitettävyyteen muiden tiedonkeruu- ja tiedonanalysointijärjestelmien kanssa⁽¹⁰⁾. Komitea on tietoinen siitä, että nämä kysymykset ovat erittäin mutkikkaita ja että on ratkaistava monia teknisiä ongelmia, jotta järjestelmä voi olla täysin toiminnassa vuodeksi 2021 suunnitellun käyttöönottonsa jälkeen. ETIAS-järjestelmässä olisi löydettävä riskien ja turvallisuuden välinen asianmukainen tasapaino ja vältettävä samalla EU:hun usein esim. liiketoiminta-, työ-, tutkimus- tai opiskelutarkoituksissa matkustaville henkilöille koituvien hallinnollisten rasitteiden ja esteiden lisääntyminen.

3.4 Komitea on vakuuttunut siitä, että komission ja neuvoston olisi kiinnitettävä huomiota myös ETIAS-järjestelmän perustamisen poliittisiin näkökohtiin ja selitettävä asianomaisille maille syyt sen perustamiseen ja myös siitä aiheutuvat edut, kuten matkustusluvan saaneiden matkustajien sujuva ja nopea rajanylitys ja asianmukaisen turvallisuuden tason varmistaminen. Matkustusluvan edellyttämät tietovaatimukset ovat myös kevyemmät ja vähemmän kuormittavat kuin tavanomaisessa viisumimenettelyssä. Komission olisi myös huolehdittava siitä, että jos asianomaiset maat ryhtyvät vastaaviin toimiin EU:n kansalaisten suhteen, ne ovat oikeasuhtaisia EU:n toimiin nähden.

3.5 Komitea suosittaa, että asianomaisille maille tiedotetaan ehdotetusta järjestelmästä hyvissä ajoin ja että toteutetaan tarvittavat tiedotuskampanjat niin, että matkustajat saavat asianmukaisesti tietoa. Järjestelmä olisi myös otettava käyttöön asteittain, ja sen olisi aluksi oltava vapaaehtoinen ja muututtava pakolliseksi sitten, kun se on pantu asianmukaisesti täytäntöön ja kun se on teknisesti toteutuskelpoinen.

3.6 Komitea kehottaa komissiota päättämään mahdollisista yhteistyömuodoista EU:n turvallisuuspalvelujen kanssa ja hyödyntämään niiden asiantuntemusta, jotta voidaan laatia riskiprofiileita ja ETIAS-seurantalista.

3.7 Komitea on painottanut älykkäitä rajoja koskevasta paketista antamassaan lausunnossa, että on noudatettava tiukasti perusoikeuksia ja syrjimättömyysperiaatetta sekä hyödynnettävä menettelyllisiä ja institutionaalisia keinoja, jotta varmistetaan, että kaikki järjestelmään kerätyt ja varastoidut tiedot suojataan ja että niitä käytetään asianmukaisesti⁽¹¹⁾. Tämä koskee etenkin arkaluonteisia henkilötietoja, jotka liittyvät esim. koulutukseen, terveyteen ja rikollisuuteen. Komitea vahvistaa tässä yhteydessä kehotuksensa ja painottaa, että matkustuslupiin liittyvät tiedot rajattaisiin tiukasti niiden viranomaisten ulottuville, jotka tutkivat rikollisuutta, terrorismia, laitonta maahanmuuttoa ja muita uhkia.

⁽¹⁰⁾ SIS II, VIS, EES, Eurodac, ECRIS, Europol, Interpolin tietokannat (SLTD, TDAWN).

⁽¹¹⁾ EUVL C 271, 19.9.2013, s. 97

3.8 Komitea kannattaa ehdotettua ETIAS-järjestelmän rakennetta, jonka määrä koostua tietojärjestelmästä, eurooppalaisen raja- ja merivartioston yhteydessä toimivasta ETIAS-keskuksesta ja kansallisista yksiköistä. Kaikkien jäsenvaltioiden on tarpeen valvoa ETIAS-järjestelmän tasapuolista ja tinkimätöntä täytäntöönpanoa. Komitea suhtautuu myönteisesti ohjelman hallintoneuvoston perustamiseen, sillä sitä tarvitaan varmistamaan keskustason kehittämissuunnitelman ja jäsenvaltioiden välinen tehokas vuorovaikutus, joka on osoittautunut erittäin hyödylliseksi SIS II -järjestelmää kehitettäessä.

3.9 Komitea kehottaa painokkaasti varmistamaan, että ETIAS-järjestelmä on täysin yhteentoimiva ja yhteenliitettävä muiden eurooppalaisten tietojärjestelmien ja Interpolin tietokantojen kanssa, sekä huolehtimaan siitä, että hyödynnetään muiden eurooppalaisten järjestelmien, etenkin EES:n, komponentteja. Tässä yhteydessä on myös otettava asianmukaisesti huomioon perusoikeudet ja henkilötietojen suoja.

3.9.1 Tässä yhteydessä komitea kehottaa komissiota ja lainsäätäjiä ottamaan huomioon huomautukset ja suositukset, joita Euroopan tietosuojavaltuutettu esitti ETIAS-järjestelmää käsittelevässä lausunnossaan ⁽¹²⁾, ja etenkin vaatimukset kunnioittaa muuttoliike- ja turvallisuuspolitiikan alojen merkittäviä eroja, rajoittaa henkilötietojen saatavuutta, harkita kerättyjen terveystietojen luotettavuutta ja hyödyllisyyttä, määrittellä paremmin hakemusten automaattiseen esivalintaan käytettävät profilointivälineet jne.

3.10 ETIAS-seurantalista muodostuu sellaisiin henkilöihin liittyvistä tiedoista, joiden epäillään tehneen ehdotuksessa määritellyn mukaisen vakavan rikoksen tai osallistuneen tällaiseen rikokseen tai joiden osalta on tosiasioihin perustuvaa näyttöä tai perusteltuja syitä, joiden nojalla voidaan olettaa, että he voisivat tehdä tällaisia vakavia rikoksia tai että heistä voisi aiheutua muulla tavoin turvallisuus- tai terveysriskejä. Komitea on sitä mieltä, että hakijoilla olisi eurooppalaisten normien mukaisesti oltava oikeus saada tietää epäämisen perusteet ja että heillä olisi oltava muutoksenhakumahdollisuus.

4. Erityistä

4.1 Komitea on samaa mieltä siitä, että tietojen säilytysajan olisi EES-asetuksen tapaan oltava viisi vuotta.

4.2 Komitea painottaa, että ETIAS-järjestelmän olisi kyettävä vastaamaan joustavasti ja tehokkaasti muutoksiin muuttoliikkeiden dynamiikassa sekä turvallisuus- ja terveysriskeissä ilman, että tarvitaan pitkäjänteisiä lainsäädäntömenettelyjä, joissa käytetään täytäntöönpanosäädöksiä ja delegoituja säädöksiä, edellyttäen, että järjestelmään sovelletaan demokraattista valvontaa.

4.3 ETIAS-järjestelmässä olisi otettava huomioon ihmiset, jotka eivät painavista syistä kykene tekemään hakemusta sähköisesti. Komitea kannattaa aikomusta asettaa suurimpien lentoasemien lähtöhalleissa, suurimmissa lähtösatamissa ja myös keskeisissä maaraajojen ylityspaikoissa hakijoiden käyttöön ”suojia” hakemusten tekemistä varten. Kaikki hakijat voivat käyttää välittäjiä, kuten matkatoimistojen tai liikenteen harjoittajien, palveluja. Kolmansissa maissa sijaitsevien EU:n edustustojen olisi kuitenkin seurattava ja arvioitava välittäjien kyseisistä palveluistaan perimiä maksuja.

4.4 Koska EU:n ulkorajojen (etenkin maaraajojen) ylittämistiheyden odotetaan kasvavan, olisi hyödynnettävä kaikkia mahdollisuuksia tehostaa rajatarkastuksia, kuten asetuksen tavoitteissa todetaan. Komitea ehdottaakin, että tietyt matkustuslupahakemukseen sisältyvät tiedot olisivat rajaviranomaisten käytettävissä.

4.5 Komitea haluaa välttää ETIAS-järjestelmään liittyviä mahdollisia heikkouksia, jotka johtuvat siitä, että matkustuslupahakemusten manuaaliseen käsittelyyn varataan liian lyhyt aika, sillä hakijoiden tarkastuksen on oltava laadukasta ja siihen saattaa sisältyä konsultaatioita muiden jäsenvaltioiden ja Europolin kanssa. Komitea ehdottaakin, että manuaalisia käsittelyaikoja pidennetään ja että tällaisia pidennyksiä varten asetetaan tiukat kriteerit.

4.6 Lisäksi on määriteltävä asianmukaisesti kriteerit niitä kolmansien maiden kansalaisista koostuvia ehdotettuja ryhmiä varten, joihin ei sovelleta matkustuslupavaltuutusta, ottaen huomioon muuttoliikkeeseen sekä turvallisuuteen tai terveyteen liittyvät riskit.

⁽¹²⁾ Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto 3/2017: Lausunto EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmää koskevasta ehdotuksesta, 6. maaliskuuta 2017.

4.7 Matkustuslupaa varten ehdotetun maksun kohdalla komitea kehottaa ottamaan huomioon seuraavat kriteerit: hakemusten käsittelymaksun ja sen keräämistapojen ei tulisi estää tiettyjä ihmisryhmiä hakemasta matkustuslupaa; lisäksi se voisi toimia suodattimena ja estää matkustuslupien moninkertaisen hakemisen.

4.8 On oltava riittävät takeet siitä, ettei ETIAS-järjestelmä mahdollista henkilötietopetosta eikä biometristen tietojen mahdollista tulevaa käyttöä.

4.9 Komitea kannattaa hakijoiden oikeutta hakea muutosta matkustusluvan epäämiseen tai sen peruuttamiseen tai kumoamiseen.

4.10 Komitea kiinnittää huomiota siihen, että eräät jäsenvaltiot eivät ole vielä panneet Schengenin säännöstöä täysimääräisesti täytäntöön (Bulgaria, Kroatia, Kypros ja Romania) ja että SIS, VIS ja EES eivät näin ollen ole niiden käytettävissä. Kysymystä siitä, miten ETIAS-järjestelmän on määrä toimia näissä maissa, ei käsitellä asetusehdotuksessa, ja komitea kehottaa etsimään ratkaisuja kyseisiä valtioita varten.

4.11 Komitea tuo esiin matkustajaliikenteen sisävesiväylillä, esim. risteilyt Tonavalla, sillä alukselle voidaan kolmannessa maassa tai Schengenin-alueen ulkopuolisessa maassa ottaa uusia matkustajia, jotka eivät tarvitse viisumia EU:hun tuloa varten. Tällaisessa tapauksessa ETIAS-järjestelmää on sovellettava, kun Schengen-alueen raja ylitetään vesitse.

Bryssel 27. huhtikuuta 2017.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi energiaunionin hallinnosta, direktiivin 94/22/EY, direktiivin 98/70/EY, direktiivin 2009/31/EY, asetuksen (EY) N:o 663/2009, asetuksen (EY) N:o 715/2009, direktiivin 2009/73/EY, neuvoston direktiivin 2009/119/EY, direktiivin 2010/31/EU, direktiivin 2012/27/EU, direktiivin 2013/30/EU ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/652 muuttamisesta sekä asetuksen (EU) N:o 525/2013 kumoamisesta”

(COM(2016) 759 final – 2016/0375/(COD))

(2017/C 246/06)

Esittelijä: **Brian CURTIS**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 16.1.2017
	Euroopan unionin neuvosto, 20.1.2017
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 191, 192 ja 194 artikla
Vastaava erityisjaosto	”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta”
Hyväksyminen erityisjaostossa	11.4.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	26.4.2017
Täysistunnon numero	525
Äänestystulos	103/0/1
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Hallintoasetuksen on tarkoitus paitsi tarjota yleiskehys energiaunionin lukuisten osatekijöiden toteuttamiselle myös asettaa selkeät raportointivelvoitteet ja määrittellä prosessi EU:n kaikkien lähitulevaisuuden ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiselle. Kyse on moniulotteisesta, kauaskantoisesta ja ratkaisevan tärkeästä säädöksestä.

1.2 Ei ole liioiteltua väittää, että ilman vankkaa hallintoprosessia energiaunioni murenee ja EU:n mahdollisuudet täyttää omat sitoumuksensa ja Pariisin sopimuksen sitoumukset kutistuvat merkittävästi. Oleellisia edellytyksiä prosessin menestyksen kannalta ovat kansalaisyhteiskunnan osallistuminen ja panos, jäsenvaltioiden yhteistyö ja tuki sekä työmarkkinaosapuolten hyväksyntä ja sitoutuminen. On tehtävä selväksi, että asetus nimenomaan helpottaa oikeudenmukaista energiasiiirtymää, erityisesti työpaikkojen sekä kotitalouksien ja yritysten energiakustannusten kannalta.

1.3 ETSK kannattaa ehdotettua hallintoasetusta. Sinä luodaan kehys, joka antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden valita edullisimmat vaihtoehdot omia kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia ajatellen ja lieventää infrastruktuuriin tehtävien hukkainvestointien riskiä. Tämä on kuitenkin epätodennäköistä, ellei asetukseen tehdä muutoksia. On laadittava tukitoimenpiteitä, jotka mahdollistavat valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen tason yhteiskunnallisen yhteisymmärryksen saavuttamisen siitä, miten parhaiten voidaan vastata oikeudenmukaisen energiasiiirtymän saavuttamisen sosioekonomisiin ja teknisiin seurauksiin.

1.4 Energiasolidaarisuus ja -varmuus on ratkaisevan tärkeää, ja vaikka kyse on yhdestä asetuksen viidestä pääasiallisesta raportointi- ja arviointialasta, erityistä huomiota on kiinnitettävä selkeän ja yhtenäisen energia-alan diplomatian ja politiikan luomiseen suhteissa kolmansiin maihin.

1.5 Ellei ehdotettua hallintoasetusta vahvisteta, koko energiaunionin konsepti on vaarassa, kun EU:n toimivallan legitimiys energiasiiirtymän johtamisessa heikkenee. On olemassa myös vakava riski siitä, että näkemys EU:sta etäisenä ja teknokraattisena järjestelmänä vahvistuu, ellei ryhdytä tuntuviin toimiin kansalaisten osallistumisen varmistamiseksi ja vastuuvollisuuden edellyttämiseksi.

1.6 Asetuksen "Määritelmät"-artiklassa tulisi selkeyttää lisää termejä, mm. "tavoitteet", "päämäärät", "kansallinen panos", "kuuleminen", "energiaköyhyys" ja "alueellinen".

1.7 Asetuksessa tulisi ilmaista selkeästi, että se ulottuu vuoden 2030 jälkeiseen aikaan, ja siihen tulisi sisältyä EU:n selkeä sitoumus vuoden 2050 kasvihuonekaasutavoitteeseen ja ihannetapauksessa uuteen kansainväliseen sitoumukseen saavuttaa kasvihuonekaasujen nettopäästöjen nollatavoite vuoteen 2050 mennessä.

1.8 Asetuksen liitteeseen tulisi sisältyä ohjeellisia viitearvoja vuodelle 2030 (komission parhaat arviot) jäsenvaltioiden kansallisille panoksille uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden alalla.

1.9 Asetuksella jäsenvaltiot tulisi velvoittaa kirjaamaan vuodeksi 2030 sovitut panoksensa kansalliseen lainsäädäntöön.

1.10 Asetuksessa tulisi tehdä selväksi, että jokaisen jäsenvaltion vastuulla on antaa oma riittävä ja suhteellinen panoksensa EU:n kokonaistavoitteisiin.

1.11 Tulisi korostaa, että jäsenvaltioiden toimittaman datan on oltava peräisin asianomaiselta raportointikaudelta ja ajankohtaista ja että tämän varmistamiseksi on oltava käytössä asianmukaiset resurssit ja tukijärjestelmät.

1.12 Vuoteen 2030 ulottuvat kansalliset suunnitelmat tulisi kehittää pitkän aikavälin strategioiden näkymien ja suuntaviivojen pohjalta (esimerkiksi lyhyen aikavälin valinnat olisivat kustannustehokkaampia, jos ne olisivat pitkän aikavälin strategian mukaisia).

1.13 Asetukseen tulisi sisällyttää salpalauseke, joka toimisi mekanismina, jolla voitaisiin edistää Pariisin sopimuksen eistovaa tavoitetta pitää lämpötilan nousu alle puolessatoista celsiusasteessa esiteolliseen aikaan verrattuna.

1.14 Liitteeseen tulisi sisällyttää energiaköyhyyden "viitemääritelmä", joka mahdollistaisi tietojen vertailukelpoisen ja johdonmukaisen analysoinnin.

1.15 Asetuksessa tulisi tehdä selväksi, että jäsenvaltioiden on julkaistava kansallisten suunnitelmiansa luonnokset mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja että kehittyvän suunnitelman kaikkien seuraavien versioiden tulee olla julkisesti saatavilla komission, alueellisten kumppaneiden ja jäsenvaltioiden kommenttien ja vastausten kera.

1.16 Lisää yksityiskohtia tulisi antaa korvaavien määrärahojen arvioinnista ja "rahoituslustran" luonteesta sekä siitä, voidaanko sitä käyttää lisärahoituksen hankkimiseen vipuvaikutuksen avulla. Määrärahojen hyödyntämisalaa tulisi laajentaa energiatehokkuustoimenpiteisiin.

1.17 "Alueellisen" yhteistyön määritelmää ei tulisi rajata maantieteelliseen läheisyyteen, vaan mahdollistaa sellaisten valtioiden ryhmittymät, joilla on toisiaan täydentäviä energialähteitä – tämä tarkoittaa myös EU:n ulkopuolisia maita.

1.18 Liitteessä tulisi olla erityisiä säännöksiä julkisen kuulemisen luonteesta, laajuudesta ja resursseista, jotta voidaan varmistaa johdonmukainen ja tosiasioihin pohjautuva kansalaisten tietoisuus ja osallistuminen koko EU:ssa.

1.19 Tulisi harkita erillisen Euroopan energiatietoyksikön perustamista Euroopan ympäristökeskukseen.

1.20 Komission tulisi kehittää 28:n jäsenvaltion skenaarion ohella myös brexit-skenario, ja molemmista tulisi keskustella rinnakkain kansallisia panoksia arvioitaessa.

2. Johdanto

2.1 Euroopalla on tällä hetkellä lukuisia haasteita. Ovat ne sitten luonteeltaan poliittisia, taloudellisia tai teknisiä, ne koskettavat jokaista kansalaista ja muokkaavat näin demokratiamme luonnetta ja tulevaisuutta. Energia-ala on jo vuosien ajan ollut valtaviin poliittisten, teknisten ja taloudellisten voimien näyttämö. Energiaunioni on tulevaisuuden visiollaan ja yhtenäisellä strategiallaan EU:n pääasiallinen väline sen varmistamiseksi, että energiansaanti on EU:ssa varmaa, kohtuuhintaista ja ilmaston kannalta suotuisaa.

2.2 Energiaunionin tehokkaassa hallinnossa ei ole kyse pelkästään kuluttajien ja sijoittajien luottamuksen rakentamisesta, jotta pienimmillä mahdollisilla kustannuksilla voidaan saavuttaa suurin mahdollinen hyöty, vaan se on ratkaisevan tärkeä, kun halutaan osoittaa EU:n sitoutuminen Pariisin sopimuksen täytäntöönpanoon ja asettaa EU tielle kohti vuoden 2050 energia- ja ilmastotavoitteiden ylittämistä. Hallintoasetuksen asianmukainen toteutus tarjoaa siksi EU:lle tärkeän tilaisuuden osoittaa arvonsa kansalaisille, jäsenvaltioille ja maailmalle. Se on erityisen tärkeä siksi, että se ylittää päästökauppajärjestelmän ja taakanjakoasetuksen välisen kuilun saamalla jäsenvaltiot laatimaan suunnitelmat koko talouden irrottamiseksi hiilestä.

2.3 ETSK antoi huhtikuussa 2015 Euroopan komission pyytämän valmistelemaan lausunnon aiheesta ”Vuoteen 2030 ulottuvien ilmasto- ja energiapolitiikan puitteiden yhteydessä ehdotetun hallintojärjestelmän kehittäminen”⁽¹⁾. Tällä välin energia- ja ilmastoalan toimien kiireellisyys on selvästi lisääntynyt, ja lisäksi on ilmaantunut tarve omaksua pidemmän aikavälin näkymät vähähiilisyteen siirtymisen hallinnosta. Ehdotetussa asetuksessa asetetaan nyt vaatimukset yhdenmetyille kansallisille energia- ja ilmastosuunnitelmille sekä esitetään yksinkertaistettu menettely niiden laatimista ja valvomista varten. Kahden viime vuoden aikana kansalaisten luottamus poliittiseen ja institutionaaliseen johtoon ja poliittiseen yhteenkuuluvuuteen koko EU:ssa yleensä on heikentynyt, ja hallintoaasteen ratkaisemisesta on tullut samanaikaisesti sekä entistä tarpeellisempaa että vaikeampaa.

2.4 Lisäksi joulukuussa 2015 tehty Pariisin sopimus merkitsi maailmanlaajuisesta yhteisymmärrystä, ja EU ja jäsenvaltiot allekirjoittivat sen yhteisvastuullisesti sitoutuena näin kansallisesti päätettäviin panoksiin, joita voidaan pitää yhtenevinä tarkasteltavana olevan asetuksen panostuksen kanssa. EU sopi myös jatkavansa pyrkimyksiään lämpötilan nousun rajoittamiseksi 1,5 celsiusasteeseen esiteollisella kaudella vallinneeseen tasoon verrattuna. Tämä pyrkimys vaatii pitkän aikavälin suunnittelua ja edellyttää tavoitteita, jotka ovat mitä luultavimmin EU:n tähän mennessä vuodelle 2050 asettamia tavoitteita kunnianhimoisempia.

2.5 Vuonna 2015 antamassaan lausunnossa ETSK ennakoii näitä kehityssuuntia ja omaksui pragmaattisen lähestymistavan tunnustaen, että hallintoehdotuksen menestyksen ennakkoehdtona on kansalaisten syvälinen ja laaja-alainen valistaminen, tiedonsaanti ja sitoutuminen. Tämän toteutumisesta ei ole havaittavissa todellisia merkkejä. Hallinto – joka tarkoittaa sitovia vaatimuksia jäsenvaltioiden suvereenia toimintaa ajatellen – on arkaluonteinen kysymys nimenomaan energia-alalla, jolla jäsenvaltioiden olosuhteet vaihtelevat suuresti. Lisäksi kaikki prosessit vaativat täydentämistä muilla kuin lainsäädäntötoimenpiteillä ja -toimilla, jotta menestys voidaan taata.

2.6 Euroopan komissio hyväksyi vuonna 2001 hallintotapaa käsittelevän valkoisen kirjan⁽²⁾. Siinä määritellään viisi hyvän hallintotavan periaatetta, jotka pätevät edelleen (mutta joita ei aina noudateta):

- avoimuus
- osallistuminen
- vastuun selkeys
- tehokkuus
- johdonmukaisuus.

Ne heijastavat ETSK:n kannattamia periaatteita ja arvoja, mutta komitea lisäksi niihin ehdotetun asetuksen puitteissa ”oikeudenmukaisen siirtymän” periaatteen.

2.7 Lisäksi hallintojärjestelmän on mahdollistettava se, että näkemyksiä, mieltymyksiä, käsityksiä ja arvoja voidaan tuoda koko ajan esiin, jotta niillä voidaan jatkuvasti vaikuttaa päätöksiin ja politiikan hienosäätöön. Hallinnossa on oltava kyse vankkojen ja legitiimien päätöksentekoprosessien varmistamisesta, mutta myös sen mahdollistamisesta, että valinnat voidaan räätälöidä ajan mittaan kansallisiin olosuhteisiin nähden ja ennakoimattomiin tapahtumiin mukautumiseksi. Tämä ei tarkoita jatkuvia suunnanmuutoksia. Se tarkoittaa päinvastoin sitä, että yleinen kehityssuunta turvataan sitoutumalla ilmastotieteeseen perustuviin lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteisiin sekä vakaalla päätöksentekoprosessilla, joka koskee kyseisten tavoitteiden toteuttamiskeinoja – käytännössä se tarkoittaa siis johdonmukaisuuden lisäämistä ja osallistavaa dynamiikkaa.

⁽¹⁾ EUVL C 291, 4.9.2015, s. 8.

⁽²⁾ COM(2001) 428 final.

3. Komission ehdotuksen pääsisältö

3.1 Ehdotettu hallintoasetus, jolla pyritään varmistamaan, että energiaunionia koskevat politiikat ja toimenpiteet ovat johdonmukaisia, toisiaan täydentäviä ja riittävän kunnianhimoisia, perustuu kahteen yhtenäiseen osioon. Ensimmäisessä osiossa pyritään virtaviivaistamaan suunnittelu-, raportointi- ja seurantavelvollisuudet ja sisällyttämään ne paremmin kansallisiin energia- ja ilmastosuunnitelmiin ja vuoteen 2050 ulottuvaan suunnitteluun sekä niiden edistymisraportteihin. EU-tasolla on lisänä komission harjoittama yhdenmukainen seuranta. Toisessa osiossa on kyse komission ja jäsenvaltioiden yhteisestä poliittisesta hallintoprosessista, joka koskee kansallisten suunnitelmien laatimista ja täytäntöönpanoa. Mikäli ehdotus hyväksytään nyt esitetyssä muodossa (uusi lainsäädäntötoimenpide ja voimassa olevan johdetun oikeuden tarkistukset), se merkitsisi uutta, jäsenvaltioiden ja komission välistä yhteistyömekanismia.

3.2 Kaiken kaikkiaan ehdotettu asetusta tarjoaa oikeudellisen perustan, jossa yhdistetään (31) tai kumotaan (23) yli 50 nykyistä energia- ja ilmastoalan säännösten yksittäistä suunnittelu-, raportointi- ja seurantavelvollisuutta. Tätä asetusta sovelletaan seuraaviin energiaunionin viiteen ulottuvuuteen: energiasolidaarisuus ja -turvallisuus, energiamarkkinat, energiatehokkuus, hiilestä irtautuminen sekä tutkimus, innovointi ja kilpailukyky. Siinä määritellään jokseenkin tarkasti yhdenmukaisen kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien sisältö. Tammikuusta 2019 alkaen jokaisen jäsenvaltion on esitettävä kymmenen vuoden välein tällainen suunnitelma niin, että se kattaa kyseiset viisi ulottuvuutta. Asetuksessa edellytetään julkista kuulemismenettelyä ja alueellista yhteistyötä sekä jokaisen suunnitelman saattamista ajan tasalle aina viiden vuoden välein. Tärkeimpänä tuloksena ovat kansalliset panokset uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen sekä vuoteen 2050 ulottuvien vähähiiliseen talouteen siirtymistä koskevien suunnitelmien laatiminen.

3.3 Ehdotuksessa säädetään siitä, että komissio arvioi suunnitelmia, niiden päivityksiä ja komission antamiin suosituksiin perustuvia jäsenvaltioiden toimia. Ehdotuksessa esitetään yksityiskohtaisia kaksivuotisten edistymisraporttien järjestelmää, jota jäsenvaltioiden on noudatettava ja johon sisältyy yksityiskohtaisia vaatimuksia seuraavilla aloilla: kasvihuonekaasuja koskevat politiikat, toimet ja ennusteet, kansalliset sopeutumistoimet, kehitysmalleille annettava taloudellinen ja tekninen tuki, huutokauppatulot, uusiutuva energia, energiatehokkuus, energiaturvallisuus, energian sisämarkkinat sekä tutkimus, innovointi ja kilpailukyky. Komissio ehdottaa, että tätä raportointia varten luodaan ”sähköinen raportointialusta”.

3.4 Asetuksessa on yksityiskohtaisia lausekkeita arvioinnista ja seurannasta, ja siinä säädetään suositus- ja reaktiomekanismista tapauksissa, joissa kunnianhimo tai edistyminen eivät ole riittäviä. Kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia koskevan laajan, pakollisen kehityksen luominen auttaa varmistamaan vertailukelpoisuuden ja johdonmukaisuuden. Jäsenvaltioiden on myönnettävä rahoituslustaan määrärahoja, joilla katetaan sovitujen uusiutuvan energian perustavoitteiden mahdollinen saavuttamatta jääminen. Energiaunionin tilaa käsittelevässä vuosittaisessa katsauksessa raportoidaan vastaisuudessa näistä asioista kattavasti. Euroopan ympäristökeskukselle annetaan erityinen ja kattava rooli komission avustamisessa.

3.5 Asetus täydentää eurooppalaista ohjausjaksoa ja on sen kanssa johdonmukainen. Silloin kun energia- ja ilmastopolitiikkaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä makrotalouden tai rakennepolitiikan kannalta, niitä voidaan edelleen käsitellä maakohtaisten suositusten avulla eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa.

4. Yleistä ja erityistä

4.1 Tavoitteet, päämäärät ja panokset

4.1.1 Hallintoasetus luo yksityiskohtaisen kehityksen kansallisille energia- ja ilmastosuunnitelmille sekä niiden esittämisen jälkeisen raportointi-, arviointi- ja mukautusprosessin. Sen pääsisältönä on tavoitteiden asettaminen, päämäärien seuranta ja panosten aikaansaaminen. Näitä termejä ei kuitenkaan ole selitetty 2 artiklassa (Määritelmät), ja tämä puute tulisi korjata.

4.1.2 ETSK kannattaa ja tukee liitteessä 1 esiteltyjä yksityiskohtaisia puitteita pakollisille kansallisille energia- ja ilmastosuunnitelmille. Ne korvaavat erilliset energiatehokkuutta ja uusiutuvia energialähteitä koskevat suunnitelmat. Erityisen tärkeää on jokaisen jäsenvaltion velvoite asettaa näillä aloilla kansalliset panokset, joilla tulisi yhdistettyinä saavuttaa vähintään EU-tasolla asetetut yleistavoitteet.

4.1.3 ETSK on aiemmissa lausunnoissaan⁽³⁾ asettunut painokkaasti ja johdonmukaisesti kannattamaan sitovia kansallisia tavoitteita. Näin siksi, että monet aikaisemmat energiapolitiikat ovat epäonnistuneet heikon täytäntöönpanon vuoksi. Mikäli kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien panosta sovelletaan, mukautetaan ja valvotaan tiukasti, niillä voitaisiin saavuttaa vastaava tulos kuin sitovilla tavoitteilla. Jotta näin voisi tapahtua, on kuitenkin korjattava tiettyjä nykyisen ehdotuksen heikkouksia.

4.1.4 Energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevien kansallisten panosten perustasona ovat sovitut sitoumukset, jotka jäsenvaltiot ovat jo ilmoittaneet asettaneensa vuoteen 2020. Asetus kuitenkin vahvistuisi, jos siihen sisällytettäisiin alustavat viitearvot jäsenvaltioiden panoksille vuonna 2030. Ne on määriteltävä joka tapauksessa pohjaksi mukauttamisvuoropuhelulle, ja jos ne esitettäisiin ja julkaistaisiin aikaisessa vaiheessa, ne nopeuttaisivat monivaiheista prosessia.

4.1.5 Osa valtioista on kirjannut vuoden 2020 energiavoitteensa kansalliseen lainsäädäntöönsä. ETSK katsoo, että asetuksessa jäsenvaltiot tulisi velvoittaa kirjaamaan vuodeksi 2030 sovitut panoksensa kansalliseen lainsäädäntöön, jotta tavoitteet saisivat painoarvoa oikeudellisen velvoitteen myötä. Kokemukset ovat kuitenkin osoittaneet, ettei edes oikeudellinen velvoite välttämättä takaa toimeenpanoa, minkä vuoksi komitea korostaa hyvän hallinnon merkitystä vakaana prosessina, jolla varmistetaan edistyminen. Jäljempänä tässä lausunnossa korostetaan erikseen huomattavasti tiukempien säännösten tarvetta, jotta voidaan mahdollistaa ja taata sidosryhmien sitoutuminen hallintojärjestelmään.

4.1.6 Jotta voidaan vahvistaa entisestään kansallisten "panosten" merkitystä sekä energiätehokkuuden että uusiutuvan energian alalla, asetuksessa tulisi tehdä selväksi, että jokaisen jäsenvaltion vastuulla on antaa oma riittävä ja suhteellinen panoksensa EU:n kokonaistavoitteisiin. Tällä hetkellä velvoitteessa on kyse yhteisestä vastuusta.

4.2 Raportointiprosessi

4.2.1 ETSK pitää tervetulleena jäsenvaltioilta vaadittua raportointiprosessia sekä tähän raportointiin liittyen komissiolle yhdessä Euroopan ympäristökeskuksen kanssa annettua analyttistä/kriittistä roolia. Tarkka, tiukka ja rohkea analyysi on oleellinen seikka, jos halutaan, että sitä seuraavilla komission suosituksilla ja lausunnoilla on vaikutusta. On myös tärkeää, että data on peräisin asianomaiselta raportointikaudelta ja ajankohtaista, kuten ETSK on korostanut energiaunionin tilasta antamassaan lausunnossa vuonna 2015⁽⁴⁾.

4.2.2 Vaikka raportointiprosessissa vaadittavat tiedot mukautetaan Pariisin ilmastomuutos sopimuksen tarpeisiin, kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien päivitys tapahtuu ennen viiden vuoden välein tehtävää maailmanlaajuisia Pariisin sopimuksen tilannekatsausta, mikä viivästyttäisi huomattavasti reaktiota EU:n kansallisesti määritellyn panoksen mahdolliseen nostamiseen. Tätä ei voi hyväksyä, sille se heikentää hallintojärjestelmää ja kun otetaan huomioon, että EU on nyt allekirjoittanut Pariisin sopimuksen. Olisi tartuttava tilaisuuteen varmistaa YK:n tarkistuksen ja EU:n kansallisesti määriteltyjen panosten tarkistuksen asianmukainen ajoitus.

4.2.3 Tähän liittyen asetukseen tulisi sisällyttää salpalauseke, joka toimisi mekanismina, jolla voidaan edistää ei-sitovaa tavoitetta pitää lämpötilan nousu alle 1,5 celsiusasteessa esiteolliseen aikaan verrattuna. Tässä voitaisiin soveltaa prosessia, jossa hiilibudjetit hyväksyttäisiin 5–10 vaiheessa, joissa EU sitoutuu saavuttamaan kasvihuonekaasujen nettopäästöjen nollatavoitteen vuoteen 2050 mennessä.

4.2.4 Asetuksessa edellytetään, että kansalliset energia- ja ilmastosuunnitelmat sisältävät – muun muassa – sosiaalisiin kysymyksiin liittyvän vaikutustenarvioinnin ja erityisesti energiaköyhyyteen liittyviä kansallisia tavoitteita sekä toimintaohjelman. ETSK on ollut erityisen huolissaan tästä kysymyksestä ja pitää sen ottamista huomioon tervetulleena. Kansallisissa energia- ja ilmastosuunnitelmissa voidaan kuitenkin vapaasti laatia oma määritelmä energiaköyhyydelle, mikä

⁽³⁾ EUVL C 424, 26.11.2014 s. 39 ja EUVL C 75, 10.3.2017, s. 103.

⁽⁴⁾ EUVL C 264, 20.7.2016, s. 117.

tekee datan vertailun jäsenvaltioiden välillä mahdottomaksi ja heikentää näin EU:n mahdollisuuksia toteuttaa oikeudenmukainen siirtyminen sekä lisää todennäköisyyttä siitä, että itse siirtymää vastustetaan yleisesti. Siksi komitea suosittelee, että asetukseen sisällytettäisiin yksinkertainen viitemääritelmä. Tämä ei sitoisi jäsenvaltioita hyväksymään määritelmää sisäisiin tarkoituksiin, mutta loisi kriteerin kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien raportointia varten. Määritelmä voisi olla esimerkiksi seuraavanlainen: ”Energiaköyhyyttä esiintyy, kun kotitalous kuluttaa yli 10 prosenttia käytettävissä olevista tuloistaan energiaan saadakseen riittävästi lämmitystä ja jäähdytystä.” Tällainen määritelmä on antanut joillekin maille mahdollisuuden arvioida edistymistä – tai sen puuttumista – energiaköyhyyden torjumisessa, mutta ongelman monitahoisuus saattaa vaatia muidenkin tekijöiden sisällyttämistä määritelmään.

4.3 Avoimuus, vastuuvollisuus ja noudattamisen valvonta

4.3.1 Komitea panee merkille, että monien aiempien energia-alan säädösten saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä ja noudattamisen valvonnassa on esiintynyt viivästyksiä ja epätarkkuuksia. Jäsenvaltioiden on siksi pyrittävä kaikin keinoin, yhteisvastuun ja sitoutumisen hengessä, käyttämään poliittista tahtoa ja hallinnollisia resursseja asetuksen tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseen. Aikataulu on poikkeuksellisen vaativa. Kansalliset energia- ja ilmastosuunnitelmaluonnokset – jotka ensin on vietävä tehokkaan kuulemisprosessin ja alueellisen vuoropuhelun läpi – on toimitettava komissiolle 1. tammikuuta 2018. Tämä edellyttää, että kansalliset suunnitelmat ja niistä käytävät vuoropuhelut sidosryhmien ja alueellisten kumppaneiden kanssa ovat jo kehitteillä. ETSK ymmärtää, että kauden 2020–2030 uuden kehityksen ja tavoitteiden vaatimukset ovat tämän prosessin takana, mutta on huolissaan siitä, että kansalaisten oleellisen ymmärtämyksen ja osallistumisen puuttuessa EU:n energiapolitiikan legitimiys saattaa murentua etenkin kuluttajien parissa, kun energiakustannukset nousevat.

4.3.2 Suunnitellussa hallintoprosessissa ei käytännössä aseteta selkeitä seuraamuksia kunnianhimoisten tavoitteiden puutteesta tai vaatimusten noudattamatta jättämisestä. Avoimuus ja vastuuvollisuus ovat ratkaisevan tärkeitä asioita, jos sidosryhmien ja etenkin kansalaisten halutaan antavan panoksensa. ETSK ehdottaakin, että luodaan riippumaton sidosryhmäelin, jolla varmistetaan sidosryhmien tehokas edustus ja kuuleminen jokaisessa jäsenvaltiossa, ja että kyseinen elin julkaisee oman vuosikertomuksen hallintoprosessista ja siihen liittyvästä vuoropuhelusta. (Ks. kohta 4.6.)

4.3.3 Avoimuuteen viitataan asetuksessa toistuvasti, mutta ETSK on huolissaan siitä, että asiakirjassa ei mainita selkeästi, onko kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelman jokaisen kehitysvaiheen hyvissä ajoin tapahtuva julkaisu ja julkinen saatavuus pakollista. Asetuksen johdanto-osassa viitataan Århusin yleissopimukseen, mutta siihen ei viitata varsinaisessa artiklaosassa. Komitea pitää tätä riittämättömänä. Asetuksessa tulisi tehdä selväksi, että jäsenvaltioiden on julkaistava kansallisten suunnitelmien luonnokset mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja että kehittyvän suunnitelman kaikkien seuraavien versioiden tulee olla julkisesti saatavilla komission, alueellisten kumppaneiden ja jäsenvaltioiden kommenttien ja vastausten kera.

4.3.4 Uusiutuvaan energiaan siirtymisen elintärkeä rooli huomioon ottaen tarvitaan enemmän selkeyttä ”rahoitus-alustan” (27 artikla) luonteesta ja toiminnasta ja siitä, miten uusiutuvaa energiaa koskevien tavoitteiden mahdolliselle saavuttamatta jäämiselle asetetaan rahallinen arvo. Onko esimerkiksi tarkoitus, että kyseisellä alustalla on vipuvaikutus yksityisten investointien kannalta jäsenvaltioiden ”panosten” perusteella? Komitea ehdottaa, että tällaiseen alustaan koottavia varoja voitaisiin käyttää uusiutuvan energian tarjoamisen ohella myös energiatehokkuustoimiin.

4.3.5 Hieman epäselväksi jää, miten vuosittaisen raportointiprosessin jälkeisten komission suositusten noudattamista aiotaan valvoa, elleivät jäsenvaltiot noudata niitä välittömästi. Mikäli se tapahtuu tavanomaisen rikkomismenettelyn kautta, niin oletettavasti se on aivan liian hidasta toimiakseen asetetun aikataulun puitteissa.

4.4 Komitea kannattaa varauksettomasti säännöksiä, jotka koskevat jäsenvaltioiden välistä pakollista alueellista yhteistyötä toimenpiteiden tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi sekä markkinoiden yhdentymisen ja energian toimitusvarmuuden edistämiseksi. Komitea suosittaa kuitenkin, että termi ”alueellinen” määritellään 2 artiklassa (Määritelmät), jotta komissio voi ehdottaa toimia ja asettaa pakotteita, jos yhteistyöhön ei ole ryhdytty. Tällä hetkellä on mahdollista, että ”alueellinen” yhteistyö ymmärretään valtion sisäiseksi eikä valtioiden väliseksi tai että ”alue” määritellään maantieteellisesti eikä sellaisten valtioiden ryhmittymäksi, joilla on toisiaan täydentäviä energialähteitä.

4.5 Komitea on erityisen pettynyt 10 artiklaan ”Julkiset kuulemiset”, joka on epämääräinen ja riittämätön eikä vastaa ETSK:n suositusta kattavasta eurooppalaisesta energiavuoropuhelusta, joka saavuttaisi kansalaiset/kuluttajat suoraan ja johdonmukaisesti ja tarjoaisi ruohonjuuritason koulutusta ja osallistumista toimenpidekokonaisuuteen, joka on monissa jäsenvaltioissa vaikeasti markkinoitavissa. Tällainen vuoropuhelu on liian tärkeä kysymys, jotta sitä voitaisiin käsitellä, jos ollenkaan, otsakkeen ”muut kuin lainsäädäntötoimenpiteet” alla, ja siihen tulisi panna lisää painoa 10 artiklaan lisättävällä lausekkeella. Kyseinen artikla ei myöskään vastaa strategisesta ympäristöarvioinnista annetussa direktiivissä asetettuja normeja avoimelle ja osallistavalle ympäristöhallinnolle, jossa energiaa ja ilmastoa koskeva suunnittelu on ratkaisevan tärkeä osa.

4.6 Näin ollen ETSK toistaa kantansa, jonka mukaan kansallisesti päätettäviä panoksia ei pystytä saavuttamaan tarkasteltavana olevan asetuksen mukaisen hallintoprosessin avulla ilman Euroopan kansalaisyhteiskunnan osallistumista ja tukea. Kansalaisten luottamuksen ja osallistumisen saavuttamiseksi kyseisen vuoropuhelun tulisi olla riippumatonta hallinnosta ja kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien laatimisprosessista. Vuoropuhelun kautta tulisi jakaa tietoa kuluttajille, auttaa energiantoimittajia luomaan ja rakentamaan luottamusta sekä tarjota kanava eri ryhmien huolille, jotka koskevat energian toimitusvarmuutta, kohtuuhintaisuutta ja kestävyysperiaatteiden mukaisuutta. ETSK on ilmoittanut olevansa valmis osallistumaan tähän prosessiin – jonka se on nimennyt eurooppalaiseksi energiavuoropuheluksi – järjestämällä tiettyjä organisoitavien kansallisten kuulemisten osia ja osallistumalla niihin. Tällainen vuoropuhelu on kuitenkin rakennettava laajempien resurssien ja kattavan kansallisen sitoutumisen varaan. Tiivistäen asiassa olisi syytä edetä seuraavasti:

- Otetaan käyttöön mekanismi riippumattoman ja puolueettoman rahoitusreservin luomiseksi siten, että varat kootaan pääasiassa koko energiantuotanto- ja -toimitusketjun sidosryhmiltä. Reserviä täydennetään EU:n ja jäsenvaltioiden asianmukaisin tukitoimin. Eurooppalainen energiavuoropuhelu on kaiken kaikkiaan erittäin kustannustehokas tapa saada kaikentyyppiset kuluttajat mukaan energia-alan muutokseen sekä kiinnittää huomiota tuottajakuluttajien panokseen ja edistää sitä.
- Samalla kun annetaan selkeät ohjeet kansallisten suunnitelmien rakenteesta, laaditaan eurooppalaisen energiavuoropuhelun puitteissa komissiota ja kaikkia keskeisiä sidosryhmiä kuullen suuntaviivat kansallisen energiavuoropuhelun käynnistämiseksi.
- Perustetaan täysin riippumaton eurooppalaisen energiavuoropuhelun koordinoititaho edistämään toimia ja täytäntöönpanoa kaikissa jäsenvaltioissa. Sen olisi muun muassa avustettava komissiota kansallisten suunnitelmien sisällön ja tavoitteiden tarvittavassa tarkastelussa ja edistettävä suunnitelmien täytäntöönpanoa. Näin korostetaan panosta, jonka sidosryhmät voivat antaa politiikan muotoiluun, ja täytetään asetukseen sisältyvä tehokkaan kuulemisen vaatimus.
- Kansallisesta suunnitelmasta keskustellaan, ja naapurimaiden energiavuoropuheluun osallistuvien ryhmien kanssa käydään alueellisia keskusteluja. Tämän jälkeen käydään EU-tason keskusteluja kaikkien energiavuoropuheluun osallistuvien ryhmien kesken. Keskusteluja ohjaa riippumaton koordinoititaho, ja niillä olisi oltava neuvoo-antava tehtävä EU:n toimielimiin nähden. Lisäksi keskustelujen avulla olisi parannettava EU:n ja jäsenvaltioiden politiikkojen kustannustehokkuutta.

4.7 ETSK ehdottaa, että Euroopan ympäristökeskukseen perustetaan erillinen Euroopan energiatietoyksikkö, jonka vastuulla ovat hallintoasetuksen soveltamisalaan kuuluvat tiedonkeruu- ja arviointiprosessit. Yksikön tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä ehdotetun energiaköyhyiden seurantar ryhmän kanssa ja tarjota tietopalveluita eurooppalaiselle energiavuoropuhelulle kansallisella tasolla.

4.8 Energiaturvallisuus on yksi asetuksen pääasiallisista raportointi- ja arviointialoista, ja tämä ala edellyttää erityisesti laajaa alueellista vuoropuhelua. Komitea on jo todennut ⁽⁵⁾, että EU tarvitsee selkeää ja yhtenäistä energia-alan diplomatiata ja politiikkaa suhteissa kolmansiin maihin. Komissio on julistanut energiaturvallisuuden ja -solidaarisuuden olevan yhteisen energiaunionin ensimmäinen pilari, mutta ilman vahvoja sopimuksia ja kumppanuuksia suurten globaalien toimijoiden kanssa ja ilman yhteistä energiapolitiikkaa tällaista tulosta ei voida saavuttaa.

⁽⁵⁾ EUVL C 264, 20.7.2016, s. 117.

4.9 ETSK on huolissaan brexitin vaikutuksesta hallintoprosessiin. Ensinnäkin ehdotetun asetuksen mukaisessa prosessissa oletetaan Yhdistyneen kuningaskunnan olevan edelleen jäsenenä ja kansallisesti määriteltyjä panoksia arvioidaan tältä pohjalta. Lopulliset kansalliset energia- ja ilmastosuunnitelmat valmistuvat ennen kuin Yhdistynyt kuningaskunta jättää virallisesti EU:n, mutta kyseisellä hetkellä saatetaan tarvita merkittäviä mukautuksia, jotta voidaan korvata Yhdistyneen kuningaskunnan kansallisen suunnitelman leikkaaminen EU:n kokonaispanoksesta. Komitea ehdottaa, että komissio kehittää 28 jäsenvaltion skenaarion ohella myös brexit-skenaarion ja että molemmista keskustellaan rinnakkain. Toiseksi Yhdistyneen kuningaskunnan eroamisella voi olla merkittäviä vaikutuksia poliittiseen tasapainoon ja diplomaattiseen strategiaan asetuksen soveltamisalan jokaisen viiden kategorian – ja erityisesti energiaturvallisuuden – kannalta.

Bryssel 26. huhtikuuta 2017.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi energiatehokkuudesta annetun direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta”

(COM(2016) 761 final – 2016/0376 (COD))

(2017/C 246/07)

Esittelijä: **Mihai MANOLIU**

Lausuntopyyntö	Neuvosto: 9.12.2016
	Euroopan parlamentti: 12.12.2016
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 194 artiklan 2 kohta
Vastaava erityisjaosto	”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta”
Hyväksyminen erityisjaostossa	11.4.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	26.4.2017
Täysistunnon numero	525
Äänestystulos	115/1/2
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Eurooppalaisten on toimittava aktiivisesti energiatehokkuuden edistämässä, oltava aloitteellisia ja tehtävä yhteistyötä yhteisten hankkeiden parissa sekä kamppailtava taloudellisten, hallinnollisten ja sääntelyn aiheuttamien esteiden poistamiseksi. Yhteisenä tavoitteena on panna täytäntöön COP21-kokouksen jälkeiset tavoitteet, jotka tarjoavat useita etuja: uusia työllisyyttä edistäviä investointeja (rakennusten peruskorjaaminen, asumismukavuuden lisääminen, älykäs ja oikeudenmukainen mittaaminen) energiaköyhyyden vähentämistä, päästöjen vähentämistä ja kansanterveyden parantamista sekä energiatuonnista riippuvuuden vähentämistä. Jäsenvaltioilta vaaditaan vakaata sitoutumista energiatehokkuusdirektiiviin täytäntöönpanoon, ottaen huomioon, että ehdotetut vuoteen 2030 ulottuvat uudet tavoitteet ovat kunnianhimoisempia kuin vuoteen 2020 ulottuvat tavoitteet.

1.2 Energiatehokkuus on todellakin erittäin tärkeä osatekijä Euroopan tulevassa energijärjestelmässä. Energiatehokkuuden lisääminen kaikilla energiankäytön aloilla voi olla tehokas keino alentaa Euroopan taloudelle aiheutuvia kustannuksia, ja ”energiatehokkuus etusijalle” -periaate voi auttaa parantamaan rahoituksen saatavuutta sekä vähentää kalliin täydentävän infrastruktuurin tarvetta. Energian säästövaatimukset ovat yhdenmukaisia kestävän kehityksen periaatteiden kanssa (kestävä, turvallinen tila), ja on hyödynnettävä synergioita, jotta voidaan tehokkaasti siirtää häiriöitä sietävään, vähähiiliseen ja älykkääseen järjestelmään (alueiden rajat ylittävät jakelujärjestelmät, kysynnän hallinta ja varastointijärjestelmät).

1.3 ETSK panee merkille komission ehdotuksen asettaa vuoteen tähtäävä 2030 sitova 30 prosentin energiatehokkuustavoite, mutta katsoo, että 27 prosentin tavoitteen nostamisen perusteeksi olisi esitettävä sekä tämän toimen taloudelliset edut että uuden tavoitteen saavuttamisen edellyttämä investointien taso. On välttämätöntä, että vaikutusten arvioinnissa otetaan huomioon kaikki energia- ja ilmastopakettien toimenpiteet.

1.4 Jotta voidaan poistaa energiatehokkuusdirektiiviin 7 artiklan täytäntöönpanon pääasialliset esteet, tulisi ETSK:n mielestä lisätä loppukuluttajien tietoisuutta edistämällä ja levittämällä tietoa energiatehokkuustoimenpiteistä ja vaihtoehtoisista toimenpiteistä. Lisäinvestointeja tarvitaan. Jokaisen jäsenvaltion on investoitava uskottavaan tiedottamiseen, viestintään, koulutukseen ja tukitoimintoihin, joilla kannustetaan yksityishenkilöitä ja yrityksiä, jolloin ilmastonmuutosta ja energiatehokkuutta koskeva poliittinen tavoite voidaan saavuttaa nopeammin.

1.5 ETSK pyytää jäsenvaltioita kiinnittämään enemmän huomiota tuettuun asumiseen ja energiaköyhyydestä kärsiviin talouksiin, joille tulisi taata pysyvästi edullisempi energia. Yksi keskeinen tavoite on kaikkien asuinrakennusten energiatehokkuuden parantaminen ja vähimmäisstandardien asettaminen vuokra-asunnoille (energiakatselmuksia).

1.6 ETSK kiinnittää huomiota keskeiseen tavoitteeseen valistaa loppukuluttajia sähkön ja lämmön yhteistuotantotekniikoista (yhteistuotanto, ilmastointi), älykkäistä mittareista ja rakennusten peruskorjaussuunnitelmista. Tämä on ratkaiseva edellytys sille, että sijoittajilla, viranomaisilla ja yrityksillä on tarvittava luottamus toteuttaa hankkeita, joilla on merkittävä tehokkuuspotentiaali, ja investoida tutkimukseen ja kehittämiseen.

1.7 ETSK toivoo, että eurooppalaisia rahoitusvälineitä (lainat, takuut, pääoman muotoiset rahoitusvälineet rahoituksen houkuttelemiseksi, avustukset) luovilla toimenpiteillä on myös vipuvaikutus energiahankkeiden yksityiseen rahoittamiseen. Ei myöskään tulisi unohtaa avustuksien myöntämistä hankkeisiin, joilla on vahva sosiaalinen vaikutus. Näiden rahoitusjärjestelmien käyttö tulisi hyväksyä myös hankkeissa, joissa keskitytään vähätuloisiin kuluttajiin. ETSK toivoo kansallisten suunnitelmien avoimuutta ja vertailukelpoisuutta koskevien suuntaviivojen laatimista. ETSK katsoo, että etusijalle on asetettava energiaköyhyydestä kärsivien kotitalouksien tukeminen, jolloin varmistetaan, että jäsenvaltioilla on pitkän aikavälin vakaa toimintapoliittinen kehys paikallista kestävää kehitystä varten.

1.8 ETSK katsoo, että tämä voidaan saavuttaa tarjoamalla teknistä tukea energiatehokkuusdirektiiviin täytäntöönpanoa varten innovatiivisten ja markkinapohjaisten rahoitusjärjestelmien avulla. Yksi määrällinen tekijä, jolla on huomattava merkitys taloudellisia kannusteita myönnettäessä, on energiakatselmus (pk-yritysten määritelmä, ei kaksoissertifiointia, yhdenmukainen lähestymistapa *de minimis* -kynnykseen nähden), joka on energiatehokkuutta lisäävä ja kilpailukykyä vahvistava väline. Tarvitaan myös palveluiden tarjoajille suunnattuja kansallisia energiatehokkuuden alan koulutusohjelmia ja asianmukaista toimintatapaa laadunvarmistuksessa.

1.9 Jotta voidaan lisätä energiatehokkuutta kuluttajien osalta, ETSK suosittaa, että kansallisella tasolla tehdään kustannus-hyöty-analyyssejä, joilla päästään kustannussäästöihin.

1.10 ETSK toivoo kattavaa lähestymistapaa ja entistä energiatehokkaampaa liikennejärjestelmää, joka pohjautuu ajoneuvojen ja käyttövoimajärjestelmien jatkuvaan teknologiseen kehitykseen, energiatehokkaisiin liikennemuotoihin siirtymiseen sekä älykkäisiin liikennejärjestelmiin, jotka lisäävät tarjolla olevan kapasiteetin hyödyntämistä. Sama on otettava huomioon myös lento- ja meriliikenteessä. Käyttäjille on ilmoitettava jokaisen liikennemuodon polttoainekulutus ja myös hiilidioksidipäästöjen kulloisetkin rajat.

2. Yleistä

2.1 ETSK on komission kanssa samaa mieltä siitä, että **energiatehokkuuden asettaminen etusijalle** on energiaunionin keskeinen tekijä, ja kyseinen periaate on tarkoitus panna täytäntöön tarkasteltavana olevalla komission ehdotuksella direktiivin muuttamiseksi. *Eduillisinta, puhtainta ja turvallisinta energiaa on energia, jota ei käytetä lainkaan. Energiatehokkuus on yksi kustannustehokkaimmista tavoista tukea siirtymistä vähähiiliseen talouteen ja luoda kasvu-, työllisyys- ja investointimahdollisuuksia.*

2.2 Vuoteen 2020 asetettu energiatehokkuustavoite on 20 prosenttia, mutta vuotta 2030 ajatellen on analysoitu useampia tavoitteita (27 ja 40 prosentin välillä). Näistä kunnianhimoisin on Euroopan parlamentin päätöslauselmassa vaadittu sitova 40 prosentin tavoite. Komissio analysoi näiden tavoitteiden hyötyjä työpaikkojen ja talouskasvun, toimitusvarmuuden, kasvihuonekaasupäästöjen vähennysten sekä terveyden ja ympäristön kannalta, ja ehdottaa tulostensa perusteella sitovaa 30 prosentin energiatehokkuustavoitetta. Korotuksen taustaa vasten ETSK pitää erittäin tärkeänä analysoida huolellisesti energiatehokkuustavoitteiden vaikutuksia muihin energia-alan lainsäädäntöehdotusten tavoitteisiin ja erityisesti EU:n päästökauppajärjestelmään.

2.3 Näiden kannustavien tavoitteiden saavuttamiseksi jäsenvaltioiden (talous- ja sosiaaliuuvostojensa tukemina) ja energiantoimittajien ja -jakelijoiden on saavutettava vuosittain 1,5 prosentin energiasäästöt (keskeinen toimintatapa). ETSK kannattaa ehdotusta ulottaa energiansäästötavoite vuoden 2020 jälkeiseenkin aikaan ja säilyttää vuosittaisena osuutena 1,5 prosenttia. Tämä on tarkoitus toteuttaa velvoitejärjestelmillä ja jäsenvaltiotason joustavilla vaihtoehtoisilla toimenpiteillä energiansäästövaatimusten täyttämiseksi.

2.4 ETSK kannattama uusi lähestymistapa tarjoaa jäsenvaltioille ja sijoittajille tarvittavan pitkän aikavälin näkymän sellaisten investointistrategioiden ja -suunnitelmien laatimiseksi, joilla EU-tavoite kyetään saavuttamaan. Tätä varten valtakunnallisella ja alueellisella tasolla pannaan täytäntöön asianmukaiset toimintapolitiikat seuraavien merkittävien hyötyjen saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä: loppuenergian kulutuksen 17 prosentin vähennys (vuoteen 2005 verrattuna); talouden kasvu (BKT:n kohoaminen noin 0,4 prosentilla); kotitalouksien ja teollisuuden sähkön hintojen aleneminen (161 eurosta/MWh 157 euroon/MWh); uusia liiketoimintamahdollisuuksia, jotka luovat asianmukaisia (tarpeisiin soveltuvia) työpaikkoja; ympäristönsuojelusta ja terveysvahingoista johtuvien kustannusten vähentyminen (4,5–8,3 miljardilla eurolla) sekä energian toimitusvarmuuden paraneminen (kaasun tuonti vähenee 12 prosenttia vuoteen 2030 mennessä).

2.5 ETSK:n mielestä on ensiarvoisen tärkeää huolehtia siitä, että energiainfarkkien keskeiset toimijat pysyvät ajan tasalla, kotitaloudet ja teollisuus saavat oleellista, selkeää ja tiivistettyä tietoa kulutuksestaan ja kuluttajien oikeuksia mittausten (etäluentia) ja laskutuksen osalta vahvistetaan, myös lämpöenergian kohdalla. Haavoittuvassa asemassa olevia kuluttajia ei saa unohtaa: kun energiakustannukset laskevat, heidän asumismukavuutensa tulisi parantua ja elintasonsa nousta.

2.6 Haavoittuvassa asemassa olevien kuluttajien suojeleminen edellyttää kuitenkin myös, että direktiivillä ei pakoteta käyttäjäkohtaiseen mittaamiseen maissa, joissa lain mukaan vuokranantajan on maksettava vuokralaisen energiakustannukset, erityisesti kun tämä vuokralainsäädäntö on vuokranantajille merkittävä kannuste toteuttaa energiatehokkuutta parantavia rakennusten peruskorjauksia. On myös korostettava sitä tosiasiaa, että eräissä jäsenvaltioissa on vasta hiljattain – voimassa olevan EU-lainsäädännön mukaisesti – asennettu käyttäjäkohtaisia mittareita, joiden käyttöikä ulottuu pitkälti yli komission asettaman vuoden 2027 määräajan, johon mennessä ne on korvattava etälukulaitteilla. Kuluttajat voivat pitää näiden mittareiden korvaamista aiheettomana lisäkustannuksena, ja sitä tulisi siksi välttää.

2.7 ETSK pitää ratkaisevan tärkeänä vahvistaa energiatehokkuuden sosiaalisia näkökohtia ja torjua energiaköyhyyttä, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien kuluttajien parissa. EU:n jäsenvaltioiden on kiinnitettävä enemmän huomiota sosiaalisiin toimenpiteisiin. Direktiivin täytäntöönpano on ratkaisevan tärkeää hyvinvoinnin kannalta.

2.8 Energiatehokkuutta ja ilmastonmuutosta koskevien tavoitteiden välistä yhteyttä ei saa unohtaa: molemmilla pyritään vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä. Tässä yhteydessä tarvitaan politiikkoja, joilla lisätään ja nopeutetaan uusien teknologioiden käyttöönottoa. Näillä uusilla teknologioilla tullaan saavuttamaan energiansäästöjä liikenteessä, teollisuudessa, kotitalouksissa ja rakennuksissa. Viime kädessä ne ovat kustannustehokas keino, jolla jäsenvaltiot voivat täyttää kansalliset tavoitteensa EU:n päästökauppajärjestelmän ja taakanjakopäätöksen puitteissa direktiivin 7 artiklan mukaisesti (tosiasiallinen energiansäästö, käytännön energiatehokkuustoimenpiteet).

2.9 Nykyiseen energiatehokkuuslainsäädäntöön viitaten Euroopan parlamentti on todennut, että **energiatehokkuusdirektiiviä ei ole pantu kaikilta osin täytäntöön, mutta se luo silti kehityksen energiasäästöjen saavuttamiseksi; kilpailevat säädökset jarruttavat ekologista edistymistä, lisäävät byrokratiaa ja energiakustannuksia; energialainsäädännöstä on tehtävä johdonmukaisempaa; parempi energiatehokkuus tuo enemmän työpaikkoja ja kasvua.**

2.10 Tätä taustaa vasten ETSK uskoo, että uudessa energiatehokkuutta koskevassa lainsäädäntöehdotuksessa otetaan huomioon Euroopan parlamentin nykyinen kanta ja sen ehdottamat toimenpiteet.

3. Erityistä

3.1 Oikeusperusta, toissijaisuusperiaate ja suhteellisuusperiaate

3.1.1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT-sopimus) 194 artiklan 2 kohta on direktiivin 2012/27/EU tukemana energiatoimenpiteiden oikeusperusta. Siksi direktiivi voimassa olevan direktiivin muuttamisesta on asianmukainen väline.

3.1.2 ETSK katsoo, että tähän mennessä energiatehokkuustavoitteita ei ole saavutettu, osittain jäsenvaltioiden omaehtoisen toiminnan vuoksi. Tarvitaan EU-tasolla koordinoituja toimia jäsenvaltiotason toimenpiteiden tukemiseksi. Energiaongelmat johtavat poliittisiin ongelmiin, talousongelmiin (sisämarkkinat, kehitys, investoinnit, sääntely), sosiaalisiin

ongelmiin (energiankulutus, tariffikysymykset, köyhyys, työpaikat) ja energiaturvallisuuden vaarantumiseen. Ilmastonmuutokseen liittyviä ongelmia ei saa unohtaa.

3.1.3 ETSK pitää erityisen tärkeänä kunnioittaa toissijaisuusperiaatetta ja pitää yllä energiapolitiikan ja energialähteiden yhdistelmien joustavuutta, jotta vuoteen 2030 mennessä voidaan saavuttaa säästöt, joihin **jäsenvaltiot ovat vapaaehtoisesti sitoutuneet**.

3.2 Täytäntöönpano, seuranta, arviointi ja raportointi

3.2.1 Komissio arvioi eritasoisia primäärienergian vähennyksiä vuoden 2007 perustasoon verrattuna, ja analysoi, tulisiko tavoitteen asettamisessa nojautua primääri- ja loppuenergian kulutuksen arviointiin ensi kädessä energiansäästön ja vasta seuraavaksi energiatehokkuuden pohjalta. Kuulemisen tulokset osoittivat, että valtaosa sidosryhmistä kannatti 30 prosentin tavoitetta vuoteen 2030 nähden.

3.2.2 Analyysistä ilmenivät seuraavat parhaiksi arvioidut vaihtoehdot:

- Energiansäästövelvoitteita koskevan 7 artiklan osalta valittiin vaihtoehto 3 (jatketaan artiklan soveltamista vuoteen 2030 asti ja yksinkertaistetaan ja ajanmukaistetaan sitä).
- Energiankulutuksen mittaamista ja laskutusta koskevien 9–11 artiklan osalta valittiin vaihtoehto 2 (selkeytetään ja ajanmukaistetaan säännöksiä, mukaan luettuna tiettyjen säännösten konsolidointi, jotta lisätään johdonmukaisuutta energian sisämarkkinoita koskevaan lainsäädäntöön nähden).

3.2.3 Yksi keskeinen päätelmä koskee sosiaalisia vaikutuksia: jokaista energiatehokkuuteen käytettyä 1,2 miljoonaa euroa kohti tuetaan suoraan noin 23:a työpaikkaa.

3.2.4 Energiatehokkuustoimenpiteiden mukanaan tuomalla polttoainelaskujen supistumisella on myönteisiä vaikutuksia energiaköyhyydestä kärsiville, ja se voi auttaa ratkaisemaan tiettyjä sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyviä ongelmia.

3.2.5 ETSK katsoo, että ehdotus direktiivin muuttamiseksi hyödyttää pk-yrityksiä erityistoimenpiteiden ja tukiohjelmien (tukijärjestelmät energiakatselmuksista aiheutuvien kustannusten kattamiseksi) sekä energiakatselmusten toteuttamiseen kannustamisen myötä. Rakennusten peruskorjaaminen tarjoaa pienille rakennusyrityksille liiketoimintamahdollisuuksia samoin kuin 7 artiklan soveltamisen jatkaminen vuoteen 2030. Energiatoimittajien kanssa tehtävät energiatehokkuussovimukset ovat lisäkannuste energiapalveluyrityksille, jotka ovat usein pk-yrityksiä.

3.2.6 Samalla ETSK katsoo, että energiankulutuksen mittaamista ja laskutusta koskevat toimenpiteet johtavat niiden selkeyttämiseen ja päivittämiseen lämmön kulutuksen (lämmitys, ilmastointi) etämittauksiin tarkoitettujen laitteiden teknologisen kehittymisen myötä. Kansallisten energiapolitiikkojen mukaisesti energiankulutusta koskevat tiedot tulevat myös olemaan paikkansapitäviä, yksilöllisiä ja tiheään saatavilla.

3.2.7 Mitä tulee jäsenvaltioiden viranomaisiin kohdistuviin budjetti- tai hallinnollisiin vaikutuksiin, niin vaikka ehdotuksella pidennetään täytäntöönpanokautta, tämä ei aiheuta lisäkustannuksia, koska soveltuvat toimenpiteet ja rakenteet ovat jo käytössä. Energiatehokkuusvelvoitejärjestelmiin liittyvät kustannukset siirtyvät loppukäyttäjille. Loppukäyttäjien etuna on energialaskujen supistuminen energian kulutuksen vähentyessä. Ehdotuksella ei ole vaikutuksia EU:n talousarvioon.

3.2.8 Uusi energiapolitiikan hallintojärjestelmä tuo joustavan ja avoimen analysointi-, suunnittelu-, raportointi- ja seurantajärjestelmän, joka on yhdenmukainen kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien kanssa. Energiatehokkuustavoitteiden saavuttamista koskevien kansallisten suunnitelmien täytäntöönpanoa ja EU:n yleistavoitteen saavuttamista tullaan seuramaan. Tämä tapahtuu mittaamalla onnistumista parhaaksi arvioituu vaihtoehtoon nähden seuraavilla indikaattoreilla: direktiivin moitteeton saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpano; lisääntynyt edistys energiatehokkuustavoitteiden saavuttamisessa; kuluttajien tiedonsaannin parantaminen; keventynyt hallinnollinen rasite ja parempi raportointi saavutetuista säästöistä.

3.3 Ehdotetun direktiivimuutoksen yksittäisiä säännöksiä koskevat huomiot

3.3.1 Ohjeellinen 27 prosentin tavoite on korvattu EU:n sitovalla 30 prosentin tavoitteella. Kunkin jäsenvaltion on asetettava vuoteen 2020 kansallinen energiatehokkuustavoite, joka perustuu loppu- ja primäärienergian kulutukseen. Komissio arvioi edistymistä ja analysoi kaikki ilmoitetut tavoitteet päätelläkseen, onko EU:n tavoite saavutettu. Komissio voi ehdottaa lisätoimenpiteitä, jos EU ei ole aikataulussa tavoitteet saavuttaakseen. Arviointiprosessi kuvataan yksityiskohtaisesti energiaunionin hallintaa koskevassa lainsäädäntöehdotuksessa.

3.3.2 Jäsenvaltioiden on laadittava pitkän aikavälin strategia investointien saamiseksi käyttöön rakennuskantansa peruskorjausta varten. Ehdotetulla direktiivillä tämä kohta siirretään energiatehokkuusdirektiivistä rakennusten energiatehokkuudesta annettuun direktiiviin. ETSK pitää rakennusten energiatehokkuudesta annettua direktiiviä erittäin tärkeänä välineenä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, sillä rakennukset ovat suurin energiankuluttajasektori Euroopassa (yli 40 prosenttia loppuenergiasta).

3.3.3 ETSK määrittelee yhteistuotannon sähkön ja lämpöenergian (kuuman veden, höyryn tai jäähdytysaineen muodossa) samanaikaiseksi tuotannoksi samassa laitoksessa (höyryturbiinikäyttöinen generaattori, polttomoottorikäyttöinen generaattori jne.) Tuotantokyvyltään korkeatasoinen yhteistuotanto edellyttää, että tuotannossa saavutetaan vähintään 10 prosentin primäärienergian säästö verrattuna sähkön ja lämpöenergian erillisen tuotannon viitearvoihin. Toisin kuin perinteisissä, kondensointiin perustuissa sähkövoimaloissa, joissa vain 33 prosenttia primäärienergiasta muunnetaan sähköksi, tuotantokyvyltään korkeatasoisissa yhteistuotantolaitoksissa yhdistetään kaksi prosessia (sähkön ja lämpöenergian yhtäaikainen tuotanto) ja hyödynnetään näin jopa 90 prosenttia primäärienergiasta.

3.3.4 Yhteistuotannolla on merkittäviä etuja: energiatehokkuus, joustavuus polttoaineen valinnan suhteen, helppo käyttö ja huolto, turvallisuus, käyttäjäystävällisyys, alhaiset kustannukset koko käyttöiän pituudelta laskettuina, pienemmät pääomavaatimukset sekä joustavuus järjestelmän suunnittelussa.

3.3.5 Asianmukaisista (vähähiilistä) lähteistä tuotetun energian ja energiankulutuksen optimoinnin lisäksi sähkön varastointi voisi olla yksi ratkaisu yrityksille, jotka joko tuottavat uusiutuvaa energiaa ja haluavat optimoida kulutuksensa tarpeittensa perusteella, tai jotka haluavat pienentää kustannuksiaan leikkaamalla sähkönkulutusta niinä aikoina, jolloin kysyntä on suurinta, ja käyttää muilta vuorokaudenajoilta peräisin olevaa halvempaa sähköä.

3.3.6 ETSK tukee komission tapaa tarkastella 7 artiklaa, jota on muutettu energiansäästövelvoitteen ulottamiseksi vuoteen 2030 säilyttämällä vuosittaisena osuutena 1,5 prosenttia. Edistymistä kohti toimenpiteiden täytäntöönpanoa arvioidaan vuonna 2027 ja sen jälkeen kymmenen vuoden välein, kunnes EU:n vuoteen 2050 ulottuvien pitkän aikavälin energia- ja ilmastotavoitteiden arvioidaan tulleen saavutetuiksi.

3.3.7 ETSK pitää tervetulleena mittaamista ja laskutusta koskevien artiklojen muutoksia, sillä niillä selkeytetään keskuslämmitysjärjestelmästä tarjottavaan lämmitykseen, jäähdytykseen ja lämpimään käyttöveteen liittyviä kysymyksiä. EU:n lainsäädännöllä ei kuitenkaan saa pakottaa asentamaan käyttäjäkohtaisia mittareita maissa, missä lain mukaan vuokranantajan on maksettava vuokralaisen energiakustannukset (bruttovuokra, josta päätetään vuokralais- ja vuokranantajajärjestöjen käymien valtion valvomien vuokraneuvotteluiden puitteissa). Kaasunkulutuksen mittaamiseksi on loppukäyttäjää varten asennettava käyttäjäkohtainen mittari, josta kulutus on selkeästi nähtävissä.

3.3.8 Kaasunkulutuksen tiedot pohjautuvat todelliseen kulutukseen ja mittarissa olevaan järjestelmään, joka mahdollistaa omatoimiset tarkastukset. Vaatimuksena tulee olemaan, että kulutusta ja laskuja koskevat tiedot asetetaan energiapalvelujen tarjoajien saataville. (Sähköisessä muodossa olevien) laskujen on oltava kuluttajan kannalta selkeitä ja ymmärrettävissä. Ehdotetut parannukset huomioon ottaen ETSK toivoo, että **jäsenvaltiot tiivistävät pyrkimyksiään löytää sosiaalisesti ja taloudellisesti asianmukaisia ratkaisuja mittauskustannuksiin (kuka maksaa mittarin?)**. Tämä on ratkaisevan tärkeää, jos halutaan taata oikeudenmukainen, asiallinen toimintatapa tasapuolisen toimintaympäristön määrittelemiseksi energian saatavuuden suhteen.

3.3.9 Energiateollisuus on jo jonkin aikaa toivonut, että toteutetaan primäärienergiakertoimen tarkistus, joka perustuu loppuenergian kulutuksen kilowattitunteina mitattuun sähkönsäästöön jäsenvaltioissa. Menettelytapa ja uusi kerroin ovat huomattava parannus. ETSK kannattaa oletuskerrointa 2,0 sekä jäsenvaltioille annettua mahdollisuutta soveltaa erilaista kerrointa, jos ne pystyvät perustelevaan sen. Energiateollisuus on huolestunut epäsuotuisasta laskentamenetelmästä, jota sovelletaan ydinvoimaan, jolle pidetään asianmukaisena kerrointa 1 (100 prosentin muuntotehokkuus, vastaavasti kuin muiden hiilivapaiden energialähteiden kohdalla).

Bryssel 26. huhtikuuta 2017.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rakennusten energiatehokkuudesta annetun direktiivin 2010/31/EU muuttamisesta”

(COM(2016) 765 final – 2016/0381 (COD))

(2017/C 246/08)

Esittelijä: **Baiba MILTOVIČA**Toinen esittelijä: **Isabel CAÑO AGUILAR**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 12.12.2016 Euroopan unionin neuvosto, 21.12.2016
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 194 artiklan 2 kohta
Vastaava erityisjaosto	”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta”
Hyväksyminen erityisjaostossa	11.4.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	26.4.2017
Täysistunnon numero	525
Äänestystulos	157/0/1
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Ehdotetulla direktiivillä tarkennetaan ja laajennetaan aiempia lainsäädäntötoimia rakennusten energiatehokkuuden lisäämiseksi. Direktiivin toimivuutta tullaan arvioimaan sen perusteella, mikä rooli sillä on energiaunionin keskeisten tavoitteiden edistämässä, mutta koska siinä keskitytään rakennettuun ympäristöön, on pidettävä oleellisena myös sen panosta sosiaalisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen (erityisesti energiaköyhyyden vähentäminen, asumisen kohtuuhintaisuuden säilyttäminen ja mahdollisuudet vähentää energiakustannuksia).

1.2 ETSK pitää ensiarvoisen tärkeänä, että direktiiviin sisällytetään yksityiskohtaisempia ehdotuksia energiaköyhyyden haasteen ratkaisemiseksi. Tähän tulisi kuulua entistä selkeämpiä ohjeita kansallisten energiaköyhyysmääritelmien vaaditusta sisällöstä, viitemääritelmä, jonka avulla voidaan arvioida kansallisten suunnitelmien lähestymistapojen kattavuutta, sekä neuvonta ja toimenpiteiden koordinointi riippumattoman ja kuluttajasuuntautuneen keskitetyn yhteyspisteen tai viraston kautta.

1.3 ETSK katsoo, että jäsenvaltioiden on omilla kansallisilla suunnitelmillaan tähdättävä (ehdotukseen liitetystä Euroopan komission vaikutustenarvioinnissa esitellyssä) toimintavaihtoehdossa III esitettyihin korkeampiin tavoitteisiin pysyen kuitenkin vaihtoehdon II lainsäädännöllisessä kehyksessä, joka muodostaa direktiivissä esitettyjen tarkistusten perustan. Tämä on tarpeen sellaisen pitkän aikavälin suuntauksen luomiseksi, jolla pystytään täyttämään Pariisin sopimuksen ei-sitova tavoite.

1.4 Komitea suositaa, että direktiivillä tuetaan kansallisia peruskorjausstrategioita asettamalla velvoite ehdottaa erityisiä alakohtaisia tavoitteita ja esittämällä viitemenettely parannusten mittaamiseksi. Lisäksi tiukoissa suuntaviivoissa tulisi määritellä myös energiatehokkuuden vähimmäistasot julkisten ja kaupallisten rakennusten peruskorjauksille.

1.5 Direktiivin yhteydessä ei ole käytetty hyväksi tilaisuutta edistää vihreitä kiinnitysluottoja, uusiutuvaan energiaan perustuvia kaukolämpöjärjestelmiä, toimenpiteitä asuntojen ja kaupallisen energian varastointia varten, asentajien ja peruskorjaajien koulutusjärjestelmien parantamista tai muita teknisiä, rahoituksellisia ja verotuksellisia toimenpiteitä rakennusten energiatehokkuuden parantamisen tukemiseksi. Vaikka tällaisia toimenpiteitä tuetaan toisaalla, käsillä olevan direktiivin vaatimat lähestymistapa on oikeutettu vain, jos se kannustaa joustavuuteen ja kunnianhimoisiin toimiin. ETSK kehottaa komissiota seuraamaan tarkkaan direktiivin täytäntöönpanoa ja tehokkuutta ja olemaan tarvittaessa valmis soveltamaan ehdotettuun hallintoasetukseen sisältyvää päivitys- ja tarkistusmekanismia välittömästi.

1.6 Tarvitaan lisätoimia, joilla voidaan parantaa energiatehokkuustodistusten laskentamenetelmien vertailukelpoisuutta jäsenvaltioiden välillä, mikä puolestaan helpottaisi energiatehokkuustodistusten vertailua.

1.7 Tulisi ehdottaa lisäkeinoja, joilla voidaan kannustaa yksityisiä ja muita kuin kunnallisia sosiaalisten vuokra-asuntojen omistajia investoimaan vanhempien kiinteistöjen peruskirjaukseen.

1.8 Yleisluonteiseen ehdotukseen ”älykkäitä ratkaisuja koskevasta indikaattorista” on sisällytettävä rakennuksen käyttäjien kapasiteetti arvioida energiatehokkuutta mutta myös valvoa ja edistää omaa uusiutuvan energian tuotantoon ja kulutustaan sekä pienentää energialaskuja.

1.9 ETSK kehottaa erityisesti tunnustamaan paikallis- ja alueviranomaisten kyvyn edistää ja koordinoita energiatehokkuusohjelmia ja panee tässä yhteydessä merkille kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen kasvavan potentiaalin.

1.10 ETSK korostaa tarvetta kannustaa rakentamiseen ja peruskorjaamiseen. Kyse on alasta, jolla pk-yritykset tarjoavat 83 prosenttia kaikista työpaikoista (OECD: *Small Businesses, Job Creation and Growth*).

1.11 ETSK panee merkille, että ilman innovointia rakennusten energiatehokkuuden lisääminen on mahdotonta. EU on menettämässä johtoasemansa asiaan liittyvällä vähähiilisen energian teknologioiden alalla ja pitää nykyisin hallussaan alle 15:tä prosenttia alan työpaikoista. On panostettava koulutukseen, jotta voidaan luoda näiden pitkälle erikoistuneiden alojen vaatimaa osaamista.

1.12 Komitea pitää ”Älykäästä rahoitusta älykkäille rakennuksille” -aloitetta – ja sen tarjoamaa mahdollisuutta luoda kytköksiä Junckerin suunnitelman korkeisiin tavoitteisiin – myönteisenä askeleena.

2. Johdanto

2.1 Direktiivi on osa ”Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille” -pakettia, jolla pyritään vahvistamaan energiaunionia ja lisäämään tietoisuutta ja ymmärrystä siitä, että puhtaaseen energiaan siirtyminen on tulevaisuuden kasvuala. Rakennuksissa käytetyllä energialla on 40 prosentin osuus energian kokonaiskäytöstä EU:ssa. Rakennusten energiatehokkuudessa – sekä uusissa rakennuksissa että jälkiasennuksissa – tapahtuu jatkuvasti huomattavaa edistystä. Edistystä on tapahtunut osittain viidentoista viime vuoden aikana toteutettujen EU-tason lainsäädännöllisten toimien ansiosta, mutta edelleen on kuitenkin olemassa huomattavia mahdollisuuksia energiatehokkuuden parantamiselle ja muiden sosiaalisten hyötyjen tarjoamiselle.

2.2 Teknologisesta edistymisestä, olennaisesta tiedosta ja rahoitusvälineiden kautta tarjolla olevien julkisten varojen hyödyntämisestä huolimatta olemassa olevan rakennuskannan kunnostusaste ei ole noussut merkittävästi – 75 prosenttia EU:ssa sijaitsevista rakennuksista on edelleen energiankulutukseltaan tehottomia.

2.3 Maailmanlaajuiset ilmastovaikutukset ja pyrkimykset lujittaa EU:n energiapolitiikkaa ovat lisänneet asian kiireellisyyttä, mutta eräät perustavat ja monitahoiset kysymykset ovat edelleen ratkaisematta ja lisäedistystä olisi voinut odottaa. Ilman tällaisia toimia vuosien 2030 ja 2050 ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttaminen on hyvin vaikeaa. Rakennusten energiankulutusta on mahdollista vähentää 5–6 prosenttia ja hiilidioksidipäästöjä noin 5 prosenttia. Kun kuitenkin vain 0,4–1,2 prosenttia rakennuskannasta peruskorjataan/kunnostetaan vuosittain, on selvä, että prosesseja on vauhditettava.

2.4 Käsillä olevalla direktiivillä muutetaan aikaisempaa, samasta aiheesta vuonna 2010 annettua direktiiviä, joka on puolestaan vuonna 2002 annetun direktiivin uudelleen laadittu toisinto. Vuonna 2010 tehdyllä uudelleenlaadinnalla vuoden 2002 tekstiä muutettiin merkittävästi. Tarkemmin sanottuna siinä tunnustettiin energiatehokkuuden roolin kasvava merkitys rakennetussa ympäristössä ja poliittisten tavoitteiden saavuttamisessa, otettiin huomioon teknisen osaamisen edistyminen, tehtiin mukautuksia kahdeksan vuoden käytännön kokemusten perusteella ja korostettiin, että on ratkaisevan tärkeää, että jäsenvaltiot vakinaistavat ja parantavat toimintatapojaan.

2.5 Nyt ehdotetussa tarkistuksessa – vaikka se onkin huomattavasti lyhyempi aikaisempaan direktiiviin verrattuna – käytetään samaa lähestymistapaa. Siinä säädetään pitkän aikavälin rakennusten peruskorjausstrategioiden integroimisesta ja älykkään teknologian käytöstä rakennuksissa sekä yhdenmukaistetaan voimassa olevia sääntöjä. Se pohjautuu vuoden 2010 direktiivin perusteelliseen arviointiin sekä mahdollisten tulevien toimintasuuntien yksityiskohtaiseen vaikutustenarviointiin. Vaikutuksiltaan mittavin toimintavaihtoehto III hylättiin – ensisijaisesti lyhyen aikavälin kustannusten, toissijaisuusvaikutusten ja poliittisen realismin vuoksi – toimintavaihtoehdon II hyväksi, jolla on alhaisempi saavutuspotentiaali.

2.6 Kaikki sidosryhmät toivovat kuitenkin kunnianhimoisia parannuksia. Ala työllistää suoraan 18 miljoonaa ihmistä, ja sen osuus EU:n BKT:stä on noin 9 prosenttia. Haasteena on tasapainottaa kohtuuhintaisuus ja asuin- ja kaupallisten kiinteistöjen markkinoiden vaatimukset sosiaalisten ja ilmastotavoitteiden kanssa.

3. Komission ehdotuksen pääkohdat

3.1 Direktiivi koostuu direktiiviin 2010/31/EU tehtävistä muutoksista, joilla vahvistetaan nykyisiä säännöksiä ja yksinkertaistetaan tiettyjä seikkoja. Keskeiset kohdat ovat seuraavat:

- ”Rakennusten teknisten järjestelmien” määritelmää laajennetaan niin, että se kattaa älykkäiden rakennusten teknologianäkökohdat ja sähköisen liikkuvuuden.
- Pitkän aikavälin peruskorjausstrategioita koskevat säännökset siirretään vuonna 2012 annetusta energiatehokkuusdirektiivistä käsillä olevaan direktiiviin.
- Jäsenvaltioiden on esitettävä suunnitelma, johon sisältyy selkeät välitavoitteet ja toimenpiteet, jotta ne saavuttavat vuoteen 2050 ulottuvan vähähiilistä kansallista rakennuskantaa koskevan pitkän aikavälin tavoitteen ja vuodeksi 2030 asetetut erityiset välitavoitteet. Näin edistetään myös energiaköyhyyden lieventämistä.
- Investointeihin kannustetaan siten, että jäsenvaltioiden on koottava hankkeita yhteen ja vähennettävä niihin liittyviä riskejä sekä luotava julkisella rahoituksella vipuvaikutus yksityissektorin rahoituksen edistämiseksi. Lisäksi jäsenvaltioiden on puututtava niihin ongelmiin, joita markkinat eivät ratkaise.
- Jäsenvaltiot voivat asettaa vaatimuksia sen varmistamiseksi, että muut kuin asuinrakennukset varustetaan automaatio- ja valvontajärjestelmillä.
- Jäsenvaltiot voivat myös asettaa vaatimuksia sen varmistamiseksi, että asuinrakennukset, joissa on keskitetty tekninen järjestelmä, varustetaan jatkuvalla sähköisellä seurannalla ja tehokkailla valvontatoiminnoilla, joilla varmistetaan energian optimaalinen tuottaminen, jakelu ja käyttö.
- Jäsenvaltioiden on säädettävä tarvittavista toimenpiteistä säännöllisten tarkastusten tekemiseksi ilmastointijärjestelmien kaikille sellaisille osille, joihin voidaan päästä käsiksi, muissa kuin asuinrakennuksissa ja asuinrakennuksissa, joissa on keskitetty tekninen järjestelmä.
- Jäsenvaltioiden on annettava rakennusten omistajille tai vuokralaisille tietoja energiatehokkuustodistuksista, niiden tarkoituksesta ja tavoitteista sekä kustannustehokkaista tavoista rakennuksen energiatehokkuuden parantamiseksi.
- Direktiivissä säädetään, että sähköajoneuvojen latauspisteiden asennus (tai esikaapelointi) on pakollista useimpien uusien rakennusten kohdalla ja myös joidenkin jo olemassa olevien rakennusten peruskorjauksen yhteydessä.

- Muutokset rakennusten teknisissä järjestelmissä kirjataan, arvioidaan ja asetetaan saataville.
- Komissio ehdottaa ”älykkäitä ratkaisuja koskevan indikaattorin” kehittämistä, jolla täydennetään olemassa olevia rakennusten tehokkuutta koskevia tietoja.
- Direktiivissä yhdistetään rakennusten peruskorjauksiin saatavilla olevat taloudelliset toimenpiteet saavutettavaan energiatehokkuustasoon.

4. Yleistä ja erityistä

4.1 ETSK pitää tervetulleena rakennusten energiatehokkuuteen kiinnitettyä jatkuvaa huomiota mutta on erityisen huolestunut siitä, että ehdotuksessa ei käsitellä riittävästi energiaköyhyyttä, jonka komitea on nostanut esiin aikaisemmissa lausunnoissaan ⁽¹⁾ ja joka tunnustetaan laajalti suureksi sosiaalisesti huolenaiheeksi.

4.2 Tarvitaan laajempaa ja kunnianhimoisempaa lähestymistapaa. EU:n jo asettamat päästöjen vähentämisen ja energiatehokkuustavoitteet ja lokakuussa 2016 tehdyn kunnianhimoisen Pariisin sopimuksen voimaantulo vaativat tiukempia toimia, erityisesti koska aiempien ehdotusten riittämätön täytäntöönpano osoittaa, että rakennukset ovat edelleen haastava ala.

4.3 Komitea suhtautuu joiltain osin varautuneesti (vaikutustenarvioinnissa kuvaillun) toimintavaihtoehdon II valitsemiseen perustaksi tämän lainsäädännön muuttamista koskevan ehdotuksen toteuttamiselle. Vaikka toimintavaihtoehto III sisältää pakollisia toimia, jotka ylittävät merkittävästi kustannusoptimaalisuuden – mitä ETSK ei voi kannattaa – on selvää, että vaihtoehdon III huomattavan kunnianhimoisempi tavoitteenasettelu (sen vaikutukset ilmasto-, tehokkuus- ja sosiaalisten tavoitteiden kannalta ovat 2–3 kertaa suuremmat) on todennäköisesti tarpeen, jotta voidaan luoda pitkän aikavälin suuntaus, jolla pystytään täyttämään Pariisin sopimuksen ei-sitova tavoite. Näin ollen jäsenvaltioiden on omilla kansallisilla suunnitelmillaan tähdättävä (ehdotukseen liitettyssä Euroopan komission vaikutustenarvioinnissa esitellyssä) toimintavaihtoehdossa III esitettyihin korkeampiin tavoitteisiin pysyen kuitenkin vaihtoehdon II lainsäädännöllisessä kehityksessä.

4.4 Hiljattain tehty analyysi rakennusten peruskorjausta koskevista jäsenvaltioiden strategioista on yleisesti myönteinen (Yhteinen tutkimuskeskus, 2016: *Synthesis Report on the assessment of Member States' building renovation strategies*). Ala kuuluu energiatehokkuusdirektiivin soveltamisalaan, mutta tällä hetkellä ei ole olemassa ”peruskorjaamisen” yhteistä määrittelyä. Olisi erittäin hyödyllistä, jos rakennusten energiatehokkuutta koskevaan direktiiviin sisällytettäisiin velvoite erityisten alakohtaisten tavoitteiden esittämiseksi sekä parannusten mittaamisen viitemenetelmä, johon kuuluu raja-arvo, jonka ylittäminen oikeuttaa tukeen ”peruskorjaamista” varten. Kyseisiin tavoitteisiin tulisi liittää tiukat suuntaviivat energiatehokkuuden vähimmäistasojen saavuttamiselle julkisten ja kaupallisten rakennusten peruskorjauksessa.

4.5 Direktiivillä laajennetaan kansallista energiatehokkuustodistusten tietokantaa koskevia vaatimuksia. EU-tason julkinen tietokanta, joka sisältää anonymisoidussa muodossa tietoja kansallisista peruskorjausstrategioista, olisi hyödyllinen, ja se voitaisiin kytkeä energiaunionin hallinnosta annetussa asetuksessa ehdotettuun sähköiseen raportointialustaan. Tähän liittyen direktiivissä tulisi esittää erityisiä ohjeita laskentamenetelmien vertailua varten, mikä puolestaan parantaisi energiatehokkuustodistusten vertailukelpoisuutta.

4.6 Vaikka ei ole olemassa perusteita sille, että kansalliset suunnitelmat eivät kata tätä alaa, direktiivissä ei esitetä ehdotuksia lisäkeinoista, joilla yksityisiä sekä ei-kunnallisia sosiaalistasojen vuokranantajia kannustettaisiin investoimaan vanhempien kiinteistöjen peruskorjaamiseen. Siellä, missä vuokralaiset maksavat energialaskunsa suoraan, vuokranantajat eivät useinkaan näe kaupallista hyötyä rakennusten tehokkuuden parantamisessa. Joissakin maissa vuokra-asuntoala muodostaa merkittävän osan asuntokannasta. Rakennusten energiatehokkuudella on suuri vaikutus asuntojen kohtuuhintaisuuteen ja energiaköyhyyteen. Näin ollen peruskorjauksia tukevien rahoitusvälineiden saatavuus on oleellista. Useimmissa tapauksissa kunnilla, vuokranantajien yhdistyksillä ja omistajilla on oikeus saada lainaa kerrostalojen tehokkuusparannuksia varten. Tästä huolimatta rajoittavat rahoitus- ja sopimusehdot sekä lainansaanti-ongelmat aiheuttavat monille esteitä.

⁽¹⁾ EUVL C 341, 21.11.2013, s. 21, EUVL C 424, 26.11.2014, s. 64, EUVL C 82, 3.3.2016, s. 22, EUVL C 34, 2.2.2017, s. 78.

4.7 Vihreiden kiinnitysluottojen edistäminen on toimenpide, jota direktiivillä tulisi tukea. On myös tärkeää helpottaa pienimuotoisten, parhaita käytänteitä soveltavien peruskorjaus- ja tehokkuusohjelmien ryhmittämistä laajemmiksi kokonaisuuksiksi, mikä mahdollistaa rahoituspakettien käytön.

4.8 Vuonna 2016 julkaistussa lämmitystä ja jäähdytystä koskevassa strategiassa (COM(2016) 51 final) kiinnitettiin erityistä huomiota etuihin, joita voidaan saada kaukolämmitysjärjestelmien peruskorjaamisesta ja korvaamisesta uusiutuvan energian hyödyntämisen yhteydessä. Kaukolämpöä ja kaupunginlaajuisia ratkaisuja pidetään yleensä rakennusjärjestelmän infrastruktuuriosana, ja niihin tulisi siksi nimenomaisesti kannustaa direktiivissä esitettävällä selkeällä kannanotolla, jotta asia otettaisiin kaupunkisuunnittelussa huomioon.

4.9 On muistettava, että ilmasto- ja energiatavoitteet ovat kytköksissä vähähiilisen energian teknologioihin ja ekologisesti entistä kestävämpiin rakennuksiin, joiden on täytettävä energiatehokkuustavoitteet. Nämä taas tukeutuvat yhä enemmän kehitystä vauhdittaviin keskeisiin teknologioihin kehittyneiden materiaalien alalla (muut kuin rautametallit, teräs, lasi, muovi jne.), ja ilman innovointia rakennusten energiatehokkuutta on tulevaisuudessa mahdoton parantaa. Noin 5 prosenttia nykyisin tuotetuista kehittyneistä materiaaleista käytetään vähähiilisen energian teknologioissa ja ekologisesti kestävämmissä rakennuksissa, ja kyseiset markkinat kehittyvät nopeasti.

4.10 EU on kuitenkin menettämässä johtoasemansa vähähiilisen energian teknologioiden alalla ja pitää nykyisin hallussaan alle 15:tä prosenttia alan työpaikoista (noin 1,1 miljoonaa suoraa ja välillistä työpaikkaa). Myös näitä teknologioita varten tarvittavien kehittyneiden materiaalien alalla EU joutuu kohtaamaan kasvavaa maailmanlaajuisia kilpailua, ja ilman asianmukaisia teknologian työntöpolitiikkoja ja markkinoiden vetopolitiikkoja innovointi ja tuotanto siirtyy jatkossakin EU:n ulkopuolelle. Ei tule myöskään unohtaa koulutusta, jota tarvitaan näiden pitkälle erikoistuneiden alojen vaatiman uuden osaamisen hankkimiseksi.

4.11 ETSK kannattaa sähköisen liikkuvuuden kehittämistä laajempaa vähähiiliseen talouteen siirtymistä ajatellen mutta kyseenalaistaa tarpeen näin pitkälle vietyyn yksityiskohtaisuuteen ja on huolissaan tällaisten toimenpiteiden vaikutuksista asumisen ja liiketoiminnan kohtuuhintaisuuteen sekä julkisten viranomaisten vapauteen valita keinot sähköisen liikkuvuuden saavuttamiseksi. Perusteluosassa olevasta maininnasta huolimatta direktiivissä ei käsitellä riittävästi toista tärkeää ja täydentävää alaa, energian varastointia, vaikka se tuleekin todennäköisesti olemaan nopeasti kehittyvä ja kohtuuhintainen teknologia.

4.12 Myös hajautetussa uusiutuvan energian tuotannossa ilmenevä kasvu luo mahdollisuuksia sisällyttää kokonaisuuteen kaasuverkkoon liittämättömien rakennusten tehokkuustoimenpiteitä ja siirtymisen uusiutuvien energialähteiden käyttöön lämmityksessä ja jäähdytyksessä. Tätä tulisi edistää erikseen.

4.13 Älykkäitä (julkisia, kaupallisia ja asutokäyttöön tarkoitettuja) rakennuksia koskevan sitoumuksen parantamiseen liittyvät muutokset ovat suhteellisen vaatimattomia, ja niitä tulisi tarkentaa ja laajentaa.

4.14 Ehdotus ”älykkäitä ratkaisuja koskevasta indikaattorista”, jota käytetään mittaamaan rakennusten kykyä hyödyntää tietotekniikka- ja sähköjärjestelmiä toiminnan optimoimiseksi ja sähköverkossa toimimiseksi, vaatii vielä laajentamista, mutta periaate on tervetullut. Tavoitteena tulisi olla sellaisen avoimen, merkityksellisen indikaattorin kehittäminen, joka lisää energiatehokkuustodistusten arvoa muttei kuitenkaan aseta tarpeettomia tiedonkeruu- tai analysointirasitteita. Tällaisen indikaattorin on osoitettava rakennuksen käyttäjien kapasiteetti arvioida energiatehokkuutta mutta myös valvoa ja edistää omaa uusiutuvan energian tuotantoaan ja kulutustaan sekä pienentää energialaskuja.

4.15 Energiaköyhyys tunnustetaan ongelmaksi, johon tulisi tarttua määrittelemällä välitavoitteita, jotka osoittavat edistymisen rakennuskannan vähähiiliseksi saamisessa. Direktiivi ei kuitenkaan sisällä poliittista tukikehystä kustannustehokkaan lähestymistavan kehittämiseksi itse energiaköyhyyteen, jonka yhtenä aiheuttajana ovat energiatehokkuudeltaan heikot asuinrakennukset. ETSK uskoo, että asia voisi kuulua direktiivin soveltamisalaan, ja esittää, että vuoden 2012 direktiivin asianomaisiin artikloihin tehdään ehdotetut asiaa koskevat lisämuutokset. Näin tuettaisiin ehdotetussa energiaunionin hallintoa koskevassa asetuksessa jäsenvaltioille asetettuja vaatimuksia arvioida ja määritellä toimintalinjoja, toimenpiteitä ja toimia energiaköyhyyteen puuttumiseksi.

4.16 ETSK suosittaakin, että direktiivissä esitetään kriteerejä, jotka voitaisiin sisällyttää energiaköyhyyttä koskevaan viitemääritelmään, ja ehdottaa myös omaa viitemääritelmäänsä. Tämä ei velvoittaisi jäsenvaltioita hyväksymään määritelmää sisäisiin tarkoituksiin mutta loisi kriteerin kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien raportointia varten. Tällainen määritelmä on antanut joillekin maille mahdollisuuden arvioida edistymistä – tai sen puuttumista – energiaköyhyyden torjumisessa, mutta ongelman monitahoisuus saattaa vaatia erityisten kansallisten tekijöiden priorisointia.

4.17 Näin ollen ETSK kehottaa jäsenvaltioita hyväksymään täysin koordinoitun lähestymistavan energiaköyhyyteen, mukaan lukien käsityksen siitä roolista ja vaikuttavuudesta, joka ei ole pelkästään energiatehokkailla rakennuksilla vaan myös rahoitustoimilla (myös sosiaaliperusteisilla tariffeilla ja köyhyyden vähentämiseen tähtäävillä toimilla), energian-toimittajan ja -tariffin valintaa koskevalla kuluttajavalituksella ja yksinkertaisia energiansäästötoimia koskevilla tiedoilla. Tehokkuuden ja vaikuttavuuden maksimoimiseksi on tärkeää, että riippumattoman ja kuluttajasuuntautuneen keskitetyn yhteispisteen tai viraston kautta sekä tarjotaan neuvontaa että koordinoidaan toimenpiteitä.

4.18 Useissa riippumattomissa tutkimuksissa ja komission kertomuksissa on todettu erot nopeudessa ja tehokkuudessa, jolla jäsenvaltiot panevat täytäntöön rakennusten energiatehokkuudesta annetun direktiivin vaatimuksia. Seuraavassa on muutamia esimerkkejä:

- Saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä ja tulkinnessa esiintyviä ongelmia, joihin komissio puuttuu edelleen valvontamekanismien avulla. Useat jäsenvaltiot eivät tunnusta riittävästi rakennusten energiatehokkuuden keskeistä merkitystä energia- ja ilmastotavoitteiden kannalta eivätkä ole sitoutuneet asianmukaisesti kansallisiin peruskorjausstrategioihin. ETSK kannustaa komission energia-asioiden pääosastoa jatkamaan tarkkaavaista täytäntöönpanon valvontaa ja toimimaan edelleen nopeasti rikkomusmenettelyjen käynnistämiseksi.
- Energiatehokkuustodistusten laatu ja vertailukelpoisuus eivät ole riittäviä. Olisi hyödyllistä laatia yhdenmukaiset yksityiskohtaiset EU-tason pätevyysvaatimukset asiantuntijoille ja sertifioiduille ja ottaa käyttöön energiatehokkuustodistusten laatutarkastukset. Olisi myös toivottavaa, että energiatehokkuustodistuksia kehitettäisiin edelleen siten, että ne tarjoaisivat enemmän teknisiä tietoja ja suosituksia kunnostusta varten.
- ETSK panee merkille, että direktiivissä esitetty menetelmä, jonka mukaan taloudelliset kannusteet kytketään energiatehokkuustodistuksiin, mahdollistaa vain jälkikäteen tapahtuvan taloudellisten kannusteiden maksun, kun perustana käytetään ennen peruskorjausta ja sen jälkeen annettujen energiatehokkuustodistusten vertailua. Tämä on epätarkoituksenmukaista energiatehokkuuden kannalta, sillä tuista riippuvaiset peruskorjaukset eivät toteudu, ellei rakennuksen omistajalla ole varmuutta tuen saamisesta ennen peruskorjauksen aloittamista.
- Euroopan rakenne- ja investointirahastojen ja erityisesti koheesiorahastojen käyttö on puutteellista. Euroopan aluekehitysrahastosta osoitetaan vähimmäisosuus rahoituksesta kaikkien alojen siirtymiseen kohti vähähiilistä taloutta, mutta kyseisten rahastojen hyödyntäminen rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen vaihtelee suuresti jäsenvaltioiden välillä. Selkeitä tulkintavia ohjeita on tarjolla, mutta tällaisen rahoituksen käyttöön kannustamista on lisättävä.
- On tuettava asianmukaista teknistä koulutusta rakennusten peruskorjaamisen alalla, erityisesti pk-yritysten parissa, jotka muodostavat yli 90 prosenttia eurooppalaisista rakennusalan yrityksistä.

4.19 Komitea panee merkille, että ohjelmakaudella 2014–2020 Euroopan rakenne- ja investointirahastoilla ja erityisesti koheesipolitiikan rahastoilla odotetaan olevan keskeinen rooli rakennusten peruskorjauksen ja uusien rakennusten rakentamisen yhteydessä. Nykyisin on olemassa lukuisia esteitä, joista tärkeimmät ovat rahoituksen rajallinen saanti, korkeat ennakkokustannukset, sijoitusten takaisinmaksun suhteellisen pitkä kesto, kestävään energiaan tehtäviin investointeihin liittyvä korkeammaksi koettu luottoriski ja kiinteistöjen omistajien kilpailevat prioriteetit (Euroopan komissio: *Technical guidance – Financing the energy renovation of buildings with Cohesion Policy funding*). ”Älykästä rahoitusta älykkäille rakennuksille” -aloite on myönteinen askel kohti eräiden ongelmien poistamista. On mahdollista hyödyntää Junckerin suunnitelman korkeita tavoitteita lisäinvestointien käynnistämiseksi tällä alalla.

4.20 Oikeiden painopisteiden ja vastuualojen määrittely paikallishallintoa varten on oleellista sen varmistamiseksi, että ohjelmien tarjoamien varojen käytöllä on maksimaalinen vaikutus, jotta jäsenvaltiotasolla asetetut vähimmäisvaatimukset (esimerkiksi energiatehokkuusvaatimukset, energiakatselmukset jne.) voidaan ylittää. Tarjottavan rahoituksen määrän tulisi nousta kunnianhimon myötä.

4.21 ETSK panee tässä yhteydessä erityisesti merkille kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen tarjoamat mahdollisuudet. Nyt osallisina on yli 7 000 kuntaa, ja allekirjoittajat sitoutuvat ryhtymään tarvittaviin energiatehokkuustoimenpiteisiin ja uusiutuvaan energiaan liittyviin toimenpiteisiin hyväksymällä ”kestävyysperiaatteiden mukaiset energiankäytön toimintasuunnitelmat”. Valtaosa rakennetusta ympäristöstämme on kaupungeissa, ja niiden mobilisoiminen on paikallinen aloite, jolla on maailmanlaajuinen vaikutus.

4.22 Suurin osa koko rakennusteollisuusalan sidosryhmistä sekä kaupallisen ja asuntoalan omistajien ja vuokralaisten edustajat ovat pitäneet direktiivin tavoitteita laajasti tervetulleina. Tästä huolimatta tarvitaan yhteistyön, vuoropuhelun ja myönteisen osallistumisen henkeä, jotta voidaan jatkaa jo saavutetun energiatehokkuuden kehityssuuntausta.

Bryssel 26. huhtikuuta 2017.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu)”

(COM(2016) 767 final – 2016/0382 (COD))

(2017/C 246/09)

Esittelijä: **Lutz RIBBE**Toinen esittelijä: **Stefan BACK**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 1.3.2017 Eurooppa-neuvosto, 6.3.2017
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 194 artikla
Vastaava erityisjaosto	”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta”
Hyväksyminen erityisjaostossa	11.4.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	26.4.2017
Täysistunnon nro	525
Äänestystulos	108/1/2
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) suhtautuu myönteisesti tarkistettuun uusiutuvan energian edistämistä koskevaan direktiiviin. Uusiutuvien energiamuotojen käytön lisäämisellä on yhdessä nk. talvipaketin muiden ehdotusten kanssa ratkaiseva merkitys Euroopan energiaunionin tavoitteiden ja EU:n asettamien ilmastosuojelutavoitteiden saavuttamiseksi sekä EU:n palauttamiseksi maailmanlaajuiseen johtoasemaan uusiutuvan energian alalla. Tarkoituksena on nostaa uusiutuvien energialähteiden osuus kokonaisenergiankulutuksesta 27 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

1.2 Asetetulla 27 prosentin tavoitteella on vain rajallinen vaikutus ilmastosuojelutavoitteiden saavuttamiseen ja tuontiriippuvuuden vähentämiseen. 27 prosentin tavoitetta on tarkasteltava yhdessä muiden sellaisten toimenpiteiden kanssa, joiden avulla pyritään vähentämään hiilidioksidipäästöjä (esim. tehokkuuden edistäminen), ja se voisikin olla riittävä eritoten jos hallinnointijärjestelmää koskevat säännökset todella johtaisivat siihen, että jäsenvaltiot ryhtyvät tarvittaessa lisätoimenpiteisiin. Kun tavoitetta tarkastellaan yhdistettynä vaatimukseen maailmanlaajuisesta johtoasemasta uusiutuvan energian alalla ja kun otetaan huomioon, että uusiutuvien energialähteiden osuus kokonaisenergiankulutuksesta kasvaisi ilman direktiivin tarkistamista komission mukaan jo 24,7 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä, on aihetta kysyä, onko tavoite riittävän kunnianhimoinen.

1.3 ETSK panee merkille energiaunionia varten ehdotettuun hallintojärjestelmään sisältyvät suunnittelu- ja seurantasäännökset mutta toistaa pitävänsä sitovien kansallisten tavoitteiden puuttumista valitettavana.

1.4 ETSK kannattaa sinänsä tavoitetta, jonka mukaan uusiutuvasta energiasta on tultava markkinaehtoista. Tukemista, olivatpa tuen kohteena fossiiliset energialähteet, atomien energian lähteet tai uusiutuvat energialähteet, ei useista syistä voida jatkaa loputtomiin.

1.5 Uusiutuvien energialähteiden käyttöönotto sähkömarkkinoilla ei kuitenkaan onnistu, ellei kaikille energialähteille luoda tasapuolisia lähtökohtia. Uusiutuvan energian edelleen jatkuva julkisen tuen tarve johtuu suurelta osin siitä, että perinteistä sähköntuotantoa tuetaan voimakkaasti. Uusiutuvan energian kannalta epäedulliset vääristymät onkin välttämättä poistettava esimerkiksi soveltamalla kaikki ulkoiset kustannukset kattavaa energiaverotuksen ja päästökauppajärjestelmän

yhdistelmää (ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Rakennusten energiatehokkuudesta annetun direktiivin tarkistus”, ei vielä julkaistu virallisessa lehdessä). ETSK korostaa, että tästä kuluttajille tai yrityksille aiheutuvat lisäkustannukset on pidettävä – ja ne voidaan pitää – mahdollisimman pieninä.

1.6 Uudessa energiapolitiikassa olisi keskityttävä kolmeen d:hen eli desentralisaatioon (hajauttamiseen), digitalisointiin ja demokratisointiin. Uusiutuva energia edellyttää lisäksi uusiutuviin lähteisiin perustuvan sähköntuotannon hajautetuille rakenteille soveltuvan uuden markkinarakenteen käyttöönottoa.

1.7 ETSK kannattaa komission kaavailemaa hajautettujen ja älykkäiden markkinarakenteiden kehittämistä mutta katsoo, että komission vaatimus kuluttajan ja kansalaisen asettamisesta eurooppalaisen energiapolitiikan keskiöön on toteutettava paljon tehokkaammin. Uusia, älykkäitä markkinarakenteita kehittämällä voitaisiin valjastaa käyttöön energiamurroksessa komission mukaan piilevä käänteentekevä potentiaali siten, että syntyy mahdollisimman paljon sosiaalista ja alueellista hyötyä.

1.8 ETSK on tyytyväinen siitä, että tuottajakuluttajien asema uusien energiamarkkinoiden tärkeinä toimijoina tunnustetaan. Tämä on askel kohti energiademokratiaa, sillä se lisää suur- ja pienkuluttajien sekä kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia. Ehdotuksen näille tarjoamat mahdollisuudet merkitsevät jonkinasteista edistystä nykyiseen tilanteeseen verrattuna mutta eivät ole missään nimessä riittäviä, kun ajatellaan esimerkiksi täytäntöönpanokelpoista oikeutta päästä julkisiin jakeluverkkoihin tai sähköverkkoihin ja hyödyntää niitä. Ehdotusta voidaan siksi pitää vasta ensimmäisenä etappina pitkällä taipaleella kohti tuottajakuluttajalähtöisten markkinoiden todellisen sosiaalisen, taloudellisen ja alueellisen potentiaalin hyödyntämistä.

1.9 ETSK korostaa älykkäiden verkkojen nopean käyttöönoton ja laajentamisen merkitystä vakaan ja turvatuun energiansaannin varmistamisessa, alojen yhteenliittämisessä integroimalla sähköstä lämmöksi -tuotanto, sähköstä kaasuksi -tuotanto ja sähköajoneuvot verkkoon myös mikrotasolla sekä sujuvan vertaiskaupan mahdollistamisessa. Tämä antaisi tuottajakuluttajille täydet mahdollisuudet toimia yhdenvertaisesti sähkömarkkinoilla.

1.10 Tuottajakuluttajat voivat saada digitalisoitumisen kautta edellytykset osallistua paitsi sähkön tuottamiseen uusiutuvista energialähteistä myös sen kauppaan. ETSK suosittaakin lämpimästi, että lainsäädännössä vahvistettaisiin tarvittava positiivinen oikeus toimia näin.

1.11 Uusiutuvien energiamuotojen, kuten biologista alkuperää olevan energian (myös vaihtoehtoisten polttoaineiden), potentiaaliin edistää alueiden taloutta viitataan johdanto-osan kappaleissa, mutta asiaa ei ole otettu huomioon itse säädöstekstissä. Vastaava strategia uusiutuvan energian nivomiseksi alueiden talouskehitykseen puuttuu. Myöskään kaupunkien, kuntien ja alueiden sekä pk-yritysten tärkeää merkitystä uusiutuviin energiamuotoihin siirtymisen vetureina ei ymmärretä.

1.12 Mahdolliseksi noussut uuden energiapolitiikan ja aluekehityksen yhteenliittäminen ei ole tärkeää yksinomaan aluetaloudellisesti, vaan paikallisten sidosryhmien osallistumisella hajautettuihin energiahankkeisiin on merkitystä myös hyväksynnän saamisen kannalta: se, onko tuulipuisto kansainvälisen pääomasijoitusrahaston vai paikallisten sidosryhmien omistuksessa, ei vaikuta ilmastonsuojeluun tai energiavarmuuteen mutta kylläkin hyvin paljon siihen, saadaanko tuulipuistolle suuren yleisön hyväksyntä.

1.13 Energiaköyhyys on yhteiskunnallinen ongelma, johon on puuttuttava sosiaalipolitiikan keinoin. ETSK kiinnittää kuitenkin huomiota uusiutuviin energialähteisiin pohjautuvan lämmön- ja sähköntuotannon, energiansäästön, kuormituksen toiseen ajankohtaan siirtämisen ja tuottajakuluttajuuden yhdistelmän tarjoamiin toistaiseksi hyödyntämättömiin mahdollisuuksiin puuttua tähän ongelmaan. Edellytyksenä on, että löydetään ratkaisut alkuinvestointien rahoittamiseksi esimerkiksi sosiaalisiin tarpeisiin keskittyvistä rahastoista tai investointivälineistä ja raivataan pääoman saatavuuden esteet järjestelmällisen poliittisen lähestymistavan avulla. Jokaisella EU:n kansalaisella ja kuluttajalla pitäisi olla mahdollisuus ryhtyä tuottajakuluttajaksi.

1.14 Ehdotetun direktiivin otsikossa viitataan ”uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämiseen”, mutta itse ehdotustekstiin ei sisälly nimenomaan tähän liittyviä tukivälineitä. Investointivarmuus edellyttää kuitenkin riittävän selkeitä sääntöjä. Lähienergiayhtiöillä ja tuottajakuluttajilla on näin ollen oltava oma selkeä ja täsmällisesti määritelty tukijärjestelmänsä. ETSK kehottaakin tarkistamaan valtioneuvoston nykyisiä täytäntöönpanosääntöjä, jotta taataan mahdollisimman suuri oikeusvarmuus investointien houkuttelemiseksi.

1.15 ETSK on ilahtunut kestäväpohjaisten bioenergiälähteiden ja vaihtoehtoisten polttoaineiden edistämistavoitteesta mutta pitää valitettavana, että sitä koskevat ehdotuksen säännökset eivät ole kaikilta osin tarpeeksi joustavia raaka-aineiden ja tähteiden käytön mukauttamiseksi paikallisiin olosuhteisiin. Kun kestävyysperiaatteiden vastaisista biopolttoaineista luovutaan, on pyrittävä välttämään sitä, että omaisuuserät menettävät arvonsa (sunkun assets).

2. Yleisiä huomioita uusiutuvien energiamuotojen edistämisestä

2.1 ETSK:n näkemyksen mukaan uusiutuvat energialähteet voivat hyödyttää Euroopan unionia neljällä merkittävällä tavalla. Komissio käsittelee direktiiviehdotuksessaan itse asiassa vain kahta niistä ja osittain liian epämääräisesti.

a) Ilmastonmuutoksen hillitseminen

2.2 Uusiutuvat energialähteet vaikuttavat ratkaisevasti sen tavoitteen saavuttamiseen, että Euroopan energiajärjestelmästä saadaan mahdollisimman hiiletön. Edellytyksenä on kuitenkin seuraavien kahden ehdon täyttäminen:

— Energiatehokkuudessa on edistytävä hyvin paljon (ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Energiatehokkuusdirektiivin tarkistus”).

— Liikenne ja lämmitys- ja jäähdytysala ovat keskeisiä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Sataprosenttisesti uusiutuvista lähteistä peräisin olevan sähkön käyttö edistää huomattavasti lämmityksen ja liikenteen alojen saamista kestävämmälle pohjalle. Tässä yhteydessä tärkeitä ovat myös ehdotukset sähkökäyttöisten ajoneuvojen liittämistä verkkoon, sähköstä lämmöksi -tuotannon ja sähköstä kaasuksi -tuotannon sääntelystä sekä älykkäiden verkkojen kehittämisestä ⁽¹⁾.

b) Toimitusvarmuus

2.3 Uusiutuvat energialähteet edistävät korvaamattomalla tavalla toimitusvarmuutta ja vähentävät riippuvuutta tuontien energiasta, mikäli tuotanto, käyttö ja kysynnän ohjaaminen sovitaan yhteen. Tämä edellyttää kuitenkin erityisiä kannustimia. ETSK epäilee tarkasteltavana olevaan ehdotukseen ja sähkömarkkinoiden rakennetta koskevaan ehdotukseen sisältyvien tukijärjestelyjen riittävyyttä. Lisätoimenpiteitä tullaan todennäköisesti tarvitsemaan uusiutuvan energian tuotannon nollassa olevasta marginaalikustannuksesta johtuvan ongelman takia.

c) Energiaköyhyyteen puuttuminen

2.4 Uusiutuvien energiamuotojen kustannukset pienenevät jatkuvasti, ja tällainen energia on nyt huokeampaa kuin koskaan aikaisemmin. Uusiutuvasta energiasta on tullut niin edullista, että sen avulla voitaisiin jo nyt lievittää rakentavalla tavalla energiaköyhyysongelmaa. Tuottajakuluttajuuden kehittäminen on hyvin tehokas vaihtoehto tässä yhteydessä. Esimerkiksi yhteisen tutkimuskeskuksen tutkimus (JRC Scientific and policy reports – Cost Maps for Unsubsidised Photovoltaic Electricity) osoittaa, että jo vuonna 2014 itse tuotettu aurinkosähkö olisi ollut 80 prosentille eurooppalaisista halvempaa kuin verkosta ostettu sähkö. Euroopan komissio ei ole kuitenkaan toistaiseksi kehittänyt tehokasta strategiaa tämän vaihtoehdon saattamiseksi kansalaisten tietoon (ks. TEN/598).

2.5 Pääoman saatavuus on erityisen polttava kysymys pienituloisille, ja heille on annettava tarvittavaa tukea. Tätä sosiaalista näkökohtaa ei käsitellä nyt ehdotetussa direktiivissä eikä muissakaan talvipaketin ehdotuksissa, vaikka sillä on merkitystä Euroopan komission asettaman tavoitteen suhteen, joka koskee kansalaisten asettamista energiapolitiikan keskiöön ehdotuksen 17 ja 21 artiklan mukaisesti.

⁽¹⁾ EUVL C 34, 2.2.2017, s. 151.

2.6 ETSK pitää tähän liittyen tarkoituksenmukaisena hyödyntää kaikkia ajateltavissa olevia vaihtoehtoja, jotta mahdollisuuksien mukaan kaikki kansalaiset voisivat osallistua tasavertaisina markkinatoimijoina aktiivisesti nk. energiatalouteen. Tässä yhteydessä pitää lisäksi varmistaa, että erityisesti myös pienet ja mikrokokoiset laitokset voivat saada rahoitusta Euroopan strategisten investointien rahastosta (ESIR) tai muista investointivälineistä. Jos pienituloiset kuluttajat voisivat saada pääomaa uusiutuvan energian hajautetun tuotannon mahdollistavia laitteita varten, he voisivat ryhtyä tuottajakuluttajiksi. Eräissä jäsenvaltioissa, esimerkiksi Italiassa, Alankomaissa, Belgiassa (Vallonia), Puolassa ja Sloveniassa, sovellettavan nettomittauksen avulla voidaan tarjota suoraa taloudellista helpotusta, joka voi lievittää energiaköyhyysongelmaa.

d) *Alueellinen lisäarvo*

2.7 Uusiutuvat energialähteet ovat luonnostaan alueellisia resursseja, jotka ovat nykyisin teknisesti jokaisen hyödynnettävissä. Tämä on erityisen tärkeää rakenteellisesti heikoilla alueilla, joille tarvitaan uusia arvonlisäyksen mahdollisuuksia. Euroopan komissio viittaa tähän hyötynäkökohtaan perustellusti monin paikoin direktiivin johdanto-osassa.

2.8 Alueellisen lisäarvon tuottaminen edellyttää kuitenkin, että paikalliset ja alueelliset sidosryhmät osallistetaan tietoisesti ja strategisesti taloudellisiin prosesseihin ja että niille annetaan tilaisuus vaikuttaa prosesseihin ja siten osallistua talouden kehittämiseen. Positiivisina sivuvaikutuksina saadaan parempi hyväksyntä tarvittavan infrastruktuurin rakentamiselle ja lisää rahoitukseen osallistuvia tahoja.

2.9 ETSK kaipaakin kuitenkin selkeää strategiaa, jossa aluekehitys ja uusiutuvien energialähteiden käytön lisääminen nivotaan toisiinsa. Jäsenvaltioiden olisi pitänyt laatia asiaa koskevia strategioita jo vanhan uusiutuvia energialähteitä koskevan direktiivin hyväksymisen jälkeen, mutta näin ei tapahtunut.

3. Yleisiä huomioita ehdotetusta direktiivistä

3.1 ETSK on suhtautunut johdonmukaisen myönteisesti komission pyrkimyksiin palauttaa EU maailmanlaajuiseen johtoasemaan uusiutuvan energian alalla. Monet direktiiviehdotukseen sisältyvistä ehdotuksista ovatkin oikeansuuntaisia (esim. tukijärjestelyjen ennakoitavuus ja taannehtivien toimenpiteiden poissulkeminen), mutta vaarana on, että seuraavassa mainitut kolme perustavanlaatuaista puutetta haittaavat jatkossakin uusiutuvien energiamuotojen kehitystä.

a) *Tukivälineiden tarkoituksenmukaisuuteen liittyvät kysymykset*

3.2 Ehdotettu direktiivi pohjautuu Eurooppa-neuvoston lokakuussa 2014 asettamiin päämääriin, ja siinä korotetaan aiempaa, vuoteen 2020 mennessä saavutettavaksi tarkoitettua 20 prosentin tavoitetta 27 prosenttiin kokonaisenergiankulutuksesta vuoteen 2030 mennessä. Uusiutuvien energialähteiden osuuden lisäys on siis vähemmän kuin 1 prosenttiyksikkö vuotta kohden. Ilman direktiivin tarkistamista osuus nousisi EU:ssa vuoteen 2030 mennessä noin 24,7 prosenttiin, eli tarkoituksena on saada aikaan 2,3 prosenttiyksikön lisäys.

3.3 Näin hidas korotustahti voisi kuitenkin johtaa siihen, että uusiutuvien energialähteiden osuutta on kasvatettava jyrkästi vuosina 2030–2050, jotta saavutetaan vuoteen 2050 ulottuvan energia-alan etenemissuunnitelman (COM(2011) 885 final) tavoitteet. Tämän edellyttämät toimenpiteet saattavat aiheuttaa lisäkustannuksia. Uusiutuvan energian kehitystä tulee joka tapauksessa seurata tarkasti, jotta korjaaviin toimiin voidaan ryhtyä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja ne voidaan toteuttaa mahdollisimman pienin kustannuksin.

3.4 Direktiiviehdotusta koskevassa vaikutustenarvioinnissa (SWD(2016) 418 final) todetaan, että tukijärjestelyjä tarvitaan vakaan oikeudellisen kehyksen oloissa ainakin vuoteen 2030 saakka. ETSK katsookin, että direktiiviehdotuksessa olisi esitettävä myös selkeitä tukijärjestelyjä, jotka pannaan ripeästi ja tehokkaasti täytäntöön. Näin ei kuitenkaan ole tehty.

3.5 Tukimekanismien täytäntöönpanosta huolehtivat jäsenvaltiot, ja niiden on toimittava valtiontukiin sovellettavien EU:n sääntöjen mukaisesti. Voimassa olevat EU:n valtiontukisäännöt ovat kuitenkin äärimmäisen ahdasrajaiset, ja niitä on muutettava kiireellisesti.

3.6 EU:n valtiontukisääntöjen takia on nimitään jouduttu supistamaan jyrkästi tukivälineitä, jotka ovat aiemmin osoittautuneet tarkoituksenmukaisiksi. Tällaisia ovat esimerkiksi ensisijainen verkkoon syöttäminen ja syöttötariffimaksut, joita hyödynsivät erityisen paljon pienet ja uudet markkinatoimijat. Tarjouskilpailujen kaltaisista uusista välineistä aiheutuu tuottajakuluttajille, lähienergian tuottajille ja muille markkinatoimijoille toisinaan lähes ylitsepääsemättömiä esteitä.

3.7 Ehdotuksen sisältämät tukijärjestelyt liittyvät pääasiassa markkinarakenteeseen ja eräisiin yleissäännöksiin tarpeesta luoda vakaita ja valtiontukisääntöjen mukaisia tukitoimenpiteitä. Tämä ei yksinään riitä. ETSK:n mielestä a) ryhmäpoikkeuksista annettua komission asetusta (EY) N:o 800/2008 ja b) voimassa olevia suuntaviivoja valtiontuesta ympäristönsuojelulle ja energia-alalle vuosina 2014–2020 tulee viipymättä tarkistaa sen varmistamiseksi, että ne sopivat yhteen ehdotuksen tavoitteiden kanssa erityisesti tuottajakuluttajien ja pk-yritysten tarpeiden osalta.

3.8 Esimerkiksi pieniä hankkeita koskevan poikkeuksen (suuntaviivat valtiontuesta ympäristönsuojelulle ja energia-alalle, 125 ja 127 kohta) kynnsarvoja on korotettava, ja kyseiset määrät on vahvistettava uusiutuvia energialähteitä koskevassa direktiivissä, jotta asia on täysin selvä.

3.9 ETSK epäilee, onko kiintiöiden asettaminen tukijärjestelmien avaamiselle muissa jäsenvaltioissa sijaitseville laitoksille tehokasta, etenkin kun tavoitteena on edistää uusiutuvan energian hajautettua tuotantoa ja alueiden talouskehitystä.

b) Markkinavääristymät haittaavat uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä

3.10 Koko talvipaketin viesti ei voisi olla enää selkeämpi: komissio lähtee siitä, että uusiutuvan energian on tästä lähin tai mahdollisimman pian oltava markkinaehtoista. Tällainen lähestymistapa on pohjimmiltaan kannatettava mutta ongelmallinen niin kauan kuin seuraavat kaksi nykyisin vallitsevaa perustavanlaatuisia markkinavääristymää ovat korjaamatta: a) fossiililla polttoaineilla toimiville voimaloille annetaan edelleen suoria kansallisia tukia, ja b) ulkoisten kustannusten sisällyttäminen hintoihin on edelleen täysin riittämätöntä. Fossiililla polttoaineilla toimivissa voimaloissa tuotettu sähkö ja muut fossiilisista lähteistä tuotettavat energiamuodot ovat siksi järjestään edullisemmassa asemassa kuin uusiutuva energia, josta aiheutuu vain hyvin vähän tai ei lainkaan ulkoisia kustannuksia. Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) arvioi nk. saatuttavien energiamuotojen saavan maailmassa tukia vuosittain kaikkiaan 5,3 biljoonaa Yhdysvaltain dollaria; EU:n osuus on 330 miljardia Yhdysvaltain dollaria vuodessa.

3.11 Näiden uusiutuvan energian kannalta epäedullisten markkinavääristymien oikaisemiseksi ei ole tehty juuri mitään, vaikka ne ovat olleet tiedossa jo vuosia ja epätasapuoliset lähtökohdat on luvattu korjata. Kyse on suurimmasta uusiutuvia energiamuotoja haittaavasta epäkohdasta, joka on poistettava!

3.12 Viime aikoina on toisaalta yllättäen arvosteltu myös uusiutuvien energiamuotojen tukemisen oletetusti aiheuttamia markkinavääristymiä. Väitteet eivät pidä paikkaansa, sillä uusiutuvien energiamuotojen edelleen jatkuva tukitarve on pitkälti seurausta tavanomaisen energiantuotannon tukemisesta. Toisin sanoen jos fossiililla polttoaineilla toimivien voimaloiden energiantuotantoon suunnatut tuet lopetettaisiin, jolloin syntyisi aidosti tasapuoliset toimintaedellytykset, suurimmasta osasta uusiutuvien energiamuotojen tukea tulisi tarpeetonta. ETSK toistaa kantansa, jonka mukaan markkinavääristymien oikaisemiseksi ja sen varmistamiseksi, etteivät uusiutuvat energiamuodot joudu entistä heikompaan asemaan, tulee luoda tasavertaiset toimintaedellytykset hyödyntämällä mm. markkinapohjaisia ohjaukeinoja (ks. ETSK:n lausunto aiheesta "Rakennusten energiatehokkuudesta annetun direktiivin tarkistus").

c) Nykyiset energiemarkkinat eivät sovellu uusiutuville energiamuodoille

3.13 Vanhanmalliselle energiataloudelle on luonteenomaista, että tuotantoyksiköitä on suhteellisen vähän mutta ne ovat kaikki suurikapasiteettisia. Energiajärjestelmälle, jossa tuotetaan energiaa uusiutuvista lähteistä, ovat sen sijaan tyypillisiä pienemmät ja hajautetummat yksiköt.

3.14 ETSK on jo ilmaissut näkemyksiään⁽²⁾ mahdollisista uusista tavoista järjestää sähkökauppa hajautetuissa järjestelmissä, "solumaisuus" mukaan luettuna. Uudet järjestämistavat pohjautuvat siihen periaatteeseen, että myös pienten markkinatoimijoiden pitäisi voida viestiä toisilleen suoraan ja käydä energiakauppaa. Kyse on siis myös mahdollisuudesta ottaa osaa kaupankäyntiin eikä vain tuotantomahdollisuuksien parantamisesta.

3.15 Tällaiset yksityistahojen väliset liiketoimet antaisivat laajoille joukoille yhteiskunnassa mahdollisuuden paitsi osallistua energian tuottamiseen ja käyttää itse tuottamaansa energiaa myös ottaa aktiivisesti osaa pienten ja aluetason energiayksiköiden hallintoihin. Näin avautuisi kokonaan uusia tilaisuuksia arvonlisäykseen. Tähän sisältyy myös alojen integrointi, sillä lämmitysenergia ja liikkumiseen tarvittava energia ovat usein pienissä yksiköissä tuotettavia ja kulutettavia paikallisia hyödykkeitä.

3.16 ETSK painottaa, että yksityistahojen väliset liiketoimet eivät nykyisin ole monissa jäsenvaltioissa hallinnollisten esteiden ja sääntelyn yleisen puutteellisuuden takia mahdollisia. Tarkasteltavana olevalla direktiiviehdotuksella ja sähkömarkkinoiden rakennetta koskevalla ehdotuksella olisi pyrittävä muuttamaan tätä tilannetta, mutta molemmissa ehdotuksissa on ETSK:n mielestä suuria puutteita.

3.17 Yksityistahojen välisten liiketoimien mahdollistaminen sähkömarkkinoilla EU:n laajuisesti auttaisi vapauttamaan uusiutuviissa energiamuodoissa piilevän valtavan yhteiskunnallisen ja taloudellisen potentiaalin. Jättämällä huomioimatta tämän seikan ja samalla myös hyvin konkreettisia esteitä, kuten energiakaupassa sovellettavat raja-arvot, komissio hukkaa erinomaisen tilaisuuden parantaa huomattavasti unionin kansalaisten, suurten ja pienten tuottajakuluttajien sekä pk-yritysten asemaa sähkömarkkinoilla, tarjota suuremmille yrityksille mahdollisuus viedä "energiaratkaisuja" unionin ulkopuolisille markkinoille ja ylipäätään parantaa tuntuvasti energia-alan murroksen yhteiskunnassa osakseen saamaa hyväksyntää.

4. Erityishuomioita direktiiviehdotuksesta

a) *Ei sitovia kansallisia tavoitteita*

4.1 Komitea kritisoi jälleen⁽³⁾ sitä, että uudessa direktiivissä, toisin kuin vuoden 2009 direktiivissä, ei enää säädetä sitovista kansallisista tavoitteista. Se epäilee yhä edelleen, pystytäänkö suunnitellun hallintoprosessin avulla "motivoimaan" aloitteellisempaan toimintaan erityisesti niitä jäsenvaltioita, jotka vastustavat sitovia kansallisia tavoitteita. Ehdotetussa direktiivissä ei säädetä erityisestä välineestä, jota käytettäisiin, jos 27 prosentin tavoitteeseen ei yllätä (ks. ETSK:n lausunto aiheesta "Energiunionin hallintojärjestelmä"). Toisaalta ETSK on tyytyväinen ehdotetun direktiivin 3 artiklassa tarkoitettuun yhteisvastuuseen, sillä jos kyseisiä tavoitteita ei saavuteta yhteisesti kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien avulla, voidaan hallinnointijärjestelmää koskevan asetusehdotuksen mukaisesti langettaa taloudellisia seuraamuksia. Sitä, miten tämä on tarkoitus toteuttaa, ei kuitenkaan täsmennetä.

b) *Ei aluekehitysstrategiaa*

4.2 Komissio ei ETSK:n näkemyksen mukaan ymmärrä paikallisten ja alueellisten sidosryhmien aktiivisen osallistumisen merkitystä käynnistetyn politiikan hyväksynnän ja aluetaloudellisten vaikutusten kannalta. Jo pelkästään sähköisen liikkumisen povattu kehitys avaa huimia uusia mahdollisuuksia alueiden taloudelle, kunhan tuotanto- ja jakeluinfrastruktuurin välttämättömässä kehittämisessä keskitytään johdonmukaisesti hajautettuihin toimintamalleihin⁽⁴⁾.

4.3 Tämä edistäisi niin ikään tavoitetta tehdä uusiutuvan energian käytöstä mahdollisimman huokeaa veronmaksajille ja kuluttajille. Kyse ei kuitenkaan voi olla pelkästään sähköhinnoista, vaan valtio- ja aluetason taloutta on tarkasteltava kattavasti. Esimerkiksi alueille syntyvät uudet työpaikat (ks. johdanto-osan 49 kappale) olisi otettava huomioon. Komitea korostaa monien jäsenvaltioiden tähänastista taipumusta a) säilyttää hajautetulle energiantuotannolle ja -kulutukselle tarpeettomia ja perusteettomia rasitteita ja b) sivuuttaa tykkänään alueelliset näkökohdat.

4.4 Jäsenvaltioiden säädöksissä ei sitä paitsi useimmiten oteta huomioon verkko- ja järjestelmäkustannuksia. ETSK on vakuuttunut siitä, että hajautetut ratkaisut viime kädessä pienentävät verkko- ja järjestelmäkustannuksia, ja kannattaa tähän liittyen näkemystä, jonka komissio esittää johdanto-osan 52 kappaleessa.

⁽²⁾ EUVL C 82, 3.3.2016, s. 13 ja EUVL C 34, 2.2.2017, s. 78.

⁽³⁾ EUVL C 291, 4.9.2015, s. 8.

⁽⁴⁾ EUVL C 34, 2.2.2017, s. 78.

4.5 Kyseinen johdanto-osan kappale on peräisin direktiivistä 2009/28/EY, mutta jäsenvaltioissa ei kuitenkaan ole viime vuosina kehitetty siihen liittyviä alueellisia strategioita. ETSK on havainnut (Energia-alan tuleva muutos: kansalaisyhteiskunta merkittävänä toimijana uusiutuvan energian tuotannossa – Euroopan talous- ja sosiaalikomitean tutkimus kansalaisyhteiskunnan asemasta uusiutuvista energialähteistä annetun EU:n direktiivin täytäntöönpanossa), että monien jäsenvaltioiden säädöksissä ja tukiohjelmissä ei oteta paikallisia tai alueellisia näkökohtia huomioon ja että monet kansalliset hallitukset ja hallintotahot kaiken kukkuraksi perustelevat tätä EU:n lainsäädännöllä. Tätäkin asiaa on siksi tarpeen selkiyttää. Ehdotuksella luodaan kyllä muodolliset edellytykset hajauttamiselle ja alueelliselle kehittämiselle, mutta siinä ei velvoiteta panemaan täytäntöön johdonmukaista strategiaa näiden toteuttamiseksi. Periaatteiden julki tuominen ilman riittävää oikeudellista pohjaa ei ole ETSK:n mielestä tehokasta lainsäädäntä.

4.6 Johdanto-osan 49 kappaleen selkeyttämiseksi komission olisi selostettava säädöstekstissä tarkemmin, mitä seuraavalla tekstikohdalla tarkoitetaan: ”Tästä syystä komission ja jäsenvaltioiden olisi tuettava – – kansallisia ja alueellisia kehitystoimia – – sekä edistettävä rakennerahastojen koheesiopoliittisen rahoituksen käyttöä tällä alalla.” Yhtä hämäräksi jää myös 50 kohdan sisältö, sillä kohdassa todetaan, että ”on otettava huomioon ne myönteiset vaikutukset, jotka kohdistuvat alueellisiin ja paikallisiin kehittämismahdollisuuksiin, vientinäkymiin, sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen ja työllistämismahdollisuuksiin erityisesti pk-yritysten ja itsenäisten energian tuottajien osalta”. ETSK on tyytyväinen, että 52 kohdassa (”– – sallia, että hajautettuja uusiutuvaan energiaan liittyviä teknologioita kehitetään syrjimättömin edellytyksin ja vaikeuttamatta infrastruktuuri-investointien rahoitusta – –”) annetaan tukea hajautetuille lähestymistavoille, mutta kohtaa on edelleen selkiytettävä ja konkretisoitava tuntuvasti.

c) *Tuottajakuluttajuudesta ja kuluttajien oikeuksista tarvitaan selvemmat säännöt*

4.7 On positiivista, että ”kaukolämmitys”, ”itse tuottamaansa uusiutuva energiaa käyttävä kuluttaja”, ”itse tuotetun uusiutuvan energian kulutus”, ”pk-yritys” ja ”uusiutuvaa energiaa tuottavat yhteisöt” (21 artiklassa) määritellään ainakin osittain ja tunnustetaan siten juridisiksi termeiksi, joilla on merkitystä energiapolitiikassa ja energia-alan sääntelyssä. Terminologian epäselvyys on aikaisemmin johtanut merkittävään epävarmuuteen investointien kannalta. On kuitenkin kaksi ongelmaa: Ensinnäkään tuottajakuluttajuutta ei edelleenkaan määritellä selkeästi eikä ehdotettuja määritelmiä käytetä talvipaketissa kaikilta osin johdonmukaisesti. Toiseksi direktiivin oikeudellinen sisältö ei tarjoa edellytyksiä soveltaa näitä käsitteitä toden teolla. Kyseisten säännösten vaikutukset riippuvat siitä, onko täytäntöönpano tehokasta. ETSK pitää valitettavana, ettei komissio esitä selkeitä täytäntöönpano-ohjeita.

4.8 Itse tuottamaansa uusiutuvaa energiaa käyttävistä kuluttajista todettakoon seuraavaa:

- ETSK on tyytyväinen 21 artiklan 1–3 kohdan sisältämiin säännöksiin itse tuottamaansa energiaa käyttävistä kuluttajista. Säännökset saattavat kuitenkin jäädä tehottomiksi, ellei artiklassa selosteta kattavasti, mitä tarkoitetaan tekstikohdalla, jossa todetaan, että kuluttajilla ”on oikeus kuluttaa itse tuottamaansa energiaa ja myydä – – uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön ylimääräinen tuotanto ilman kohtuuttomia menettelyjä ja maksuja, jotka eivät vastaa kustannuksia”. Mainintoihin heidän oikeuksistaan kuluttajina olisi lisättävä viittaus sähkön sisämarkkinoita koskevia yhteisiä sääntöjä käsittelevän direktiiviehdotuksen III lukuun, jossa olisi säädettävä itse tuottamaansa energiaa käyttävillä kuluttajilla tosiasiallisesti olevista konkreettisista erityisoikeuksista ja siitä, miten he voivat hyödyntää näitä oikeuksia, mm. oikeutta yksityistahojen välisiin liiketoimiin.
- Komission olisi myös todettava selvästi muun muassa se, että itse tuotetun sähkön kulutuksen, silloin kun sen yhteydessä ei käytetä infrastruktuuria, tulee olla verovapaata samalla tavoin kuin itse tuotetun lämmön kulutuksen.
- Säännös, jonka mukaan itse tuottamaansa energiaa käyttäviä kuluttajia ei tietyin edellytyksin pidetä perinteisen käsityksen mukaisina energiantuottajina, on oikeansuuntainen, mutta sitä pitää täsmentää. ”Itse tuotetun energian kulutus” ja ”toimitus” ovat nimittäin eri asioita. Ehdotetussa direktiivissä mainitut kynnyksarvot ovat liian pieniä. Aitojen liike-elämän esimerkkien valossa – ja ottaen huomioon nykyisten valtioneuvoston jäsenten 125 ja 127 kohdan pieniä hankkeita koskevat säännökset – rajana pitäisi olla kotitalouksien osalta 20 MWh (tuulivoimalla 6 000 MWh) ja oikeushenkilöiden osalta 1 000 MWh (tuulivoimalla 36 000 MWh).
- Säännös, jonka mukaan itse tuottamaansa energiaa käyttävien kuluttajien olisi saatava verkkoon syöttämästään sähköstä markkina-arvoa vastaava korvaus, edellyttää ”markkina-arvon” käsitteen määrittämistä. Niin kauan kuin fossiilisiin raaka-aineisiin pohjautuvan energiantuotannon saamat tuet vääristävät markkinoita, markkina-arvoa ei ole asianmukaisesti määritellä tukumarkkinahintojen perusteella. Korvauksessa olisi lisäksi otettava huomioon koko järjestelmän tilanne (mm. verkon kuormitusta ajatellen), jotta itse tuottamaansa energiaa käyttävillä kuluttajilla olisi kannustimia varastoida energiaa tai siirtää kuormitusta toiseen ajankohtaan järjestelmän etujen mukaisesti.

ETSK kannattaa samaan kohteeseen toimittamista koskevaan artiklan 2 kohtaan sisältyvää ehdotusta, sillä se oikaisisi vuosia jatkuneen perustavanlaatuisen vääryyden.

4.9 ETSK toteaa, että 15 ja 16 artiklassa hallinnollisiin vaatimuksiin ja lupiin liittyen esitetyt aiheet ovat pohjimmiltaan asianmukaisia, mutta ehdotetussa tekstissä on useampia ongelmia. Ensinnäkin 15 artiklan 1 kohdan d alakohdassa käytetty ilmaisu ”hajautetut laitteet” on liian epämääräinen, ja käsite on määriteltävä. Toiseksi jäsenvaltiot eivät monestikaan ole saavuttaneet tavoitetta, joka koskee lähienergian tuotannon asettamista tasavertaiseen asemaan suurten markkina-toimijoiden kanssa. Syynä on usein niiden valtiotukisäännöistä tekemä tulkinta. Tasavertaisiin edellytyksiin ei siksi voida päästä ennen kuin pienimuotoisia hankkeita, itse tuotetun energian käyttöä ja tuottajakuluttajuutta koskevia sääntöjä selvennetään. Euroopan komission on ryhdyttävä kiireesti toimiin tässä asiassa. Kolmanneksi 15 ja 16 artikla koskevat vain tuotantoa. Jotta markkinatoimijat, esimerkiksi lähienergiayhtiöt, saavat varauksettoman pääsyn energiamarkkinoille ja ennen muuta voivat suorittaa yksityistahojen välisiä liiketoimia, ne tarvitsevat myös sähkön varastointiin ja kauppaan sekä itse tuotetun sähkön kulutukseen liittyviä yksinkertaistettuja menettelyjä.

4.10 Ehdotetun direktiivin 19 artiklassa, joka koskee alkuperätakuuta, ei ole otettu riittävästi huomioon markkinoiden nykyisiä toimintapuitteita. Ehdotuksessa halutaan, että uusiutuvan energian tuotantokapasiteetin kehitystä edistetään kuluttajien valinnanmahdollisuuksien avulla, mutta toisaalta EU:n nykyinen lainsäädäntö sallii ”vihreän sähkön” harhaanjohtavan tarjoamisen. Sähkötoimittajien sallitaan käyttävän alkuperätakuuta viherpesutarkoituksiin samalla kun ne jatkavat sähkön tuottamista uusiutumattomista lähteistä sekä tällaisen sähkön ostamista ja myymistä. Tulevassa EU:n lainsäädännössä olisi annettava kansallisten sääntelyviranomaisten tehtäväksi asettaa sitovat vaatimukset, jotka pätevät kaikkiin ”vihreän sähkön” tariffeja tarjoaviin markkinatoimijoihin. Sähkötoimittajien olisi osoitettava toteen, millä tavoin kyseiset tariffit lisäävät ympäristöhyötyä. Komission ehdotus saattaa kuitenkin lisätä kuluttajien hämmennystä sekä alkuperätakuiden ylitarjontaa. Itse tuottamaansa sähköä suoraan myyvät tuottajakuluttajayhteisöt olisi lisäksi vapautettava velvollisuudesta osoittaa toteen tarjoamansa sähkön alkuperä, sillä se on tuottajakuluttajuuden (sähkön lähienergialuonteen) johdosta selkeästi todettavissa.

d) *Biologista alkuperää oleville polttoaineille ja vaihtoehtoisille polttoaineille tarvitaan kunnianhimoisempia tavoitteita ja lisää joustoa*

Biopolttoaineet

4.11 ETSK pitää ehdotuksessa omaksuttua lähestymistapaa biopolttoaineisiin liian jäykkänä. Tärkeänä päämääränä on olla hankaloittamatta ruoantuotantoa, mutta yhtä tärkeää on mahdollistaa käytettävissä olevien resurssien optimaalinen käyttö. ETSK pitää myös aiemmin esittämässään näkemyksessä, jonka mukaan olisi kehitettävä sellaisia biopolttoaineita, jotka eivät ole peräisin maataloustuotteista tai elintarviketuotantoa hankaloittavasta maankäytöstä vaan muista lähteistä, kuten muun muassa metsätalouden jäännös- ja sivutuotteista ja jätteistä (ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Liikenteen hiilidioksidipäästöjen vähentäminen”) ⁽⁵⁾. ETSK korostaa myös, että mahdolliset vaiheittaiseen käytöstä poistamiseen liittyvät toimenpiteet tulee toteuttaa siten, että omaisuuserät eivät menetä arvoaan.

4.12 ETSK kysyi 17. huhtikuuta 2013 aiheesta ”Epäsuorat maankäytön muutokset / biopolttoaineet” antamassaan lausunnossa ⁽⁶⁾, miten suuren määrällisen panoksen nk. kehittyneet biopolttoaineet voisivat antaa ja millä hinnalla. Kysymyksiin ei ole toistaiseksi saatu vastausta.

4.13 Komitea totesi lausunnossaan myös, että esimerkiksi öljykasvien viljelyn ja käytön lisääminen etenkin osana kestäviä viljelytapoja (avainsana: sekaviljely) voisi avata hyvin hyödyllisiä uusia sovelluskohteita vaikkapa maa- ja metsätalouskoneiden käyttövoimana. Tässä on kuitenkin jälleen ala, johon liittyen komissiolla ei näytä vielä olevan varsinaista strategiaa: ehdotettu direktiivi ei ratkaise ongelmaa.

4.14 ETSK pitää tärkeänä, että ravinto- ja rehuksveista tuotettujen biopolttoaineiden, bionesteiden ja biomassapolttoaineiden määrän rajoittaminen voidaan toteuttaa joustavasti, kunhan tällaiset polttoaineet täyttävät ehdotetun direktiivin 27 artiklassa säädetyt kestävyyskriteerit.

4.15 ETSK puoltaa voimakkaasti 26 artiklan 5 kohdassa esitettyjä vaatimuksia, joiden tarkoituksena on varmistaa metsätalouden kestäväpohjaisuus. ETSK suosittaa, että 2 artiklan jj alakohdassa oleva korjuuluvan määritelmä muotoillaan uudelleen siten, että siihen sisällytetään kaikenlaiset juridisesti pätevät valtuutukset korjata metsäbiomassaa.

⁽⁵⁾ EUVL C 198, 10.7.2013, s. 56.

⁽⁶⁾ EUVL C 198, 10.7.2013, s. 56.

Sähköinen liikkuminen

4.16 Vaihtoehtoisille polttoaineille direktiivissä asetetussa kiintiössä ei ole otettu asianmukaisesti huomioon sähköisen liikkumisen suurta kasvupotentiaalia. Kun uusiutuvien energialähteiden osuus sähköntuotannossa kasvaa nopeasti, sähköinen liikkuminen on myös välttämätöntä, sillä se tarjoaa joustomahdollisuuksia ja voi strategisesti oikein toteutettuna olla merkittävässä roolissa tuottajakuluttaja-rakenteita kehitettäessä.

4.17 Varsinkin teollisuus- ja aluepoliittisista syistä ja Euroopan energiariippuvuuden lopettamiseksi tarpeellisen vaihtoehtoisten polttoaineiden kiintiön lisäksi voitaisiin asettaa tavoitteeksi, että uusiutuvista lähteistä tuotettavaa sähköä käyttävän sähköisen liikenteen osuus nostetaan 10–20 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Tärkeää on niin ikään soveltaa myös liikennealaan 27 artiklassa tarkoitettuja kestävyyskriteereitä, jotka liittyvät uusiutuvien energialähteiden enimmäisosuuteen kokonaisenergiankulutuksesta, jotta biopolttoaineiden käyttöön liikenteessä ei kohdistuisi kohtuuttomia rajoituksia.

e) Uusia säsäyksiä uusiutuvien energialähteiden hyödyntämiselle lämmitysalalla ja kaukolämmityksessä

Kaasu ja lämpö

4.18 Ehdotetun direktiivin 23 artiklassa esitetty uusiutuvan energian osuuden lisääminen lämmöntuotannossa ja jäähdytyksessä vähintään yhdellä prosenttiyksiköllä vuodessa ei ole tarpeeksi. Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että tavoitetaso asetetaan selvästi korkeammaksi.

4.19 Ehdotetun direktiivin 20 artiklan 1 kohtaan sisältyvä vaatimus arvioida tarvetta laajentaa olemassa olevaa kaasuverkkoinfrastruktuuria, jotta helpotettaisiin uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun liittämistä siihen, on järkevä, mutta on pidettävä mielessä, että myös kaasu on ehtyvä fossiilinen energialähde. Tähän viitataan aihetta ”Kaasunsaannin turvaaminen” käsittelevässä lausunnossa (7). Arviointikriteereitä määriteltäessä on huolehdittava siitä, että alojen integrointiin liittyvät kysymykset otetaan huomioon.

4.20 ETSK on tyytyväinen 20 artiklan 3 kohdassa ja 24 artiklassa esitettyyn ehdotukseen vahvistaa kaukolämmitysmalleja, sillä ne ovat tärkeitä keinoja edistää alojen integrointia, torjua energiaköyhyyttä ja vahvistaa alueiden taloutta. Komitea huomauttaa kuitenkin, että aloja yhdistävät kortteli- ja aluetason ratkaisut kariutuvat usein kansallisiin säännöksiin.

Bryssel 26. huhtikuuta 2017.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS

(7) EUVL C 487, 28.12.2016, s. 70.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle, alueiden komitealle ja Euroopan investointipankille – Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille”

(COM(2016) 860 final)

(2017/C 246/10)

Esittelijä: **Ulrich SAMM**

Toinen esittelijä: **Toni VIDAN**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 17.2.2017
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava erityisjaosto	”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta”
Hyväksyminen erityisjaostossa	11.4.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	26.4.2017
Täysistunnon numero	525
Äänestystulos	136/0/2
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti puhdasta energiaa koskevaan pakettiin, jolla pyritään nopeuttamaan, muuttamaan ja vahvistamaan EU:n talouden siirtymistä puhtaasti energian käyttöön ja pitämään samalla kiinni talouskasvun ja työpaikkojen luonnin tärkeistä tavoitteista.

1.2 Paketin mukaan kansalaisilla on energiaunionissa keskeinen sija, mikä tarkoittaa heidän aktiivista osallistumistaan siirtymäprosessiin ja sellaisten toimintapoliittisten puitteiden luomista, joiden avulla varmistetaan, että energiakustannukset ovat kohtuulliset kaikille yhteiskuntaryhmille, myös heikossa asemassa oleville. ETSK kannattaa näitä periaatteita mutta ilmaisee huolensa siitä, ovatko esitetyt säädösehdotukset riittävän yksityiskohtaisia niiden toteuttamiseksi.

1.3 ETSK korostaa, että puhdas energia on hyväksi paitsi maailman ilmastolle myös etenkin paikalliselle ilmanlaadulle, jolloin ympäristö on parempi ja terveellisempi kaikkien kannalta.

1.4 Esitetty paketti on osa EU:n pyrkimyksiä täyttää ilmastomuutoksen hillitsemisestä vuonna 2015 tehtyyn Pariisin sopimukseen pohjautuvat sitoumuksensa. Avainasemassa ovat uusiutuvaan energiaan liittyvä teknologia sekä energiatehokkuustuotteet ja -palvelut, olemmehan tunnetusti vielä kaukana tasapuolisista olosuhteista, joissa uusiutuvat energiamuodot voisivat selvitä ilman erityistukea.

1.5 ETSK on tyytyväinen pakettiin eri osatekijöihin, jotka ovat oikeansuuntaisia ja koskevat rakennusten lämmitystä ja jäähdytystä, ekologista suunnittelua, sähkömarkkinoita ja liikennettä. Vaikka paketti on suuri edistysaskel, komitea on kuitenkin huolissaan siitä, että valtavat ponnistelut ovat vielä tarpeen, jotta energiamarkkinoille saadaan luotua riittävän tasapuoliset toimintaedellytykset kaikille osapuolille ja jotta voidaan samalla varmistaa eteneminen kohti hiiletöntä energiataloutta.

1.6 ETSK suhtautuu myönteisesti paketissa esitettyyn optimistiseen kuvaan ja muutamiin melko positiivisiin oletuksiin uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkaaseen teknologiaan kytkeytyvästä teollisuustuotannon kasvusta ja mahdollisten uusien työpaikkojen määrästä. Komitea haluaa kuitenkin myös korostaa, että siirtymään liittyy vakavia riskejä ja vaaroja, erityisesti jos prosessi etenee liian nopeasti tai hitaasti ja ilman yhdennettyä suunnittelua. Sekä mahdollisuudet että riskit on otettava asianmukaisesti huomioon.

1.7 Etenkin pitkälti hiiliteollisuuteen tukeutuvien alueiden talouden muuttaminen on valtava urakka, jota on syytä pohtia paljon syvällisemmin kuin tarkasteltavana olevassa paketissa esitetään.

1.8 Eurooppa-neuvosto on asettanut tavoitteeksi, että uusiutuvan energian osuus EU:ssa kulutetusta energiasta on vähintään 27 prosenttia vuonna 2030. Tämä vähimmäistavoite on sitova EU:n tasolla, mutta sen pohjalta ei määritellä kansallisesti sitovia tavoitteita. ETSK pahoittelee, etteivät jäsenvaltiot ole tällä hetkellä yhtä mieltä yhteisestä energiapolitiikasta eivätkä varsinkaan kansallisista tavoitteista. Komissio haluaa ratkaista tämän ongelman ottamalla käyttöön hallintojärjestelmän, joka tukeutuu yhdennettyihin kansallisiin energia- ja ilmastosuunnitelmiin, joissa jäsenvaltiot sitoutuvat antamaan oman panoksensa.

1.9 ETSK pitää hallintojärjestelmäehdotusta puhdasta energiaa koskevan paketin vaikeimpana ja ratkaisevimpana osana. Komitea on erittäin huolissaan ehdotetusta asetuksesta. Jäsenvaltioiden kansallisten suunnitelmien ja panosten lopullinen sisältö määräytyy sen mukaan, miten komission kanssa päästään asiasta tyydyttävään yhteisymmärrykseen neuvottelujen, yleisen suhtautumisen ja vertaispaineen pohjalta. Ehdotuksessa ei etenkään kuvata yksityiskohtaisesti niitä ”toimenpiteitä” (esim. rahoituslupaa), joihin komissio voi turvautua, jos yleistavoitteita ei saavuteta.

1.10 ”Energiatehokkuus etusijalle” on ehdotuksen keskeisiä periaatteita, ja ETSK kannattaa sitä varauksetta. Energiatehokkuus on kuitenkin Euroopan talouden nykyaikaistamisen väline eikä keino vähentää energiaköyhyyttä. On harhaanjohtavaa väittää muuta, sillä energiatehokkuus edellyttää investointeja, joihin muita heikommassa asemassa olevilla kuluttajilla ei välttämättä ole varaa.

1.11 ETSK panee tyytyväisenä merkille, että Euroopan komissio aikoo nyt perustaa energiaköyhyyden seurantaryhmän, kuten ETSK ehdotti jo vuonna 2013. Tämä saattaa olla avain kaikilta osin koordinoituun tapaan puuttua energiaköyhyyteen erilaisin toimenpitein, kuten sosiaaliperusteisin tarifein, köyhyyden vähentämiseen tähtävin toimin, kuluttajavalistuksen keinoin tai energiatehokkuustoimin.

1.12 ETSK on huolissaan paketin rahoituspohjasta julkisen talouden säästöpolitiikan vallitessa ja kasvun ollessa heikkoa kaikkialla EU:ssa, ja komiteaa askarruttaa, riittävätkö kaavailut EU-varat (ja niiden vipuvaikutus) asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

2. Johdanto

2.1 Käsillä olevassa lausunnossa tarkastellaan ”Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille” -pakettia kokonaisvaltaisesti, kun taas monissa muissa lausunnoissa (asiakokonaisuudet TEN/617, TEN/618, TEN/619, TEN/620, TEN/621, TEN/622, TEN/623, TEN/625 ja NAT/702) käsitellään sen yksittäisiä osia. Nämä liittyvät eri säädösehdotuksiin, jotka koskevat energiatehokkuutta, uusiutuvaa energiaa, sähkömarkkinoiden rakennetta, toimitusvarmuutta ja energiaunionin hallintosääntöjä.

2.2 Puhdasta energiaa koskevaa pakettia ei alkujaan suunniteltu yhdeksi kokonaisuudeksi, vaan sen oli tarkoitus olla sarja ehdotuksia. ETSK on yhtäältä tyytyväinen siihen, että ehdotukset päätettiin niiden keskinäisten yhteyksien vuoksi niputtaa yhdeksi paketiksi, mutta suhtautuu toisaalta kriittisesti jo pelkästään paketin kokoon. Paketti käsittää tuhansia sivuja, mikä vaikeuttaa suuren yleisön ja kansalaisyhteiskunnan osallistumista ehdotuksen tarkasteluun ja siitä käytävään seikkaperäiseen keskusteluun.

2.3 On tärkeää pitää mielessä, että energiaunionihanke on ollut käynnissä jo jonkin aikaa ja että paketteja on eritoten ilmastonmuutoksen ja polttoaineiden toimitusvarmuuden kaltaisten keskeisten huolenaiheiden vuoksi esitetty jo aiemminkin (esimerkiksi kaasun saannin turvaamiseen liittyen).

2.4 Puhdasta energiaa koskeva paketti liittyy Euroopan energiaunionin kaikkiin viiteen keskeiseen ulottuvuuteen:

- energiavarmuus
- energian sisämarkkinat
- energiatehokkuus
- hiilestä irtautuminen
- tutkimus, innovointi ja kilpailukyky.

2.5 Tiedonannon ”Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille” on myös tarkoitus tarjota visio tai sanoma energiaunionia silmällä pitäen.

3. Yleistä

3.1 Paketin avulla pyritään nopeuttamaan siirtymistä puhtaan energian käyttöön ja pitämään samalla kiinni tärkeistä tavoitteista luoda Eurooppaan talouskasvua ja työpaikkoja. Tärkeimmät paketin taustalla olevat syyt ovat seuraavat:

- (Pariisissa vuonna 2015 tehty) ensimmäinen ilmastonmuutoksen hillitsemistä koskeva maailmanlaajuinen sopimus, joka tuli voimaan 4. marraskuuta 2016. EU:n kunnianhimoisten sitoumusten täyttäminen riippuu pitkälti siitä, onnistuuko siirtyminen puhtaan energian järjestelmään.
- Energia-alalla on keskeinen merkitys Euroopan talouden kehityksen kannalta. Energiatehokkuus onkin ratkaisevassa asemassa muiden talouden alojen vahvistamisessa. Uusiutuvaan energiaan liittyvän teknologian ja energiätehokkuustuotteiden ja -palvelujen kehittäminen on johtanut uusien yritysten syntymiseen, mutta toiset energia-alan liiketoimintamallit kohtaavat yhä suurempia vaikeuksia. On ratkaisevan tärkeää, että EU:n toimintapolitiikan avulla saadaan aikaan uusien ja laadukkaiden työpaikkojen nettokasvua ja tuetaan EU:ssa toimivien yritysten menestymistä.
- Keskeisiin tavoitteisiin kuuluu myös varmistaa, että siirtyminen puhtaan energian järjestelmään hyödyttää Euroopan kansalaisia. Tämä on suuri haaste, kun otetaan huomioon jäsenvaltioiden väliset suuret erot ja tarve huolehtia kaikkien yhteiskuntaryhmien, myös muita heikommassa asemassa olevien, saavuttamisesta.

3.2 ETSK kannattaa tätä strategiaa, kuten monista näitä kysymyksiä käsittelevistä aiemmista lausunnoista ⁽¹⁾ ilmenee.

3.3 ETSK on tyytyväinen esitettyyn pakettiin, johon kuuluvilla säädösehdotuksilla ja tukitoimenpiteillä pyritään nopeuttamaan, muuttamaan ja vahvistamaan EU:n talouden siirtymistä puhtaan energian käyttöön. Komitea pitää erityisen ilahduttavana sitä, että lämmitykselle, jäähdytykselle ja liikenteelle annetaan nyt yhtä paljon painoarvoa kuin sähköntuotannolle.

3.4 Komission tiedonannossa ”Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille” esitetään asiasta optimistinen kuva ja melko positiivisia oletuksia teollisuustuotannon kasvusta ja mahdollisten uusien työpaikkojen määrästä. Komitea antaa tälle arvoa ja pitää tällaisten myönteisten signaalien lähettämistä tarpeellisena, jotta joidenkin tahojen kannalta vaikean siirtymäprosessin jatkuminen voidaan varmistaa.

3.5 Toisaalta ETSK haluaa samalla korostaa, että energiasiirtymä on Euroopalle suuri haaste, johon liittyy myös vakavia riskejä ja vaaroja, erityisesti jos prosessi etenee liian nopeasti tai liian hitaasti ja ilman yhdennettyä suunnittelua. Erityinen huolenaihe ovat jäsenvaltioiden väliset suuret taloudelliset ja toimintapolitiittiset erot, joihin on tarkoitus puuttua uuden hallinnosta annettavan asetuksen avulla. ETSK on vakuuttunut, että energiasiirtymä voi onnistua vain, jos mahdollisuudet ja riskit otetaan asianmukaisesti huomioon.

4. Euroopan energiaunionin hallinto on avainkysymys

4.1 Jäsenvaltiot ovat energiätehokkuuden ja uusiutuvan energian osalta sitoutuneet kansallisesti määriteltyihin panoksiin, jotka on määrä antaa vuoteen 2020 mennessä, mutta vuodeksi 2030 ei ole asetettu vastaavanlaisia ohjeellisia viitearvoja.

4.2 Eurooppa-neuvosto on asettanut tavoitteeksi, että uusiutuvan energian osuus EU:ssa kulutetusta energiasta on vähintään 27 prosenttia vuonna 2030. Vaikka tämä vähimmäistavoite on sitova EU:n tasolla, sen pohjalta ei määritellä heti kansallisesti sitovia tavoitteita. ETSK kaipaava tehokkaita toimia niiden jäsenvaltioiden tueksi, joiden tavoitteet ovat kaikkein kunnianhimoisimmat.

4.3 Ehdotetussa **asetuksessa energiaunionin hallinnosta** (ks. asiakokonaisuus TEN/617) säädetään nyt yhdennettyjä kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia koskevista vaatimuksista (yhdenmetyillä suunnitelmilla korvataan erilliset energiätehokkuutta ja uusiutuvia energialähteitä koskevat suunnitelmat) ja virtaviivaistetusta menettelystä suunnitelmien laatimiseksi ja valvomiseksi. Hallinto, johon liittyy valtion itsenäiseen toimintaan vaikuttavia sitovia vaatimuksia, on arkaluontoinen asia etenkin energia-alalla, jonka kohdalla jäsenvaltioiden tilanteet ja poliittiset näkemykset vaihtelevat suuresti.

⁽¹⁾ EUVL C 383, 17.11.2015, s. 84, EUVL C 264, 20.7.2016, s. 117, EUVL C 291, 4.9.2015, s. 8, EUVL C 82, 3.3.2016, s. 13, EUVL C 82, 3.3.2016, s. 22, EUVL C 487, 28.12.2016, s. 75 ja EUVL C 303, 19.8.2016, s. 1.

4.4 ETSK on erittäin huolissaan siitä, miten hallintoprosessin avulla kyetään huolehtimaan täytäntöönpanosta ja tuottamaan konkreettisia tuloksia, sillä se rakentuu liian pitkälti neuvottelujen ja vertaispaineen eikä selkeiden sääntöjen varaan. Lisäksi on syytä selvittää, millä tavoin komissio voi vaatia jäsenvaltioita ryhtymään "tarvittaviin toimenpiteisiin", jos se havaitsee, että aikomusten tai täytäntöönpanon tasolla saattaa olla aukkoja erityisesti uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian ja energiatehokkuuden osalta. Ennen kaikkea on selkiytettävä "rahoitusalustan" luonnetta ja toimintaa, kun sitä käytetään seuraamustarkoituksessa silloin, kun uusiutuvan energian tarjonnassa on puutteita.

4.5 ETSK panee erittäin pettyneenä merkille, että "julkinen kuuleminen" jää ehdotetussa asetuksessa epämääräiseksi ja on kaukana ETSK:n ehdottamasta kattavasta eurooppalaisesta energiavuoropuhelusta. Kansalaisten luottamuksen saavuttamiseksi ja osallistumisen edistämiseksi tällaisen vuoropuhelun olisi oltava valtiovallasta riippumatonta eikä sen pitäisi olla sidoksissa kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien laatimismenettelyyn. Vuoropuhelun kautta tulisi jakaa tietoa kuluttajille, auttaa energiantoimittajia luomaan ja rakentamaan luottamusta sekä tarjota kanava eri ryhmien huolille, jotka koskevat energian toimitusvarmuutta, kohtuuhintaisuutta ja kestävyyttä.

4.6 Toissijaisuusperiaatteen kunnioittamiseksi ja energiatehokkuuteen ja uusiutuvaan energiaan liittyvän teknologian hajautetun luonteen ja joustavuuden täysimääräiseksi hyödyntämiseksi energiapolitiikka ja päätöksenteko olisi yhä suuremmalta osin siirrettävä jäsenvaltioilta paikallis- ja aluehallintotahojen vastuulle. EU:n, jäsenvaltioiden ja paikallis- ja alueviranomaisten olisi helpotettava tätä siirtoa ja varmistettava, että sitä nopeutetaan ja se toteutetaan koordinoitulla tavalla, josta on eniten hyötyä kuluttajille ja yhteisöille. Tämä olisi tehtävä yhteistyössä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa, joka takaa kansalaisten ja yhteisön tiiviin osallistumisen.

5. Energiatehokkuus tarjoaa valtavia energiansäästömahdollisuuksia

5.1 Energiatehokkuuden parantaminen kaikilla aloilla (energiantuotanto, tuotanto, liikenne, sähkö, lämmitys, jäähdytys ja liikkuvuus) on ensisijaisen tärkeää Euroopan tulevan energiajärjestelmän kannalta. ETSK on tyytyväinen siihen, että energiatehokkuuteen on tarkoitus kiinnittää enemmän huomiota EU:n toimintapolitiikoissa ja että uudet aloitteet kattavat nyt vihdoin myös lämmityksen, jäähdytyksen ja liikenteen (ks. myös asiakokonaisuuteen TEN/618 kuuluva lausunto **energiatehokkuusdirektiivistä**).

5.2 Kunnianhimoisimmatkaan energiatehokkuuden parantamistoimet eivät yksistään riitä ratkaisemaan niitä energiaan liittyviä ongelmia, jotka ovat yhteydessä ilmastonmuutokseen, toimitusvarmuuteen tai köyhyteen. Ne voivat kuitenkin olla tehokas keino ongelmien lieventämisessä. Parempi energiatehokkuus voi pienentää energiankulutusta ja siten hillitä energiakustannusten nousua tai kääntää ne laskuun, vaikka energiahinnat nousisivatkin.

5.3 On tärkeää huomata, että energiatehokkuuden parannukset edellyttävät aina investointeja. Parempi energiatehokkuus ei siis välttämättä tarkoita kuluttajien tai teollisuuden kustannustaakan pienenemistä, kuten tiedonannossa väitetään moneen kertaan, mutta se johtaa tietysti aina energiankulutuksen vähenemiseen ja on näin ollen hyväksi ilmastolle. Myönteiset kustannusvaikutukset riippuvat kuitenkin ratkaisevasti investointien ja energiakustannussäästöjen keskinäisestä tasapainosta. ETSK toivoo, että asiaa tarkasteltaisiin realistisemmin ja kriittisemmin.

5.4 ETSK suhtautuu myönteisesti **rakennusten energiatehokkuudesta annetun direktiivin** muuttamiseen (asiakokonaisuus TEN/620). Rakennusten lämmityksellä ja jäähdytyksellä on erittäin tärkeä merkitys, sillä sen osuus energian kokonaiskulutuksesta on 40 prosenttia. Tällä alalla energiasäästöjä saadaan aikaan peruskorjaamalla nykyisiä ja rakentamalla uusia rakennuksia, ja molemmissa tapauksissa tarvitaan huomattavia investointeja. Rakennuskannasta peruskorjataan tai uusitaan vuosittain kuitenkin vain 0,4–1,2 prosenttia, joten on selvää, että prosessia on nopeutettava.

5.5 Jäsenvaltioita vaaditaan esittämään etenemissuunnitelma selkeine välitavoitteineen ja toimenpiteineen, jotta ne saavuttavat vuoteen 2050 ulottuvan vähähiilistä kansallista rakennuskantaa koskevan pitkän aikavälin tavoitteen ja vuoteen 2030 asetetut erityiset välitavoitteet.

5.6 ETSK on pettynyt valittuun toimintapoliittiseen vaihtoehtoon, joka ei ole kovin kunnianhimoinen eikä tuota niin paljon energiasäästöjä kuin mahdollista. Komitea tiedostaa, ettei jäsenvaltioiden poliittista tahtoa saavuttaa tällä alalla parempia tuloksia voida pitää varmana, vaikka rakennusten energiatehokkuus tarjoaa parannuksiin suurimmat havaittavissa olevat mahdollisuudet.

5.7 ETSK arvostaa komission ehdottamien uusien rahoitusvälineiden laajaa kirjoa. On olennaisen tärkeää, että tarjolla on peruskorjausten tukemiseen tarkoitettuja rahoitusvälineitä. Näin etenkin siksi, että voidaan kannustaa yksityisiä ja muita kuin kunnallisia sosiaalisten vuokra-asuntojen omistajia investoimaan vanhempien kiinteistöjen peruskorjaukseen.

5.8 Uusien tai peruskorjattujen rakennusten omistajat tai vuokralaiset pääsevät hyötymään paitsi energiakustannusten pienenemisestä myös asuinmukavuuden ja elämänlaadun paranemisesta. Valitettavasti heijastusvaikutuksena on tavallisesti se, että peruskorjattujen asuntojen vuokrat nousevat sen verran korkeammiksi, että ne saattavat helposti ylittää energiakustannusten säästöt. Tiedonannossa esitetään kuitenkin melko optimistinen käsitys kustannussäästöistä. ETSK suosittaa, että ongelmaa tarkastellaan kriittisemmin. Asiaa hoidettaessa olisi sovellettava taloudellisia ja sosiaalisia kriteereitä, sillä muutoin syntyy uudenlainen vanhempia sukupolvia koetteleva köyhyyden muoto.

5.9 ETSK on tyytyväinen direktiiviin kuuluvaan aloitteeseen säätää sähköautojen latauspisteiden asentaminen pakolliseksi suuressa osassa uusista rakennuksista. On kuitenkin tärkeää todeta, että suuremman sähkökapasiteetin tuleva tarve edellyttää suunnittelua ja koordinoitua sähköntoimittajien kanssa, koska tarve investoida etukäteen asuinalueiden lähistöllä sijaitseviin suuren kapasiteetin muuntajiin kasvaa.

5.10 ETSK on vakuuttunut, että teknologian jatkuvaan kehitykseen ja **vuorovaikutteisten älykkäiden liikennejärjestelmien** kehittämiseen pohjautuvat entistä energiatehokkaammat liikennejärjestelmät edistävät merkittävästi EU:n pyrkimyksiä säästää energiaa (asiakokonaisuus TEN/621). Uusi **ekologista suunnittelua koskeva työsuunnitelma ja asetus** (asiakokonaisuus NAT/702) tuovat eurooppalaisiin yhteismarkkinoihin tärkeän elementin, jonka ansiosta tarjolla on erittäin tehokkaita tuotteita ja joka tukee kiertotaloutta.

6. Kuluttajakeskeinen energiaunioni

6.1 ETSK arvostaa sitä, että komissio pyrkii antamaan kuluttajille keskeisen aseman energiaunionissa. Nykylämässä kaikilta kansalaisilta kuluu liikkumiseen, asumiseen, viestintään ja kulutukseen yleensäkin tietty vähimmäismäärä energiaa. Näin ollen energiasta ei saa tulla ylellisyystuote. Usein mainittu energiaköyhyys, jota ei tosin ole määritelty asianmukaisesti, on kuitenkin merkki suuntauksesta, että muita heikommassa asemassa olevilla kansalaisilla on yhä enemmän vaikeuksia hankkia edes itselleen välttämättömiä energiapalveluita. ETSK kehottaa torjumaan tätä suuntausta ja mukauttamaan energiapolitiikkaa vastaavasti.

6.2 Sähkön tuotantokustannukset ovat viime vuosina laskeneet teknologian kehityksen ansiosta. Kuluttajat eivät ole päässeet hyötymään tästä laskusta, koska verot, verkkomaksut ja muut vastaavat ovat usein nousseet sitä suuremmiksi. Tämä on vakava ongelma, koska se pahentaa energiaköyhyyttä.

6.3 ETSK ei ole samaa mieltä siitä, että ”energiatehokkuus on yksi parhaista keinoista puuttua energiaköyhyyden perussyihin”. Käsite ”energiaköyhyys” syntyi, kun energiahinnat alkoivat nousta huomattavasti. Tämä tarkoittaa sitä, että korkeat hinnat ovat tämän erityisen köyhyyden muodon perimmäinen syy ja kaikilla muita heikommassa asemassa olevien auttamiseksi toteutettavilla toimilla olisi ensisijaisesti pyrittävä puuttumaan niihin. Energiatehokkuuden parantamisesta on tietysti myös apua, mutta se edellyttää väistämättä huomattavia investointeja, joihin etenkin muita heikommassa asemassa olevilla kuluttajilla ei välttämättä ole varaa (ks. asiakokonaisuus TEN/518).

6.4 ETSK panee tyytyväisenä merkille, että Euroopan komissio aikoo nyt perustaa energiaköyhyyden seurantaryhmän, kuten ETSK ehdotti energiaköyhyydestä antamassaan lausunnossa (asiakokonaisuus TEN/516) jo vuonna 2013. Seurantaryhmän tulisi aluksi keskittyä erityisesti eurooppalaisten energiaköyhyysindikaattoreiden määrittelyyn. Tämä saattaisi olla ratkaiseva tekijä, joka saisi jäsenvaltiot omaksumaan kaikilta osin koordinoitun tavan lähestyä energiaköyhyyttä. Tähän kuuluisi myös yhteinen käsitys erilaisten välineiden, kuten sosiaaliperusteisten tariffien, köyhyyden vähentämiseen tähtäävien toimien, kuluttajavalistuksen tai energiaterveystoimien roolista ja vaikuttavuudesta.

6.5 ETSK korostaa, että tiedonannossa mainittujen näkökohtien (energiavarmuus, energiaterveystoimien ja hiilestä irtautuminen) lisäksi puhdas energia merkitsee huomattavia terveyshyötyjä kaikille kansalaisille.

6.6 Paketissa tarjotaan kansalaisille vain rajallista mahdollisuutta vaikuttaa suoraan päätöksiin, joilla on vaikutusta heidän päivittäiseen elämäänsä ja toimeentuloonsa. On epäselvää, sovelletaanko tarkoituksenmukaiseen osallistumiseen johtavan energiavuoropuhelun periaatteita jo nyt – ja vastaisuudessa – kaikkialla unionissa (ks. myös asiakokonaisuus TEN/617). Tällainen vuoropuhelu edellyttää tasapuolisten toimintaedellytysten luomista, myös institutionaalisessa mielessä.

6.7 ETSK on tyytyväinen sähkömarkkinoilla tuottajakuluttajina toimivien kansalaisten kasvavan roolin tunnustamiseen. He tarvitsevat uudenlaista markkinajärjestelyä, joka sopii yhteen uusiutuviin energialähteisiin pohjautuvan sähkön hajautettujen tuotantorakenteiden kanssa ja todella asettaa kuluttajat ja kansalaiset EU:n energiapolitiikan ytimeen.

6.8 ETSK suhtautuu kannustuen yhteisöllisen energian käsitteeseen. Sillä viitataan liiketoimintamalliin, jossa kansalaiset osallistuvat omistajina yhdessä uusiutuvaa energiaa tai energiatehokkuutta koskeviin hankkeisiin omalla asuinalueellaan. Uuden paketin säännösten olisi mahdollistettava tällaiset aloitteet ja kannustettava niihin aina kun mahdollista.

7. Uusiutuvat energialähteet uusilla markkinoilla

7.1 ETSK kannattaa **uusiutuvia energialähteitä koskevan direktiivin** (asiakokonaisuus TEN/622) yleistavoitetta edistää uusiutuvan energian toimittajien entistä vahvempaa integroitumista markkinoille uusiutuvien energiamuotojen kustannusten pienenemisen johdosta.

7.2 ETSK on kuitenkin myös huolissaan siitä, että olemme hyvin kaukana tasapuolisista olosuhteista, joissa uusiutuvat energiamuodot voisivat selvitä ilman erityistukea. Paljon on vielä tehtävä, jotta voidaan poistaa nykyisten sähkömarkkinoiden valtavat vääristymät, jotka johtuvat tuista, rakenteellisista reunaehdoista ja ulkoisten kustannusten selkeän kirjanpidon puutteesta.

7.3 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan ympäristökeskuksen (EYK) äskettäiseen raporttiin *Transforming the EU power sector: avoiding a carbon lock-in* ("EU:n sähköalan muutos: hiililukkiutumisen välttäminen"). Noin puolet EU:ssa tuotetusta sähköstä perustuu edelleen fossiilisiin polttoaineisiin. EYK:n tutkimuksessa tarkastellaan sähkömarkkinoiden nykyisyyttä suhteessa vuodeksi 2030 ja sitä myöhemmäksi asetettuihin EU:n ilmastotavoitteisiin. Siirtyminen pois hiili-intensiivisestä sähköhuollosta edellyttää lisäinvestointeja vaihtoehtoisin energialähteisiin sekä siirtymää tukevia toimintapolitiittisia puitteita.

7.4 ETSK on huolissaan erityistoimenpiteistä ja tukivälineistä koskevasta ylimalkaisuudesta, joka saattaa vaarantaa uusiutuvien energiamuotojen edistämisen jatkumisen.

7.5 ETSK haluaa korostaa, että energiavarmuutta on pohdittava uudelleen energialähteiden yhdistelmän muuttuessa radikaalisti. Tähän kysymykseen ei kiinnitetä paketissa riittävästi huomiota.

8. Mahdollisuudet talouden ja työllisyyden kannalta

8.1 Energiasiirtymä on Euroopalle suuri haaste, joka samalla tarjoaa mahdollisuuksia luoda uusia työpaikkoja sekä edistää talouskasvua ja kaikkien kansalaisten hyvinvointia. Koska tällainen siirtymä tuo mukanaan myös riskejä ja vaaroja, on äärimmäisen tärkeää kehittää tasapainoinen toimintapolitiikka, joka mahdollistaa oikeanlaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, ettei yhteiskunnalle eli työntekijöille (työttömyys ja työpaikkojen laatu), kuluttajille ja pk-yrityksille koidu haittaa. Tämä edellyttää sitä, että sidosryhmät otetaan mukaan siirtymän kaikkiin vaiheisiin, ja ETSK on arvokkaana ja keskeisenä kumppanina yksi niistä.

8.2 Maailmanlaajuinen johtoasema puhtaan teknologian alalla tarkoittaa myös tämän teknologian vientiä, mikä on hyödyllistä sekä talouden että ympäristön näkökulmasta (asiakokonaisuus NAT/690).

8.3 Tutkimus ja innovointi ovat avaintekijöitä pyrittäessä tukemaan Euroopan globaalia kilpailukykyä ja johtoasemaa kehittyneiden energiateknologioiden ja energiatehokkuusratkaisujen alalla. **Nopeampaan puhtaaseen energian innovointiin** keskittyvän strategian (asiakokonaisuus TEN/619) pitäisi tehostaa priorisointia ja tuoda mukanaan konkreettisia toimia, jotta voidaan varmistaa, että hiiliteknologian asteittaisen käytöstä poistamiseen tähtäviä innovaatioita hyödynnetään aiempaa laajemmin ja saatetaan markkinoille nykyistä nopeammin. ETSK kritisoi sitä, että perustutkimukseen ja siihen, mitä tutkimuksen avulla voidaan saada aikaan, kiinnitetään vain vähän huomiota. Euroopan strateginen energiateknologiasuunnitelma (SET-suunnitelma) mainitaan lyhyesti, mutta valitettavasti vain teollisuuden näkökulmasta.

8.4 Paketissa viitataan toistuvasti teollisuuteen, työpaikkoihin ja kasvuun innovointia määriteltäessä, mutta innovoinnissa on kyse paljon muustakin. Teollisuuslähtöisten näkökohtien lisäksi tärkeitä tekijöitä ovat ihmisten hyvinvointi ja luonto.

8.5 ETSK on tyytyväinen komission ehdotukseen perustaa ”puhtaan energian teollisuusfoorumi”, josta voisi alhaalta ylöspäin suuntautuvan prosessin myötä tulla osa laajempaa vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan ja muiden sidosryhmien kanssa. Komitea korostaa, että tutkimus- ja innovointiketjua on tärkeää tukea tasapainoisesti perustutkimuksesta soveltavaan tutkimukseen ja aina uusiin tuoteinnovaatioihin saakka.

8.6 Koska nykyisin pitkälti hiiliteollisuuden tukeutuvien alueiden talouden muuttaminen on valtava urakka, ETSK katsoo, että tätä asiaa on syytä pohtia paljon syvällisemmin kuin tarkasteltavana olevassa paketissa esitetään.

8.7 Uusiutuviin energiamuotoihin ja energiatehokkuuteen tehtävien investointien pääomakustannukset vaihtelevat huomattavasti jäsenvaltiosta toiseen. ETSK katsoo, että tällaisten, kuluttajien ja sijoittajien kannalta syrjivien tekijöiden poistamiseksi tai minimoimiseksi tarvitaan tehokkaita finanssipoliittisia ja institutionaalisia toimenpiteitä.

8.8 Kaakkois-Euroopassa on valtavia uusiutuvaan energiaan liittyviä mahdollisuuksia ja ammattitaitoista työvoimaa, jotka ovat vielä toistaiseksi suurelta osin hyödyntämättä. ETSK kehottaa lisäämään tuntuvasti sellaisille sidosryhmille tarkoitettua tukea, jotka edistävät energiaunionin tavoitteiden saavuttamista tällä alueella. Tämä tarjoaa kuluttajille ja paikallisille sijoittajille valtavia kehittymismahdollisuuksia tarkasteltavana olevan paketin tavoitteiden mukaisesti.

Bryssel 26. huhtikuuta 2017.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus uudeksi kehityspolitiikkaa koskevaksi eurooppalaiseksi konsensukseksi – Meidän maailmamme, meidän ihmisarvomme, meidän tulevaisuutemme”

(COM(2016) 740 final)

(2017/C 246/11)

Esittelijä: **Ionuț SIBIAN**

Toinen esittelijä: **Mihai MANOLIU**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 27.1.2017
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Komitean täysistunnon päätös	26.4.2017
Vastaava erityisjaosto	”ulkosuhteet”
Hyväksyminen erityisjaostossa	4.4.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	26.4.2017
Täysistunnon numero	525
Äänestystulos	166/1/3
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen kehityspolitiikkaa koskevasta uudesta eurooppalaisesta konsensuksesta ”Meidän maailmamme, meidän ihmisarvomme, meidän tulevaisuutemme”. Sillä vastataan komitean asiakokonaisuuteen REX/461 kuuluvassa lausunnossa ”Kestävän kehityksen toimintaohjelma 2030 – Kestävän kehityksen maailmanlaajuiseen edistämiseen sitoutunut Euroopan unioni” esittämiin suosituksiin: ”EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden on kiireellisesti sovittava etenemismallista korkeimmalla poliittisella tasolla laatimalla komission, neuvoston ja parlamentin keskeinen toimielintenvälinen sopimus, jotta luodaan vankka pohja tulevalle poliittiselle toiminnalle. Tämän kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamista koskevan sopimuksen tulisi olla pohjana kaikenkattavalle strategialle toimintaohjelman 2030 valtavirtaistamiseksi tähtäimenä tehdä EU:sta kestävän kehityksen unioni.” Samassa lausunnossa ETSK myös kehotti, että komission tulee ”integroida kestävän kehityksen toimintaohjelma 2030 täysimääräisesti ja hyödyntää sitä kehityspolitiikkaa koskevassa eurooppalaisessa konsensuksessa”.

1.2 ETSK panee merkille kehityspolitiikkaa koskevan eurooppalaisen konsensuksen 2006 merkityksen Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden kehitysyhteistyöpolitiikassa ⁽¹⁾. Sen lisäarvona oli ennen kaikkea EU:n ja sen jäsenvaltioiden yhteisen vision sekä EU-tasoisien täytäntöönpanokehysten tarjoaminen pohjaksi EU:n laajuisille ja jäsenvaltiokohtaisille suunta-antaville asiakirjoille, poliittisille linjauksille ja toimenpiteille. Voidaan odottaa, että uuden konsensuksen rooli on samankaltainen.

1.3 ETSK on tyytyväinen siihen, että konsensuksessa mainitaan erikseen yleistavoitteena köyhyyden poistaminen käyttäen lähtökohtana oikeusperustaisen ja sukupuolten tasa-arvoon pohjautuvan lähestymistavan soveltamista kehitysyhteistyössä ja huolehtien samalla siitä, ettei ketään unohdeta kestävän kehityksen agendan täytäntöönpanossa asuinpaikan taikka etnisyyden, sukupuolen, iän, vammaisuuden, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen, maahanmuuttajastatuksen tai muun seikan perusteella.

1.4 Viittaamalla kestävän kehityksen agendaan ja pitämällä kiinni köyhyyden poistamisesta keskeisenä tavoitteena konsensus tuo kehitysyhteistyölle sen ansaitseman tunnustuksen ja parantaa sen tunnettuutta täysivaltaisena Euroopan unionin politiikanalana. Kehitysyhteistyötä tulee pitää yhtenä EU:n ulkosuhdetoiminnan pilarina, ja konsensus olisi käsitettävä takeena siitä, että tätä toimintaa kehitetään tasavertaisesti muiden unionin toiminta-alojen (turvallisuus, kauppa, oikeus- ja sisäasiat jne.) kanssa eikä se saa olla niille alisteista.

⁽¹⁾ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja: Vuonna 2005 hyväksytyn kehityspolitiikkaa koskevan eurooppalaisen konsensuksen arviointi ja oheisasiakirja aloitteeseen ”Ehdotus uudeksi kehityspolitiikkaa koskevaksi eurooppalaiseksi konsensukseksi”.

1.5 Konsensuksen tarkistaminen osuu hankalaan ajankohtaan, jona unionin arvoihin ja periaatteisiin (sellaisina kuin ne on lueteltu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklassa) ja koko Euroopan unionin olemassaoloon kohdistuu yhä suurempia uhkia. Toistuvat kriisit heikentävät jäsenvaltioiden hallitusten kykyä ja halua osoittaa tarvittavia resursseja kestävän kehityksen agendan täytäntöönpanoon. Onkin ensiarvoisen tärkeää, että kaikki jäsenvaltiot ja Euroopan unionin toimielimet keskittyvät täysin sen täytäntöönpanoon ja noudattamiseen kehityspolitiikkaa koskevan eurooppalaisen konsensuksen kautta ottaen huomioon etenkin rahoitusnäkökohdat.

1.6 Konsensuksessa pitäisi pyrkiä määrittelemään komission ja jäsenvaltioiden roolit ottaen huomioon kumppanin suhteelliset edut kehityspolitiikan alalla. Tämä vaatimus on sitäkin ajankohtaisempi, kun otetaan huomioon, että EU:n ja sen jäsenvaltioiden kehitysmäärärahojen kokonaismäärä laskee brexitin seurauksena. Lisäksi sisäinen poliittinen ilmapiiri on muutoksen kourissa. Euroopan parlamentin kehitysvaliokunnan vuonna 2013 tilaaman tutkimuksen⁽²⁾ mukaan jäsenvaltioiden ja Euroopan komission välisen tehokkaan kehitysapuun liittyvän koordinoinnin puuttumisen taloudelliset kustannukset ovat arviolta noin 800 miljoonaa euroa. Tämä summa voitaisiin säästää joka vuosi rahoitustapahtumakustannuksissa, jos avun antajat keskittäisivät sen rajatumpaan määrään maita ja toimintoja. Lisäksi on arvioitu, että on mahdollista säästää vielä 8,4 miljardia euroa joka vuosi, jos parannetaan varojen jakamista useiden maiden tasolla.

1.7 Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden ei pitäisi käyttää kehitysapua keinona, jolla kumppanit pakotetaan yhteistyöhön talous- ja ulkopolitiikkaan, valtioiden turvallisuuteen ja muuttoliikkeen valvontaan liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi. Kehitysyhteistyössä pitäisi päinvastoin keskittyä sen päätavoitteeseen eli köyhyyden poistamiseen, yhtäläisiin mahdollisuuksiin, ihmisarvoisen elämän takaamiseen kaikille sekä ympäristön kestävään kehitykseen.

1.8 ETSK haluaa korostaa erityisesti maatalouden merkitystä kehityspolitiikassa. Paikallisen ruoantuotannon edellytysten vahvistaminen, naisten aseman parantaminen maaseudulla sekä maataloustuottajien järjestäytyminen ja yhteistyö ovat merkittävällä sijalla köyhyyden poistamisessa ja kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa maailman köyhimmässä maissa.

1.9 Konsensuksessa tunnustetaan työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden osuus sekä kestävän kehityksen toimintaohjelman, Agenda 2030:n, tunnetuksi tekemisessä että sen täytäntöönpanon edistämiseksi. EU:n tulisi paitsi antaa niille vahvaa poliittista tukea suotuisan toimintakehyksen turvaamiseksi, jotta ne voivat hoitaa roolinsa kaikilta osin, myös tunnustaa, tukea ja suojella ihmisoikeuksia puolustavia organisaatioita, vallan valvojina toimivia elimiä ja epäsuotuisassa tilanteessa työskenteleviä ammattiliittoja. Lisäksi EU:n tulisi pyrkiä ottamaan käyttöön paremmin soveltuvia rahoitusmekanismeja, jotta voitaisiin auttaa laajempaa kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kirjoa ja huolehtia näin siitä, että pienemmät ja monilukuisemmat paikallisorganisaatiot voivat osallistua EU:n ohjelmiin. ETSK on antanut tästä aiheesta tärkeitä suosituksia asiakokonaisuuteen REX/461 kuuluvassa lausunnossaan "Kestävän kehityksen toiminta-ohjelma 2030 – Kestävän kehityksen maailmanlaajuiseen edistämiseen sitoutunut Euroopan unioni".

1.10 Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun rooli kestävän kehityksen toimintaohjelman täytäntöönpanon välineenä tulee tunnustaa. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu edellyttää suotuisia olosuhteita ja toimivia institutionaalisia puitteita. Lähtökohdana tälle on yhdistymisvapauden ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden kunnioittaminen. EU:n tulisi tehdä työtä riippumattomien työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen (työmarkkinaosapuolten) kanssa tervehdohjaisten työmarkkinasuhteiden ja toimivan työhallinnon edistämiseksi.

1.11 EU:n erityisrahastot ovat potentiaalisesti myönteinen väline, mutta ei ole riittävästi tutkimustuloksia, jotka osoittaisivat, että niiden avulla voidaan vastata kehitysmaiden vastuullistamis- ja sopeuttamistarpeisiin. Puolet Euroopan unionin jäsenvaltioista nostaa yksityissektorille suunnattua virallista kehitysapua, vaikka julkisin varoin toteutetut kaupallisen sektorin investoinnit ovat suurelta osin läpinäkymättömiä ja valvomattomia⁽³⁾. Työmarkkinaosapuolia ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioita olisi tuettava, ja niiden olisi annettava valvoa kehitykseen suunnattuja ja myös yksityissektorille tarkoitettuja varoja. Niiden olisi osallistuttava tosiasialisesti kehitysohjelmien laatimiseen, toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin, jotta ohjelmat vastaisivat mahdollisimman monien ihmisten todellisiin tarpeisiin.

⁽²⁾ *The Cost of Non-Europe in Development Policy: Increasing Coordination between EU Donors* (EU:n koordinoinnin puuttumisen kustannukset kehityspolitiikassa: miten vahvistaa Euroopan unionia edustavien avunantajien välistä koordinointia), Euroopan parlamentti, 2013.

⁽³⁾ AidWatch-raportti, Concord, 2016.

1.12 Työpaikkojen luominen on suuri haaste kehitysmaissa, ja yksityissektorilla on tärkeä rooli siinä. Asiakokonaisuuteen REX/386 kuuluvassa ETSK:n lausunnossa ”Yksityissektorin osallistuminen vuoden 2015 jälkeisiin kehitysyhteistyöpuutteisiin” korostetaan, että yritysten toimintaympäristöllä on tärkeä rooli köyhyyden torjunnassa maailmassa, sillä yksityissektori ”luo työpaikkoja, tuottaa hyödykkeitä ja palveluita, tuottaa tuloja ja voittoja ja osallistuu maksamiensa verojen kautta julkisten menojen kattamiseen”. Työpaikkojen luomisen ei kuitenkaan pitäisi olla tavoite sinänsä, ellei siinä täytetä työ- ja ympäristönormeja sekä ihmisarvoisia työoloja koskevia vaatimuksia erityisesti naisten ja nuorten näkökulmasta ihmisarvoista työtä koskevan Kansainvälisen työjärjestön (ILO) ohjelman, ILO:n vahvistamien työelämän normien ja muiden kansainvälisten asiakirjojen (esimerkiksi yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevat Yhdistyneiden Kansakuntien suuntaviivat ja monikansallisille yrityksille annetut OECD:n toimintaohjeet) mukaisesti.

1.13 ETSK katsoo, että osallisuus ja osallisuuden pitkäkestoisuus edellyttävät ihmisarvoisia ja pysyviä työpaikkoja (etenkin naisille ja nuorille), joista saadaan riittävät tulot ja jotka luovat kestäviä arvoketjuja erilaisten julkisten palvelujen tehostamiseksi. On tarpeen edistää uudenlaisia kiertotalouden tuotanto- ja kulutusmalleja. Tällaisissa toimintamalleissa muita heikommassa asemassa olevia ryhmiä suojellaan paremmin, niillä on mahdollisuus saada rahoituspalveluja, ja rehellinen, oikeudenmukainen ja kestäväpohjainen yrityssektori luo uusia talousmalleja (yhteiskunnalliset yritykset, jotka tarjoavat paikallispalveluja) ja uusia pk-yrityksiä, joita säännellään asianmukaisesti.

2. Taustaa

2.1 Kehityspolitiikka on keskeinen osa EU:n ulkoista toimintaa, joka Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 21 artiklan 2 kohdan d alakohdan määritelmän mukaan ”edistää kehitysmaiden talouden, yhteiskunnan ja ympäristön kannalta kestävästä kehitystä ensisijaisena tarkoituksenaan poistaa köyhyys”. Tämä tavoite mainitaan myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 208 artiklassa.

2.2 Kehityspolitiikkaa koskevan uuden eurooppalaisen konsensuksen laatimisehdotuksen tarkoituksena on tarjota kehys yhteiselle kehitysyhteistyöpolitiikan lähestymistavalle, jota EU ja sen jäsenvaltiot soveltavat.

2.3 Samaan aikaan konsensus on maailmalle osoitettu vahva julistus, jossa painotetaan EU:n päättäväistä aikomusta säilyä uskottavana, sitoutuneena ja vastuullisena toimijana ja esimerkkinä maailmankentällä. Siinä määritetään unionin periaatteet ja painopisteet suhteessa vakaviin maailman ongelmiin sekä keinot täyttää EU:n kestävästä kehityksen toimintaohjelman ja Pariisin sopimuksen puitteissa tekemät sitoumukset.

2.4 ETSK pitää kehityspolitiikkaa koskevan eurooppalaisen konsensuksen tarkistamista tervetulleena ja erittäin tärkeänä nykyisessä uudessa tilanteessa, sillä sen tarkoituksena on samaan aikaan ohjata EU:n ja sen jäsenvaltioiden sitoutumista kestävästä kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030:n täytäntöönpanoon ja edistää EU:n ulkoisten toimien ensisijaisien tavoitteiden saavuttamista sellaisina kuin ne on esitetty Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspoliittisessa globaali-strategiassa.

2.5 Itsepintainen talouskriisi, brexit, poliittiset muutokset Amerikan yhdysvalloissa, kasvava epävakaus idässä, Syyrian konflikti ja sen humanitaariset seuraukset, populismin ja muukalaisvihan nousu jäsenvaltioissa ja ilmastonmuutoksen taloudelliset vaikutukset ovat kaikki osatekijöitä, jotka yhdessä asettavat unionille sen suurimman haasteen yli puoleen vuosisataan.

2.6 Kuten Euroopan unionin uudessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa globaalistrategiassa ”Jaettu näkemys, yhteinen toiminta: vahvempi Eurooppa” (2016) todetaan, uusi sisäinen ja maailmanlaajuinen tilanne on lisännyt epävakautta ja turvattomuutta. EU:n täytyykin olla vahvempi ja yhtenäisempi kuin koskaan ennen sen olemassaoloon kohdistuvien lisääntyvien uhkien edessä.

2.7 EU on kollektiivisesti sitoutunut osoittamaan 0,7 prosenttia bruttokansantulostaan (BKTL) julkiseen kehitysapuun kestävästä kehityksen toimintaohjelman aikataulun puitteissa. Jos konsensuksen tavoitteet halutaan saavuttaa, EU:n ja sen jäsenvaltioiden täytyy täyttää apua koskevat tavoitteensa. Tällä hetkellä Euroopan poliittisen tilanteen vuoksi on varsin epävarmaa, haluavatko nykyiset ja tulevat hallitukset säilyttää tämän rahoitussitoumusten tason. Poliittisen tilanteen kehitys EU:n jäsenvaltioissa saattaa vaarantaa kansallisten hallitusten kehitysyhteistyösitoumukset, sillä populistiset poliittiset liikkeet vaativat voimakkaasti maailmanlaajuisen solidaarisuuden ja julkisten kehitysapumenojen vähentämistä.

2.8 Yhdistynyt kuningaskunta on ollut suurin kehitysavun antaja EU:ssa (yli 14 miljardia euroa vuonna 2015), joten brexit vaikuttaa suoraan EU:n asemaan ja kykyyn tällä nimenomaisella politiikanalalla alentamalla resursseja, jotka oli tarkoitus käyttää kestäväen kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen. Arvioiden mukaan Euroopan unioni menettää brexitin takia muun kuin rahoituskapasiteetin menettämisen ohella 15 prosenttia kehitysapubudjetistaan. On erittäin tärkeää, että EU:n jäsenvaltiot ovat jatkossa solidaarisia ja noudattavat kehitysaputavoitteitaan.

2.9 EU:n olisi varmistettava, että julkisessa kehitysavussa keskitytään köyhyyden poistamiseen kehitysmaissa, että varat käytetään tehokkaasti kyseisten maiden tosiasialliseksi auttamiseksi ja että unionin kehityspoliitikat ovat johdonmukaisia. Eurooppalaisten kansalaisjärjestöjen Concord-foorumien raportissa "AidWatch 2016" osoitetaan, että jo vuonna 2015 EU:n myöntämästä avusta 17 prosenttia oli muuta kuin todellista resurssiensirtoa kehitysmailla, sillä kyse oli avunantajamaiden sisäisistä menoista pakolaisten tai opiskelijoiden hyväksi, velan lyhentämisestä sekä tukiin ja korkoihin liittyvistä maksuista. Osa EU:n jäsenvaltioista on korottanut ilmoitettuja apusummiaan lähes pelkästään pakolaisten hyväksi omista maissaan osoitettujen summien vuoksi, ja niistä on näin tullut kyseisten summien pääasiallisia avunsaajia.

2.10 EU on luonteensa ja perustamislähtökohtiensa vuoksi velvollinen edistämään ja puolustamaan monenvälisyyttä, sääntöihin perustuvaa maailmanjärjestystä, rauhaa maailmassa ja ihmisoikeuksia. Ajan mittaan unionista on tullut olennaisen tärkeä, vastuullinen ja tiettyjä arvoja kunnioittava maailmanlaajuinen kumppani, joka puuttuu konfliktien ja köyhyyden perimmäisiin syihin, edistää yleismaailmallisia ihmisoikeuksia, näyttää esimerkkiä ja käyttää vaikutusvaltaansa myönteisten muutosten aikaansaamiseksi maailmassa.

2.11 Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sitoutumisesta kehitysyhteistyöhön johtavana globaalina toimijana on tullut olennainen osa unionin identiteettiä ja sen imagoa ulkomaailman silmissä.

2.12 EU on maailman avoimin markkina-alue, joka myöntää avokätisiä tullimaksualennuksia kehitysmailla, jotka ratifioivat ja panevat täytäntöön ihmisoikeuksia, työoikeutta, ympäristöä ja hyvää hallintotapaa koskevat tärkeimmät kansainväliset yleissopimukset.

2.13 Rahoitusvirtojen lisäksi EU on tarpeellinen poliittinen kumppani kehitysmailla, sillä se tukee positiivisia poliittisia ja sosiaalisia kehityssuuntauksia ja auttaa kehitysmaita osallistumaan oikeudenmukaisemmin ja kattavammin maailmanlaajuisiin poliittisiin ja taloudellisiin prosesseihin.

2.14 EU:lla oli tärkeä rooli vuosituhaten kehitystavoitteiden (2005–2015) määrittelyssä ja täytäntöönpanossa, ja se oli keskeisenä liikkeellepanevana voimana kestäväen kehityksen tavoitteiden (2016–2030) hyväksymisessä vaikuttamalla ratkaisevasti eurooppalaisten arvojen eli ihmisoikeuksien, demokratian, oikeusvaltion ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden sisällyttämiseen uuteen maailmanlaajuiseen kestäväen kehityksen toimintaohjelmaan.

2.15 Euroopan unioni on johtava maailmanlaajuinen ilmastonmuutosasioiden edistäjä, ja sillä oli merkittävä rooli kehittyneiden maiden ja kehitysmaiden laajan koalition muodostamisessa ja sitä kautta Pariisiin sopimuksen hyväksymisessä joulukuussa 2015. EU on sitoutunut osoittamaan 20 prosenttia talousarviostaan ilmastotoimintaan eli niin vaikutusten lieventämiseen kuin ilmastonmuutokseen sopeutumiseen Pariisin sopimuksen tukemiseksi.

2.16 Helmikuussa 2016 tehty EU:n Eurobarometri-tutkimus kansainvälisestä yhteistyöstä ja kehitysasioista osoittaa, että lähes yhdeksän kansalaista kymmenestä unionissa tukee kehitysyhteistyötä (89 % eli 4 prosenttiyksikön lisäys vuodesta 2014). Uusissa jäsenvaltioissa nämä luvut ovat hieman alempia kuin vanhemmissa jäsenvaltioissa. Luvut osoittavat, että se osuus kansalaisista on kasvanut, jonka mielestä köyhyyden torjuminen kehitysmaissa olisi otettava yhdeksi EU:n tärkeimmistä tavoitteista (viisi prosenttiyksikköä eli 69 %:iin) ja yhdeksi kansallisten hallitusten tärkeimmistä tavoitteista (viisi prosenttiyksikköä eli 50 %:iin). Lähes seitsemän vastaajaa kymmenestä vaati EU:n kehitysavun lisäämistä (68 %), mikä on enemmän kuin aiempina vuosina. Lähes kolme neljännestä (73 %) kyselyyn osallistuneista katsoi, että kehitysapu on tehokas keino torjua luvaton muuttoliekettä, ja 80 prosenttia eurooppalaisista on siltä mieltä, että kehitysyhteistyö on Euroopan unionin omien etujen mukaista. Vastaajista 52 prosenttia katsoi, että EU:n täytyisi pitää lupauksensa lisätä kehitysmailla suunnattua apua.

3. Huomioita

3.1 Yhteenliitettävyys on keskeisenä perustana kestävän kehityksen toimintaohjelmassa Agenda 2030:ssä, joka on toimintakehys kattavien kansallisten strategioiden laatimiseksi taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät näkökohdat tasapainoisesti huomioon ottavan kestävän kehityksen alalla. Kansallisten strategioiden tarkoituksena on saada aikaan myönteisiä vaikutuksia asiaankuuluvilla aloilla ottaen huomioon monialaisia tekijöitä, joita ovat sukupuolten tasa-arvo, nuoret, liikkuvuus, muuttoliike, investoinnit ja kestäväpohjainen energia. Kestävän kehityksen toimintaohjelmassa määritetyt painopisteet liittyvät seuraaviin aiheisiin: ihmiset, maapallo, vauraus, rauha ja kumppanuus.

3.2 Vaikka äärimmäisessä köyhyydessä elävien määrä on laskenut alle puoleen vuosien 1990 ja 2015 välillä, yli 800 miljoonaa ihmistä elää edelleen alle 1,25 Yhdysvaltain dollarilla päivässä. Heistä 80 prosenttia asuu Saharan eteläpuolisessa Afrikassa ja Etelä-Aasiassa. Konsensuksessa korostetaan tarvetta poistaa köyhyys erittäin köyhissä, haurassa tai konfliktista kärsivissä maissa ja kehittää varsinkin haavoittuvien väestönsien kykyä selviytyä ympäristön ja talouden häiriöistä, luonnononnettomuuksista, ihmisen aiheuttamista katastrofeista ja globaaleista terveysuhkista.

3.3 Vuoteen 2030 mennessä valtaosa maailman köyhistä elää epävakaisissa, konflikteista kärsivissä valtioissa, ja tämä pahentaa köyhyyttä entisestään. Köyhien auttamiseksi tarvitaan tässä tilanteessa erilaisia lähestymistapoja. Vaikka yhä harvemmat ihmiset kärsivät äärimmäisestä köyhyydestä, eriarvoisuus maiden välillä ja niiden sisällä on kasvanut. Eriarvoisuudesta on tullut köyhyyden, konfliktien ja ilmastonmuutoksen ohella suurin epävakauden aiheuttaja suuressa osassa maailmaa.

3.4 Kehitysyhteistyöpolitiikan keskeisenä sisältönä on syrjinnän ja eriarvoisuuden ongelma, pyrkimys huolehtia siitä, että ketään ei unohdeta, sekä köyhyyden poistamisen painottaminen. Nämä ovat kestävän kehityksen perustekijöitä. Myös ihmisarvon alalla pyritään saavuttamaan edistystä: tavoitteena on nälän poistaminen, kaikille pääsy koulutukseen, yleinen sairausvakuutusurva, ihmisarvoista työtä kaikille, siirtyminen epävirallisesta taloudesta viralliseen talouteen, riittävä ja tarkoituksenmukainen sosiaalinen suojelu ja terveellinen ympäristö. Nämä tavoitteet voidaan saavuttaa hallintotavalla, joka perustuu kansallisella tasolla toteutettaviin vahvistettuihin toimintapolitiikkoihin sekä perussuojan tarjoamiseen haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille.

3.5 Pitkäkestoinen yhteinen toiminta hyödyttää kroonisesti köyhiä väestönsia, saa aikaan talouskasvua, vähentää eriarvoisuutta ja muuntaa mahdollisuudet tuloksiksi. On tärkeää, että konkreettisten taloudellisten toimien rinnalla huolehditaan uudelleenjakoon perustuvasta julkisten varojen käytöstä, joka edistää laadukkaiden palvelujen saatavuutta erityisesti koulutuksen, terveydenhuollon ja sanitaation aloilla.

3.6 Lisäksi tämä toimintatapa luo tehokkaita, kestäviä ja oikeudenmukaisia sosiaalisen suojelun palveluja, jotka ovat sidoksissa tuloa tuottavaan työhön työllisyyteen perustuvan solidaarisuusjärjestelmän pohjalta. Yhtenä peruspalveluna voidaan myös taata perustulo (uutena välineenä), joka on tarpeen selviytymiskyvyn edellytysten luomiseksi ja äärimmäiseen köyhyyteen uudelleen vajoamisen ehkäisemiseksi. Sosiaalisia rakenteita on vahvistettava keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Sosiaalisia rakenteita on vahvistettava keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

3.7 Vaikka konsensuksessa ei tätä erikseen mainita, tarkoituksena on pitäytyä muutossuunnitelman yhteydessä tehdyissä sitoumuksissa, jotka koskevat sosiaalisen osallisuuden ja inhimillisen kehityksen jatkuvaa tukemista vähintään 20 prosentin osuudella EU:n avusta.

3.8 Yksi keskeinen osa-alue on naisten ja tyttöjen oikeuksien suojelu ja täytäntöönpano ja seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja tähän liittyvien lähioikeuksien kunnioittaminen, sillä kyse on olennaisen tärkeästä inhimillisen kehityksen osatekijästä. Samaan aikaan on syytä vahvistaa haavoittuvien väestönsien kykyä selviytyä talouden ja ympäristön häiriöistä, kuten luonnononnettomuuksista ja ihmisen aiheuttamista katastrofeista. On tarpeen ottaa käyttöön johdonmukainen ja yhdennetty järjestelmä humanitaarisen avun antamiseksi siirtymään joutuneille ihmisille (kiinnittäen erityistä huomiota alaikäisiin ja muihin haavoittuvassa asemassa oleviin) parantamalla koulutuksen ja laadukkaiden työpaikkojen saatavuutta.

3.9 Elinvoimansa säilyttämiseksi ihminen tarvitsee monipuolista ja riittävää ravintoa, joka on ravitsevaa, turvallista ja kaikkien saatavilla. On välttämätöntä tukea köyhiä yhteisöjä, jotta niillä olisi paremmat mahdollisuudet maaresurssien, veden (myös juomaveden), jätevesihuollon ja puhtaiden energialähteiden saatavuuteen keskeytyksettä, oikeudenmukaiseen ja kohtuulliseen hintaan ja siten, että ympäristövaikutukset ovat mahdollisimman pienet. Näiden edellytysten turvaaminen auttaa vähentämään virheravitsemuksen ja aliravitsemuksen eri muotoja ja kasvun viivästyistä ja edistämään lasten itsenäistymistä ja mielenterveyttä. Edistyksellisten palvelujen (teknologian edistys ja digitaalinen innovointi) saatavuus mahdollistaa lisäksi nopeasti kasvavan maaseutu- ja kaupunkiväestön elämänlaadun parantamisen edistämällä terveyttä, vaurautta ja ihmisarvoa ja vastaamalla ihmisten tarpeisiin.

3.10 Selviytymiskyky ja kestävä kehitys ovat olennaisia tekijöitä, joita ilman ei voida kehittää toimivia ratkaisuja nykyisessä monimutkaisessa, muuttuvassa ja vaikeasti ennakoitavassa maailmanlaajuisessa tilanteessa. Haavoittuvuus pahentaa köyhyyden jyrkimpiä vaikutuksia, ja toistuvista rakenteellisista kriiseistä aiheutuva hauraus saa aikaan jatkuvia humanitaarisia hätätilanteita, jotka haittaavat tiettyjen yhteisöjen kehitystä. Konfliktien jatkuminen aiheuttaa suurempia resurssitarpeita kuin mihin voidaan vastata, estää perusihmisoikeuksien soveltamisen ja lisää pakolaisten ja siirtymään joutuneiden ihmisten määrää. Edistyksen jarruna ovat toistuvat kansanterveyteen liittyvät ongelmat.

3.11 Kohtuuhintaisten ja kestäväpohjaisten energiapalvelujen (energian tuottaminen uusiutuvista lähteistä, energiaköyhyyden torjuminen) saatavuus on edelleen rajallista, mikä jarruttaa talouskasvua sekä tarkoituksenmukaista ja tehokasta teollistumista, joka soveltuu paikallisiin olosuhteisiin, tarpeisiin ja mahdollisuuksiin (ympäristönsuojeluvaatimuksia noudattaen). Luonnonvarojen saanti on rajallista, sillä kuluttavat hyödyntämiskeinot johtavat niiden ehtymiseen.

3.12 Kestäväpohjaisen maatalouden, järkevien elintarvikejärjestelmien ja kestäväpohjaisen kalastuksen tuotanto voi täyttää tehokkaasti väestön tarpeet, ja kasvu voi olla voimakasta, kun ympäristöön kohdistuva paine on pieni. Vesistressi ja veden kysyntä (joka ei ole kestävä kehityksen mukaista) vaikuttavat ilmastomuutokseen.

3.13 Konsensuksessa pyritään kiinnittämään erityistä huomiota nuoriin kehitysmaiden väestörakenteellisena valttina hyödyntämällä potentiaali, jonka nämä 1,3 miljardia ihmistä tarjoavat osallistavan kasvun ja kestävä kehityksen moottorina. Sitä varten on luotava uusia, laadukkaita työpaikkoja ja tuettava nuorten itsenäistymistä ja osallistumista talouselämään, yhteiskuntaan ja päätöksentekoon sekä julkisten asioiden hoitona paikallistasolla.

3.14 Siirtyminen kiertotalouteen on välttämätöntä, jotta saatavilla olevia resursseja voidaan käyttää tehokkaasti ja jotta voidaan tukea laaja-alaista tarkoituksenmukaisen ja kestävä kehityksen prosessia. On olemassa todellinen mahdollisuus, että uudet yksityissektorin toimijat ehdottavat kumppanuusjärjestelyjä ja innovatiivisia ratkaisuja sekä tehokkaita, toimintakykyisiä ja eettisiä rahoitusmekanismeja, joista voi tulla edistyksen malleja. Yhteistyö sekä viestintä- ja tietoteknologia (kestävät ja tehokkaat verkot ja infrastruktuuri) ovat onnistumisen avaintekijöitä, kunhan resurssit ja investoinnit on suunnattu kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen ja siten edistymiseen maailmanlaajuisiin haasteisiin vastaamisessa.

3.15 Köyhyyden poistaminen ja kestävä kehitys edellyttävät ekologista kestävyttä ja vakaata ilmastoa. Ne ovat mahdollisuus yhteiskunnan haavoittuville osille. Epätasapainoiset taloudelliset prosessit voivat uhata rauhaa ja vakautta ja aiheuttaa laajamittaisia muuttoliikkeitä. Ennaltaehkäisevässä toiminnassa on otettava huomioon ympäristönäkökohdat. Etenkin saastuttaja maksaa -periaatteen soveltamista on tehostettava. Vastuullinen yksityissektori voi edistää keskeisellä tavalla resurssien tehokasta käyttöä ja kestävä kulutusta ja tuotantoa, jotta talouskasvu ja ympäristön tilan heikkeneminen saadaan irrotettua toisistaan siirtymällä kohti kiertotaloutta.

3.16 Yksityissektorin rooli kestävä kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030:n täytäntöönpanossa olisi arvioitava ottaen huomioon sen valmiudet edistää kehitystavoitteiden saavuttamista tuensaajamaissa ja noudattaa tehokasta kehitysyhteistyötä koskevan maailmanlaajuisen kumppanuuden periaatteita. Uudet rahoitusvälineet, joissa on mukana yksityisiä toimijoita, voivat olla tehokkaita talouskehityksen, työllisyyden ja julkisten tulojen aikaansaamisessa, mutta on tärkeää, että näihin välineisiin sovelletaan samoja avoimuus- ja arviointivaatimuksia kuin julkiseen rahoitukseen. EU:n ja sen jäsenvaltioiden pitäisi rahoittaa avoimia ja riippumattomia arviointitutkimuksia, joiden avulla sidosryhmät voisivat etenkin paikallistasolla arvioida kehitysyhteistyöhön kohdistuvien yksityisen ja kaupallisen sektorin rahoitustoimintojen kustannustehokkuutta ja vaikutuksia. EU:n ja sen jäsenvaltioiden tulisi sopia johdonmukaisesta suhtautumisesta yksityissektorin rooliin kehitysyhteistyössä, jotta yhtäkään tukea tarvitsevaa aluetta tai maata ei jätettäisi jälkeen. Innovatiivisia kehitystyön rahoittamismekanismeja, kuten julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuusjärjestelyjä, olisi arvioitava kehitysavun tuloksellisuuden ja kustannustehokkuuden periaatteiden näkökulmasta, jotta apu ei olisi sidottua ja jotta turvattaisiin sääntely-ympäristö, jossa julkishallinto voi järjestää julkisia palveluita.

3.17 Euroopan unionin tulee edistää vastuulliseen talouteen liittyviä vahvoja kansainvälisiä välineitä, joilla kannustetaan omaksumaan vastuullisia liiketoimintakäytäntöjä ja toimitusketjuja. Olemassa olevia vastuullisen liiketoiminnan välineitä olisi nostettava tärkeämpään asemaan sitä mukaa kun kiinnostus yksityissektoriin kehitysavun toimijana kasvaa. Yritystoiminnan harjoittamistapoja koskevien kansainvälisesti tunnustettujen suuntaviivojen ja periaatteiden ja niihin liittyvien vastuuvollisuuden takaamisvälineiden noudattamisesta ja täytäntöönpanosta olisi tehtävä keskeinen ehto tuen myöntämiselle yksityissektorille kehitysyhteistyön alalla. Vaatimusten noudattamisen ja tukikelpoisuuden olisi oltava sidoksissa toisiinsa, ja olisi huolehdittava asianmukaisesta seurantajärjestelmästä rahoitustuen arvioimiseksi uudelleen rikkomistapauksissa.

3.18 Vastuullisia kaupallisia käytäntöjä, ihmisoikeuksien ja työntekijöiden oikeuksien ja ihmisarvoisten työolojen huomioon ottamista (Kansainvälisen työjärjestön yleissopimuksen ja muiden yritystoiminnan harjoittamista koskevien kansainvälisesti tunnustettujen suuntaviivojen ja periaatteiden mukaisesti), yritysten yhteiskuntavastuuta (työnormit ja ihmisarvoiset työolot), taloudenhoidon luotettavuutta, korruption torjuntaa ja ympäristönormien noudattamista on tuettava päättäväisesti. Näin vältetään väärinkäytökset ja korruptio ja tuetaan siirtymistä epävirallisesta taloudesta viralliseen talouteen.

3.19 ETSK katsoo, että syrjimätön mahdollisuus osallistua laadukkaaseen elinikäiseen oppimiseen, jonka avulla taataan kaikille kansalaisille tarvittava osaaminen ja taidot, on kestävä kehityksen perusedellytys. Parempi, ihmisarvoisempi ja sitoutuneempi elämä, jossa kukin saa kykyjään vastaavat mahdollisuudet, tekee aikuisista sukupolvista parempia ja vastuullisempia ja tarjoaa enemmän oikeuksia oikeudenmukaisessa, sosiaaliseen hyvinvointiin ja taloudelliseen vaurauteen perustuvassa yhteiskunnassa.

3.20 Tehokkaan kaupunki-infrastruktuurin suunnittelu, rakentaminen, käyttöönotto ja hyödyntäminen on myös olennainen kestävä kehityksen osatekijä. Tällä tarkoitetaan kestäväpohjaisia, yhteenliitettäviä ja turvallisia liikenneverkkoja sekä muita kestävyysinfrastruktuureja. Kaupungeista on tultava kasvun ja innovoinnin keskuksia, jotka edistävät osallisuutta, ja ympäröiville maaseutuyhteisöille on turvattava kunnolliset peruspalvelut. Nämä tavoitteet liittyvät aluesuunnitteluun, rahoitusmarkkinoiden oikeudenmukaiseen hallintointiin sekä kaupunkiliikenteeseen.

3.21 Eriarvoisuus, oikeusvaltioperiaatteen toteutumattomuus, syrjintä sekä ihmisoikeuksien rikkominen ja perustarpeiden sivuuttaminen ovat köyhyyden, haavoittuvuuden ja väestönsien pakkosiirtoja aiheuttavien konfliktien perimmäisiä syitä. Demokraattinen hallinto takaa kansalaisoikeuksien sekä poliittisten, taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen oikeuksien (kulttuurien monimuotoisuus) sekä uskonnollisten oikeuksien toteutumisen. Poliittinen vuoropuhelu mahdollistaa toiminnan. Oikeuslaitoksen uudistaminen, kaikkien saatavilla oleva oikeussuoja ja riippumattomat, avoimet, vastuulliset ja tehokkaat tuomioistuimet keventävät haavoittuviin yhteiskuntaryhmiin kohdistuvaa rasitetta. On tarpeen lujittaa oikeusvaltiota, torjua kaupunkien väkivaltaa ja rikollisuutta, varmistaa kaikin keinoin väestön turvallisuus sekä kehittää valtion valmiuksia, vastuullisuutta, avoimuutta ja konfliktien ennaltaehkäisyä. Näin parannetaan luottamusta hallinnon ja väestön välillä.

3.22 Kestävä kehitys edellyttää yhteiskuntia, jotka tukevat osallisuutta, ja demokraattisia instituutioita, jotka edistävät yleismaailmallisia arvoja: hyvää, monitasoista hallintoa, oikeusvaltioperiaatetta, avoimia päätöksentekomenettelyjä, korruption vastaisia aloitteita, ihmisoikeuksia, vapaata, oikeudenmukaista ja avointa yhteiskuntaa sekä läpinäkyvää kansalaisyhteiskuntaa, joka on osallisuutta ja sisäisistä ja ulkoisista kriiseistä selviytymistä edistävä tekijä.

3.23 ETSK korostaa pitäen silmällä tulevaa kansainvälisiä kulttuurisuhteita koskevaa EU:n strategiaa (JOIN 2016/29 ja valmisteilla oleva lausunto – asiakokonaisuus REX/480), että kulttuurille on annettava tärkeä asema kestävä kehityksen toimintaohjelman neljäntenä pilarina ja että se olisi siksi sisällytettävä kehityspoliittikkaa koskevan uuden eurooppalaisen konsensuksen painopisteisiin.

3.24 Vuonna 2007 antamassaan asiakokonaisuuteen SOC/268 kuuluvassa lausunnossa maahanmuuttopolitiikasta ja kehitysyhteistyöstä ETSK toteaa, että siirtolaisuus hyödyttää sekä lähtö- että kohdemaita. On kuitenkin syytä korostaa, että muuttoliikkeen epäonnistunut hallinto voi johtaa ihmisoikeuksien sekä koulutuksen ja terveydenhuollon epäamiseen. Muuttajat ovat vaarassa joutua ihmiskaupan ja pakkotyön uhreiksi. On tärkeää reagoida ja ryhtyä nopeisiin ja määrätietoisiin toimenpiteisiin lähtö-, kauttakulku- ja määränpäämaissa. Järjestelmällisen, jäsenneilyn ja synergiaan tähtäävän koordinoinnin aloittaminen on välttämätöntä, jotta voidaan maksimoida myönteiset vaikutukset ja vähentää laitonta muuttoliikettä. Tällainen koordinoitu lähestymistapa tulee sovittaa yhteen humanitaarisen avun kanssa. Sitä varten on sovellettava kestävä kehityksen politiikkaa ja tehtävä jatkuvasti työtä muuttoliikkeen lähtömaissa. Poliittinen vuoropuhelu yksi unionin ulkopolitiikan osa-alueista ja keino rajoittaa muuttoliikettä.

3.25 Helmikuussa 2016 tehty Eurobarometri-tutkimus kansainvälisestä yhteistyöstä ja kehitysasioista osoittaa, että yli kolmannes (36 %) unionin kansalaisista on ainakin kuullut kestävä kehityksen tavoitteista, vaikkakin vain joka kymmenes (10 %) tietää, mitä niillä tarkoitetaan. Kestävä kehityksen tavoitteista ovat kuulleet tai lukeneet useimmiten keski- ja pohjoiseurooppalaiset. On selvää, että Euroopan unionin tulee panostaa enemmän eurooppalaisille suunnattuun kehitysyhteistyötä käsittelevään valistukseen ja tiedotukseen ja kohdistaa viesti erityisesti jäsenvaltioihin Etelä- ja Itä-Euroopan alueella. ETSK on myös esittänyt seuraavan suosituksen asiakokonaisuuteen REX/461 kuuluvassa lausunnossa ”Kestävä kehityksen toimintaohjelma 2030 – Kestävä kehityksen maailmanlaajuisen edistämisen sitoutunut Euroopan unioni”: ”Euroopan komission tulisi organisoida ja toteuttaa valvuttamistoimia ja -kampanjoita, jotta kestävä kehityksen toimintaohjelmasta 2030 tulee EU:n toimintaohjelma. Euroopan komission tulisi suorittaa säännöllisiä Eurobarometri-kyselytutkimuksia mitatakseen EU:n kansalaisten valvutuneisuutta ja ymmärtämystä kestävä kehityksen tavoitteisiin nähden. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla on tässä prosessissa elintärkeä rooli.”

3.26 EU:lla on valmiudet toimia eturintamassa kestävän kehityksen tavoitteiden alalla ja hoitaa tehtävänsä esimerkiksi vahvan solidaarisuutensa, sosiaalialan toimintapolitiikkojensa ja taloudellisten ja kauppapoliittisten kumppanuuksien ansiosta kaikkien niiden kiinnostuneiden toimijoiden kanssa, jotka jakavat samat arvot. Sen laaja diplomaattinen verkosto takaa toiminnan johdonmukaisuuden ja loogisuuden ja lisää sen uskottavuutta ja legitimitettä sekä lisäarvoa ja myönteisiä vaikutuksia. EU:n moninaiset kokemukset, erilaiset lähestymistavat, lisäarvo ja yhtenäisyys moninaisuudessa ovat unionin ulkosuhdetoiminnan erityisiä piirteitä ja tarjoavat sille etulyöntiaseman.

Bryssel 26. huhtikuuta 2017.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
Puheenjohtaja
Georges DASSIS

ISSN 1977-1053 (sähköinen julkaisu)
ISSN 1725-2490 (painettu julkaisu)

Euroopan unionin julkaisutoimisto
2985 Luxembourg
LUXEMBURG

FI